SENE: 8 SAYI: 88

Adliye Cerîdesi

TEŞRİNSANİ - 1929

MÜNDERİCAT

RESMÎ KISIM

Kararnameler:
-- Adliye tevcihatı.

Kanunlar:
-- 1505, 1509, 1516, 1520, 1503, 1528 numaralı kanunlar.

H. V. Kararları:
-- 8328, 8330, 8332, 8335, 8338, 8294, 8295, 8410, 8218 numaralı kararnameler.

Talimatnameler:
-- Millet mektepleri talimatnamesi,
-- Devlet memurları maaşatının tevhit ve teadülüne dair kanunun izahnamesi

Mütalâalar:
-- Hukukî mütalâalar.
-- Cezaî mütalâalar.

ADLÎ ŞUUN

-- Büyük Millet Meclisinin üçüncü intihap devresinin üçüncü içtimaında Reisicumhur Hazretlerinin heyeti umumiyede irat buyurdukları nutuk.
-- Aramızdan ebediyen ayrılanlar.

Kararlar:
-- Türk Temyiz Mahkemesi kararları.
-- İsviçre federal mahkemesi kararları.

İLÂVE FORMALAR

-- İcra ve İflâs kanunu.
-- Ticaret kanunu, Deniz ticareti.
-- Hukuku ceza ve ilmi tıp.
Dr. M. Hayrullah B.

ABONE ŞERAİTİ

Adet		Kuruş
12	Bir Seneliği	300

Perakende olarak beher numarası Kuruş 30

İSTANBUL
CEZRÎ MATBAA
1929

MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

Adliye Vekâleti tarafından neşrolunur.

müddei umumilğe aittir
1-2-430.

Adliye Cerîdesi

Adliye Vekâleti tarafından ayda bir neşrolunur.

Sene : 8 Teşrini sani 1929 Sayı : 88

RESMÎ KISIM

ADLİYE TEVCİHATI

Karar numarası : 59

55 lira maaşlı Kastamonu ağır ceza riyasetine İzmit asliye reisi Abdüssamet,

55 lira maaşlı İzmit riyasetine İstanbul azasından Cemal,

55 lira maaşlı İstanbul azalığına Mardin asliye reisi Fazıl,

55 lira maaşlı Mardin asliye riyasetine talebile bilâ harcirah Maraş asliye reisi Kâzım Beylerin intihaplarına karar verildi.

2 - 11 - 929

MILLÎ KÜTÜPHANE - ANKARA - 1946
281

Karar numarası: 60

Açık bulunan Temyiz Mahkemesi ikinci hukuk dairesi reisliğine hâkimler kanununun 16 ıncı maddesine göre Temyiz umumî heyetince yapılan seçme neticesinde çok rey kazanan azadan Fuat Hulûsi Beyefendinin tayini tensip kılınmıştır.

4 - 11 - 929

karar numarası: 61

25 lira maaşlı Nevşehir aza mülâzimliğine Kırşehir müddei umumî muavinliğinden müstafi Kadir,

30 lira maaşlı Güdül sulh hâkimliğine İnoz sulh hâkimliğinden müstafi Ziyaettin,

35 lira maaşlı Şavşat müddei umumiliğine talebile harcirahsız Of müddei umumisi Abdülhalim,

30 lira maaşlı Yozğat müddei umumî muavinliğine Mektebi hukuk mezunlarından Cemalettin,

35 lira maaşlı Çeşme müddei umumiliğine talebile harcirahsız Cizre müddei umumisi Rıdvan,

25 lira maaşlı Çumra müddei umumiliğine Elbüsan aza mülâzimi Mustafa Salim,

35 lira maaşlı Diyarbekir müddei umumî muavinliğine Diyarbekir aza mülâzimi Zeki Fahri,

35 lira maaşlı Diyarbekir aza mülâzimliğine tahvili tensip edilen Garzan müddei umumisi Abdürrazzak,

25 lira maaşlı Eskişehir müstantikliğine Finike müstantiği Süleyman Hikmet,

25 lira maaşlı Kırklareli müstantikliğine Orhangazi müstantiği M. Zeki,

22 lira maaşlı Orhangazi Müstantikliğine Çapakçur müstantiği Hasan Hulki,

22 lira maaşlı Finike müstantikliğine Yozgat müstantiki sabıkı İsmail Hakkı,

45 lira maaşlı Karaköse reisliğine Karaköse müddei umumisi Cemal,

45 lira maaşlı Karaköse müddei umumiliğine Ankara ikinci hukuk azasından Hasan Hüsnü,

35 lira maaşlı Sandıklı ceza hâkimliğine Çivril asliye reisliğinden müstafi Halit Beylerin intihaplarına karar verildi.

6 - 11 - 929

karar numarası: 62

Açık bulunan Temyiz mahkemesi azalığına Hâkimler kanununun 15 inci maddesine göre Temyiz umumî Hey'etince yapılan seçme netice-

282

sinde çok rey kazanan İstanbul icra Reisi Refik Beyefendinin tayini tensip edilmiştir.

7 - 11 - 929

karar numarası: 63

35 Lira maaşlı Bünyan Hukuk Hâkimliğine talebiyle Bünyan Ceza Hâkimi Reşat,

30 Lira maaşlı Bünyan ceza hâkimliğine talebile Burhaniye aza mülâzimi Hıfzı,

25 Lira maaşlı Burhaniye aza mülâzimliğine hukuk mezunlarından Hayrettin,

25 Lira maaşlı Milâs müddei umumiliğine Ankara hukuk mezunlarından Vefik,

30 Lira maaşlı Tavas müddei umumiliğine Mustafa kemal paşa aza mülâzimi İhsan,

25 Lira maaşlı Mustafa kemal paşa aza mülâzimliğine hukuk mezunlarından Ahmet Vefik,

30 Lira maaşlı Of müddei umumiliğine Bartın müddei umumî muavini Salih Sabri,

25 Lira maaşlı Bartın müddei umumî muavinliğine hukuk mezunlarından Yusuf Ziya

25 Lira maaşlı Ermenak müddei umumiliğine hukuk mezunlarından Necip,

25 Lira maaşlı Kars - Zülkadriye müddei umumiliğine hukuk mezunlarından Nezihi,

25 Lira maaşlı Elmalı aza mülâzimliğine hukuk mezunlarından Şemsettin,

25 Lira maaşlı Elbüstan aza mülâzimliğine hukuk mezunlarından Sıtkı,

30 Lira maaşlı Cizre müddei umumiliğine hukuk mezunlarından Abdullah,

30 Lira maaşlı Tokat müddei umumî muavinliğine hukuk mezunlarından Selâhattin,

25 Lira maaşlı Baklan sulh hâkimliğine hukuk mezunlarından Kâmil,

35 Lira maaşlı Tarsus ceza hâkimliğine talebile harcirahsız Mersin sulh hâkimi Saffet,

30 Lira maaşlı Mersin sulh hâkimliğine Uşak aza mülâzimi Abdurrahman,

25 Lira maaşlı aza mülazimliğine hukuk mezunlarından Tahsin,

30 Lira maaşlı Selindi sulh hâkimliğine talebile Baklan sulh hâkimi Salih Zeki,

35 Lira maaşlı Adilcevaz sulh hâkimliğine tahviline karar verilen Hapismane ceza hâkimi Abdullah Hilmi,

783

35 Lira maaşlı Narman sulh hâkimliğine Mecit Özü hukuk hâkimi sabıkı Ahmet Tahir,

35 Lira maaşlı Tokat ceza hâkimliğine talebile harcirahsız Ankara sulh hâkimlerinden Hasan Hilmi,

30 Lira maaşlı Ankara sulh hâkimliğine hukuk mezunlarından Muzaffer,

35 Lira maaşlı Sivas sulh hâkimliğine tahviline karar verilen Şavşat hâkimi Arif Hikmet,

35 Lira maaşlı Şavşat hâkimliğine Rize aza mülâzimi İhsan,

40 Lira maaşlı Söke hukuk hâkimliğine talebile Cizre hâkimi İbrahim Hakkı,

35 Lira maaşlı Cizre hâkimliğine talebile ve zatı harcirahla İnebolu müddei umumisi İrfan.

30 Lira maaşlı İnebolu müddei umumiliğine Bartın aza mulâzimi Ahmet Medeni ,

25 Lira maaşlı Bartın aza mülâzimliğine hukuk mezunlarından Mustafa Necati ,

35 Lira Maaşlı Balâ hukuk hâkimliğine Babaeski hukuk hâkimi Ekrem ,

35 Lira maaşlı Babaeski hukuk hâkimliğine Uzun köprü azalığından Müstafa Mehmet Zeki ,

55 Lira Maaşlı Bursa azalığına tahviline karar verilmiş olan Ordu hukuk hâkimi Abdülhadi ,

55 Lira maaşlı Ordu hukuk hâkimliğine tahviline karar verilmiş olan Gireson hukuk hâkimi Cemil ,

55 Lira maaşlı Dersim reisliğine Yozgat hâkimi Cemil ,

55 Lira maaşlı Yozgat hâkimligine tahviline karar verilmiş olan Kastamonu hâkimi Ruşen ,

55 Lira maaşlı Kastamonu hâkimliğine Dersim reisi Mehmet Emin,

40 Lira maaşlı Gümüşhane azalığına tahviline karar verilmiş olan Kastamonu müddei umumi muavini Bedrettin ,

40 Lira maaşlı müddei umumi muavinliğine tahviline karar verilmiş olan Gümüşhane azasından Fahri beylerin intihaplarına karar verildi .

13 - 11 - 929

Karar numarası: 64

25 Lira maaşlı Çorum müstantikliğine talebile bilâ harcirah şayanı terfi Akdağ madeni müstantiki Ahmet Fevzi ,

22 Lira maaşlı Bozkır müstantikliğine tahviline karar verilen Çölemerk müstantiki Hasan Tahsin ,

22 Lira maaşlı Çölemerk müstantikliğine tahviline karar verilen Eğriköz müstantiki Eyyup Sabri ,

22 Lira maaşlı Keygı müstantikliğine tahviline karar verilen Konya Ereğlisi müstantiki İbrahim Sami ,

35 Lira maaşlı Erdek hâkimliğine Erdek sulh hâkimi Zühtü,

35 Lira maaşlı Erdek müddei umumiliğine hukuk mezunlarından Hulûsi,

35 Lira maaşlı Amasya hâkimliğine memurin kanununun otuz yedinci maddesi mucibince Köle sulh hâkimi Übühhet,

35 Lira maaşlı Köle sulh hâkimliğine tahviline karar verilmiş olan Amasya hâkimi Şaban,

35 Lira maaşlı Gemlik hukuk hâkimliğine talebile harcirahsız İnegöl ceza hâkimi Mehmet Cemil,

30 Lira maaşlı İnegöl ceza hâkimliğine talebile Bursa aza mülâzimi Nizamettin,

35 Lira maaşlı Hapismane ceza hâkimliğine tahviline karar verilmiş olan Ereğli ceza hâkimi Baki,

40 Lira maaşlı Ankara müddei umumi muavinliğine tahviline karar verilmiş olan Ödemiş müddei umumisi Kenan,

35 Lira maaşlı Rize aza mülâzimliğine tahviline karar verilmiş olan Balâ ceza hâkimi Zeki,

40 Lira maaşlı Gireson hukuk hâkimliğine Edirne Sulh hâkimi Ali Fuat,

55 Lira maaşlı Üsküdar müddei umumiliğine İstanbul azasından Mustafa Asım,

55 lira maaşlı İstanbul azalığına İstanbul Müddei umumisi baş muavini Zeki,

35 Lira maaşlı Bor ceza hâkimliğine talebile harcirahsız Ürgüp müddei umumisi Kâmil,

35 Lira maaşlı Nazilli ceza hâkimliğine talebile harcırahsız Eşme müddei umumisi İsmail Lütfü,

25 Lira maaşlı Ankara aza mülâzimliğine hukuk mezunlarından İsmail hakkı,

70 lira maaşlı İstanbul icra reisliğine Üsküdar müddei umumisi Suat,

45 lira maaşlı Maraş asliye reisliğine talebile Ankara müddei umumi muavinlerinden İsmail Zeki,

45 lira maaşlı Bitlis müddei umumiliğine Bitlis azasından Mehmet Aziz,

40 lira maaşlı Bitlis azalığına tahviline karar verilmiş olan Sarayköy hâkimi İbrahim Ethem,

35 lira maaşlı Manisa sulh hâkimliğine talebile harcirahsız Mehmet Sadullah Fatin,

30 lira maaşlı Sarıkamış müddei umumiliğine talebile hukuk mezunlarından Mehmet Cemalettin,

40 lira maaşlı Tire hukuk hâkimliğine Edremit kukuk hâkimi Agâh,

40 lira maaşlı Sarayköy hâkimliğine tahviline karar verilmiş olan Tire hukuk hâkimi Ahmet Şevki,

22 lira maaşlı Lapseki müstantikliğine Meslek mektebi mezunlarından Feyzullah,

285

22 lira maaşlı Akdağ müstantikliğine meslek mektebi mezunlarından Bahri İsmet,

22 lira maaşlı Erdek müstantikliğine Lapseki müstantiki İbrahim,

22 lira maaşlı kuş adası müstantikliğine meslek mektebi mezunlarından Ali Rıza,

22 lira maaşlı Çapakçur müstantikliğine meslek mektebi mezunlarından Hasan Sıdkı,

22 lira maaşlı Seydi gazi müstantikliğine meslek mektebi mezunlarından Mehmet Ali,

22 lira maaşlı Alaşehir müstantikliğine meslek mektebi mezunlarından Ahmet Tevfik,

22 lira maaşlı Eğriköz müstantikliğine meslek mektebi mezunlarından Şerafettin Mustafa,

22 lira maaşlı Ereğli müstantikliğine meslek mektebi mezunlarından Esat,

45 lira maaşlı İstanbul müddei umumiliği baş muavinliğine talebile adliye müfettişlerinden Kemal,

35 lira maaşlı Uşak ceza hâkimliğine tahviline karar verilmiş olan Tire ceza hâkimi Akif Halim,

35 lira maaşlı Tire ceza hâkimliğine İçel müddei umumî muavini İsa Ruhi,

55 lira maaşlı Elâziz müddei umumiliğine Balıkesir müddei umumisi İbrahim Edhem,

55 lira maaşlı Balıkesir müddei umumiliğine talebile Sivas müddei umumisi Cemil,

55 lira maaşlı Sivas müddei umumiliğine Elâziz müddei umumisi Osman Sami Beylerin intihaplarına ve Kangal müstantiki Rıza Tevfik Beyle Ünye müstantiki Hüseyin Avni beyin bilmuvafaka becayişlerine karar verildi.

20 - 11 - 929

Memuriyetleri değişmeksizin maaşlarına zammedilen hâkimlerin isimlerini gösterir cetveldir

Artan maaşı			Maaşı sabıkı
30	İstanbul aza mülâzimi Ali Adil	B.	25
55	Çorum hukuk hâkimi Sabir	»	45
55	Kula reisi Sırrı	»	45
55	Bilecik reisi Mustafa Celâl	»	45
35	Erdek hâkimi Zühtü	»	30
35	Biga aza mülâzimi Hüsnü Mehmet	»	25
30	Niğde M. U. muavini Mehmet Safer	»	25
35	Maraş M. U. muavini İsmet Sebati	»	25
55	Vezirköprü reisi Halil Hilmi	»	45
30	İçel M. U. muavini İsa Ruhi	»	25

286

KANUNLAR

Şark manatıkı dahilinde mühtaç zürraa tevzi edilecek araziye dair kanun

kanun numarası: 1505
Neşri tarihi: 11-6-929

Madde 1 — 19 haziran 1927 tarih ve 1097 numaralı kanunun 9 uncu maddesi mucibince hazineye intikal etmesi lâzım gelen araziden köylü, aşiret efradı, göçebe ve muhacirlere tevzi edilmiş olanları tevzi olunanların yetler i nde ipka olunur.

Madde 2 — 1097 numaralı kanunun birinci maddesinde tayin edilen mıntaka dahilinde bulunan arazide hükûmetçe lüzum görülen miktarı birinci maddede yazılan eşhasa tevzi etmeğe hükûmet salâhiyettardır. Arazinin sahibi arazisinin vüsatine göre beş yüzden iki bin dönüme kadar olan miktarını isterse kendisine alakoyabilir.

Madde 3 — tevzi edilmiş ve edilecek olan arazinin değer pahası mahallî rayicine nazaran kaza idare heyetince tayin ve vilâyet idare heyetince tesbit olunur. Bu iş için toplanan mezkûr heyetlerde müddei umumiler de bulunur. Bu kıymet üç yüz otuz bir senesinde mukayyet vergi kıymetinin sekiz mislinden aşağı ve on mislinden yukarı olmaz. Vergi kıymeti olmıyan yerlerde ayni nisbet dairesinde tapu kıymeti esas ittihaz olunarak araziye vaz'ıyet olunur. Bu suretle tayin edilen bedel hükûmetce eshabına tesviye veya Ziraat bankasına teslim olunarak arazi tapuca hükûmet namına tescil olunur.

Madde 4 — İşbu kanun Birinci Umumî Müfettişlik mıntakası dahilinde ve lüzumu İcra Vekilleri Heyetince tasdik edilen yerlerde tatbik olunur.

Madde 5 — İşbu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 6 — İşbu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

2-6-929.

287

5246

Muş vilâyeti teşkiline dair kanun

Kanun Numarası: 1509
Neşri tarihi: 11, 6, 929

Madde 1 — Bitlis vilâyeti ilga olunarak Bitlis, Varto, Bulanık, Malazkirt, Mutki kazaları ve Elâziz ve Siirt vilâyetlerinden irtibatları kesilen Çapakçur, Genç ve Sason kazalarından mürekkep Muş vilâyeti teşkil olunmuştur.

Madde 2 — Ahlat kazasile Tatvan nahiyesi Van vilâyetine ilhak ve Hizan kazası birinci sınıf nahiye haline ifrağ olunarak Bitlis kazasında bırakılmıştır.

Madde 3 — Bu kanun 1 haziran 1929 tarihinden muteberdir.

Madde 4 — Bu kanunun ahkâmını icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

2-6-1929

***

Suudülmevlevi Efendinin mahkûm olduğu cezanın affına dair kanun

Kanun numarası: 1516
Neşri tarihi: 11-6-929

Madde 1 — Mülga Ayan meclisi kâtiplerinden hattat Ebussuut zade Suudülmevlevi Efendinin Ankara istiklâl mahkemesinin 9-2-926 tarih ve 16-11210 numaralı ilâmile mahkûm bulunduğu on sene kürek cezasının Türk ceza kanununun mer'iyetinden sonra 364 numaralı kanuna tevfikan tenzilen tahvil kılınan iki sene hapis cezası bilcümle hukukî neticelerine şamil olmak üzere affedilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükmünü icraya Adliye Vekili memurdur.

2-6-929.

288

Devletle alâkaları katedilen bilûmum askerî ve mülkî memurlarla zabitan ve eytam ve eramiline tekaüt aidatlarının iadesine dair kanun

Kanun numarası: 1520
Neşri tarihi: 10-6-929

Madde 1 — 23 nisan 1336 tarihinden itibaren salâhiyettar olan mahkemeler veya heyetler kararile müebbeden memuriyetten mahrumiyet ve hukuku medeniyeden iskat ve tart ve nisbeti askeriye kat'ı cezalarına uğrayan veya ağır cezaya mahkûm olan, idam edilen veya hükûmet veya Büyük Millet Meclisi kararile tabiiyetten iskat ile millî hudut haricine çıkarılan bilûmum askerî ve mülkî devlet memurlarile ordu ve jandarma mensuplarının ve mütekaitlerinin maaşlarından kesilmiş olan tekaüt aidatı yekûnu yüzde elli ilâvesile aşağıdaki fıkralarda yazılı olduğu veçhile iki taksitte verilerek hazine ile ilişikleri kesilir.

A) Millî hudut haricine çıkarılmış olanların, işbu kanunun neşri tarihinde memleketimizde ve tabiiyetimizde bulunan maaşa müstahak ailelerine,

B) Diğerlerinden bu kanunun neşri tarihinde hayatta olanların kendilerine,

C) İdam edilenlerle vefat etmiş olanların maaşa müstahak ailelerine (bunlardan evvelce vefat dolayısile maaş tahsis edilmiş olanlar da işbu hükme tabidir.)

Madde 2 — Bu kanun mucibince müstahaklarına tesviye edilecek mebaliğ Maliye bütçesinin reddiyat faslından mahsup olunur.

Madde 3 — Mülkî ve askerî tekaüt kanunlarının ve askerî ceza kanununun işbu kanuna muhalif olan ahkâmı mülgadır.

Madde 4 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 5 — Bu kanunun hükümlerini icraya Maliye Vekili memurdur.

2-6-929

***

Kibrit ve Çakmak inhisarı kanunu

kanun numarası: 1503
Neşri tarihi: 10-6-929

Madde 1 — Kibrit ile alev, kıvılcım ve hararet çıkararak her hangi bir maddeyi tutuşturmak için kullanılan müştail maddeli veya fitilli her

289

nevi çakmaklar ve sun'î çakmak taşlarının imali, ithali ve satılması devletin inhisarı altındadır.

Bu maddenin hükmü kav veya fitille kullanılan makanizmasız âdi çakmaklara şamil değildir.

Madde 2 — Yukarki maddede sayılan şeyleri satanlar ile bu kanunun neşrinden evvel harice ısmarlayanlar, neşir tarihinden itibaren bir ay içinde ellerinde bulunan veya ısmarlanmış olan bu şeylerin cins, nevi ve miktarlarile bulundukları yerleri, mıntakaları mal memurluklarına bir beyanname ile bildirmeğe mecburdurlar.

Madde 3 — İkinci madde mucibince verilecek beyannamelerde yazılı dahilde bulunanlarından, bu kanuna tevfikan inhisar resmi alınarak serbestçe satılmasına müsaade olunur. Şu kadar ki çakmaklardan alınacak olan inhisar resminden evvelce alınmış olan istihlâk resmi indirilir.

Kanunun neşrinden evvel Türkiye için ısmarlandığı kanaat verici evrak ve vesikalarla isbat edilen maddeler, iki ay içinde Türkiye limanlarına geldiği takdirde orijinal faturalarındaki maliyet fiatına gümrük mahalline kadar yapılan masraf ve resimlerin ilâvesi suretile elde edilecek bedel mukabilinde hükûmetçe satın alınır. Ancak orijinal faturalardaki fiatlar fahiş görüldüğü takdirde evvelki faturalar tetkik edilerek vasatisi alınmak veya mümasillerinin fiatları nazarı dikkate alınmak suretile kıymet takdir edilir.

Madde 4 — Çakmak taşı ve kibrit yapmağa mahsus her nevi makine, alât ve edevatın idhali, nakli ve alım satımı memnudur. Bu kanunun neşri tarihinde Türkiyede bulunan ve bu tarihten evvel ecnebi memleketlere ısmarlandığı kanaat verici evrak ve vesikalarla isbat olunan bu gibi makine, alât ve edevatın sahipleri bir ay içinde bunların cins, nevi ve miktarını ve maliyet fiatını bir beyanname ile mıntakaları mal memurluklarına bildirmekle mükelleftir.

Madde 5 — Yukarıki maddede yazılı makine, alât ve edevat sahiplerinin müracaatı üzerine inhisar idaresince satın alınır. Fiaatta uyuşulmadığı takdirde mahallin en büyük mal memurunun riyaseti altında ticaret odalarınca ve bulunmıyan yerlerde belediyelerce intihap olunacak bir aza ile mal sahibinin intihap edeceği diğer bir azadan mürekkep bir komisyon tarafından fiat takdir olunur. Makine, alât ve edevatını bu suretle satmak istemeyenler, bu kanunun neşri tarihinden itibaren bir ay zarfında ihraca mecburdurlar. Bu müddet zarfında ihraç etmeyen veya satmak için kıymetleri gösterir vesikalarla müracaat etmeyenlerin bu makine, alât ve edevatları, yukarıda yazılı komisyon tarafından takdir olunacak bedel mukabilinde alınıp inhisar idaresine devrolunur.

Madde 6 — İnhisar altında bulunan kibrit, çakmak ve çakmak taşları cins ve nevilerine göre Maliye Vekâletince tesbit ve İcra Vekilleri Heyetince tasdik edilecek fiatlarla ve bayiler vasıtasile satılır. Bayilere verilecek bey'iye miktarları dahi yukarıki fıkra mucibince tayin olunur.

240

Madde 7 — Kaçak olarak tutulacak kibrit ve çakmaklar müsadere olunmakla beraber her kibrit kutusu için yirmi beş kuruş her çakmak için beş yüz kuruş ve her sun'î çakmak taşı için yirmi beş kuruş para cezası alınır. Bu cezalar tahsili emval kanununa tevfikan tahsil edilir. İnhisara muhalefet ve kaçakçılık edenlere, kaçakçılık hakkındaki hükümlere göre ceza verilir.

Madde 8 — Bu kanun ile inhisar altına alınan maddelerin imal, ithal ve satım işleri hükmî şahsiyeti haiz ve Maliye Vekâletine merbut bir müdürlük vasıtasile idare olunur ve kanunu mahsusa müstenit olmadıkça inhisarın fertlere ve şirketlere devri caiz değildir.

Madde 9 — İnhisar idaresi müdürü, Maliye Vekilinin inhası ve Reisicümhurun tasdikile tayin olunur. İdare ve hesap usulleri Maliye Vekâletince tayin ve İcra Vekilleri Heyetince tasdik edilecek bir talimatname ile gösterilir.

Madde 10 — İnhisar idaresinin bütçesi müdürlükçe tanzim ve Maliye Vekâletince tasvip edildikten sonra Reisicümhurun tasdikine arzolunur. Her senenin hesabı kat'isi malî sene sonundan itibaren altı ay içinde Büyük Millet Meclisine takdim olunur.

Madde 11 — İnhisar idaresinin ticarî mahiyetteki işleri verilecek mütedavil sermaye ile idare olunur. Alış verişlerle hesap işleri muhasebei umumiye kanunu kayıtlarından müstesnadır.

Madde 12 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 13 — Bu kanunun icrasına Maliye Vakili memurdur.

2-6-1929

***

Yabani ağaçların aşılanması hakkında kanun

kanun numarası: 1528
Neşri tarihi: 16-6-929

Madde 1—Devlet ormanlarında bulunan yabani Zeytin, Hernub, Badem, Elma, Ahlat, Üvez, Kızılcık, Alıç, Güvem, Kestane, Menengıç, İdris, İncir, Filarya ve saire gibi yabani ağaçların aşılanması İktisat Vekâletinin ve boş arazide muayyen bir kıt'a dahilindeki yabani ağaçların aşılanması da vilâyetlerin müsaadesine bağlıdır. İktisat Vekâletince yaptırılan tetkikat neticesinde ağaçlarının aşılanması tensip ve alâkadar vilâyetlere tebliğ edilen devlet ormanları aksamındaki ağaçların aşılanması için de vilâyetlerce müsaade olunur. Ancak bu müsaadeler derhal vekâlete bildirilir.

MİLLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

Madde 2 — Devlet ormanlarındaki yabani ağaçların İktisat vekâletince imar ve aşılanmasına müsaade edilmek için muhtevi olduğu ağaçların en aşağı %50 sinin imar ve aşılanmaya elverişli ve imar olunduğu surette yemiş verebilecek halde olması lâzımdır. Ormanın tarlaya tahvili halinde kaynak suları korumak, heyelân ve seylâp ve çığ tehlikeleri olmak gibi mahzurlar bulunmaması ve ormanın yemişinden istifade edilecek ağaçlara inhisarı halinde veriminin dahi fazla olacağının hesap neticesi tahakkuk etmesi şarttır. Muhtevi olduğu ağaçları fundadan ibaret bulunan devlet ormanlarında aşılanmağa kabiliyeti daha az miktarda ağaçlar bulunsa bile imarına müsaade olunur.

Madde 3 — Devlet ormanları ile boş arazide muayyen bir kıt'a dahilindeki yabani ağaçları aşılamak istiyen kimse istediği parçanın hudut ve mevkii ve ne gibi şartlar dahilinde imar edeceğini beyan eden bir istida ile ormanın bulunduğu kazanın en büyük mülkiye memuruna müracaat eder. Müracaat tarihini gösterir kendisine bir ilmühaber verilir. isteyenler müteaddit olursa istidaları sıra ile deftere yazılır.

Madde 4 — Üçüncü madde mucibince verilen istidalar en büyük mülkiye memuru tarafından orman ve bulunmadığı takdirde ziraat dairesine verilerek orman veya ziraat memurları tarafından imarı istenen yerin keşfi icra ve ormanın mahiyetini ve ağaçlarının adet ve cinslerini ve bu cinsler arasında ne kadar aşıya kabiliyetli ağaç bulunduğunu ve eb'at ve hacımlarile değerlerini ve o yerin meyvalı ağaçlara tahsisi halinde senelik vereceği hasılatın miktarını gösterir mukayeseli bir rapor ile arazi vaziyetini gösterir bir harita veya muntazam bir krokisi tanzim olunarak İktisat vekâletine gönderilir.

Raporda imar edilecek sahadaki aşılanacak ağaçların budanmasından ve arazinin temizlenmesi için çıkarılacak ağaçların göğde ve dallarından ne kadar kereste ve odun veya kömür yapılabileceği de ayrıca tayin edilir.

Madde 5 — İktisat Vekâletince bu rapor ve harita ve kroki tetkik edilerek yapılan keşfin usulüne uygun ve ormanın yemişinden istifade edilecek ağaçlara kalbi daha faydalı olduğu anlaşıldığı surette ruhsatname verilmesi vilâyete bildirilir.

Madde 6 — Muayyen bir yeri birden fazla istiyenler olur ve bunlar da aynı günde müracaat etmiş bulunurlarsa müraccah usul ve şeraite riayeti teklif eden tercih olunur. Müraccah usule riayeti teklif edenin müracaatı muahhar ise mukaddem müracaat sahibine aynı usulü kabul etmesi teklif olunur. Razı olduğu takdirde kendisine, aksi takdirde muahhar müracaat edene ruhsat verilir.

Madde 7 — Köylüler tarafından köyler civarında bulunan ve Devlete ait orman veya arazide olan yabani ağaçları aşılamak isteyenlere toplu olarak yukardaki şartlara göre ruhsatname verilir.

Madde 8 — Sahipli yerlerde bulunup ta aşılandığı halde daha çok

faide temin edeceği mütahassıs memurlar tarafından tahakkuk edip vekâletçe tasdik olunan yerlerdeki yabani ağaçların aşılattırılması mecburî kılınabilir. Bu ağaçlar için lüzumu olan eyi cins aşı kalemlerini hükûmet meccanen vereceği gibi gezginci aşı ustaları kullanarak ağaç sahiplerine de aşıcılığı öğretir.

Madde 9 — Aşılanmağa ayrılmak üzere bir şahsa verilecek orman darçası üç dönümden az ve iki yüz dönümden fazla olamaz. Ancak aldığı ruhsatnameye tevfikan muayyen müddet içinde aşılama ameliyatını muvaffakiyetle ikmal edenlere yanında bulunan ormandan aynı şartlar içinde yeni bir parçe için tercihan ruhsatname verilir. Malî iktidar ve fennî ihtisaslarını hükûmetçe talep edilecek vesikalarla isbat eden şirketlere yukarda beyan olunan iki yüz dönümden fazlası için de ruhsat verilmesi caizdir.

Madde 10 — Aşılanmağa ayrılacak parçaların etrafına masarifi ruhsatname alana ait olmak üzere ruhsatname itası tarihinden nihayet üç ay içinde hudut işaretleri koydurulur.

Madde 11 — Aşılama ameliyesinin en çok üç sene içinde bitirilmesi şarttır.

Madde 12 — Ruhsatnamenin verildiği tarihten başlayarak bir sene içinde imar ve aşıya başlanmamış olursa, ruhsatname ihtar ve protesto gibi hiç bir muameleye ve hükme hacet kalmaksızın ruhsatnameyi veren makam tarafından geri alınır. Şayet bu yüzden tahribat vuku bulmuş ise bunlar da ruhsatname sahibine hükmen tazmin ettirilir.

Madde 13 — Ruhsatname sahibi aldığı parçada boş yerler mevcut olur ve bu yerlerin ihyaya kabiliyeti orman veya ziraat memurlarınca tesbit edilirse buraları kendi parçasından veya ormanın müsaade edilecek diğer cihetinden tedarik eyleyeceği yabani fidanları dikmek ve tımar ve aşı yapmak suretile doldurmağa mecbur tutulur. ve bu cihet ruhsatnamede gösterilir.

Madde 14 — Islah ve terbiyesi arzu olunan ağaçların tımarından ve temizletme için çıkarılan ağaçların göğde ve köklerinden kesilecek ve yapılacak kereste veya odun ve kömür miktarile bunların hangi mevsimde ne kadar müddet içinde ve ne şerait dahilinde yapılabileceği ruhsatnamede gösterilir.

Madde 15 — kesme ve temizleme neticesinde yapılacak kereste, odun ve kömür ormanın bulunduğu mıntaka tarifesindeki bedelin nısfına tabidir. Ancak bu suretle elde edilen kereste, odun ve kömürün ormandan çıkarılabilmesi aşı ameliyatının ikmaline mütevakkıftır. İmar ve aşıya başlamakla beraber aşıyı ikmal etmeden evvel elde edilen kereste, odun ve kömürü çıkarmak isteyenlere tarifeye göre dört misil bedel üzerinden bir banka teminatı alınmak şartile müsaade olunabilir, Üçüncü sene nihayetinde aşı ikmal olunmadığı takdirde ruhsatname münfesih olmakla beraber mevcut kereste, odun ve kömürler müsadere ve şayet daha evvel bunlar çıkarılmış ise alınan teminat mukabili bilâ hüküm derhal irat

293

kaydedilir ve ayrıca vukua gelmiş zarar ve ziyan dolayısile 12 inci maddeye tevfikan muamele olunur.

Madde 16 — Ruhsatnamesi iptal edilmiş bir parça evvelki ruhsatnamedeki müddetle ve aynı şartlarla yeni taliplere verilebilir.

Madde 17 — Üç sene nihayetinde ruhsatnamesi mucibince imar ve aşı ameliyatını muvaffakiyetle bitirmiş olanlar aşıladıkları ağaçların arazisi ile birlikte kendilerine temliki için istida ile mahallin en büyük mülkiye memuruna müracaat ederler. Bu müracaatlar üzerine orman veya ziraat memurları veya İktisat vekâletince tayin edilecek mütahassıs ve müfettişler marifetile mahallinde imar ve aşının hüsnü suretle yapılıp yapılmadığı ve ruhsatname ahkâmına tamamen riayet edilip edilmediği ve diğer Devlet ormanlarına bir gûna tecavüz vuku bulup bulmadığı tetkik ve bir raporla tesbit olunur. Raporlar vilâyetlerden İktisat Vekâletine gönderilir ve Vekâletçe muvafık görüldüğü takdirde o parçanın ruhsatname sahibine temliki icra ve tapu senedi ita olunur. Bu suretle tapu senedi verilen yerler hakkında 6 şubat 1340 tarih ve 407 numaralı kanunun 5 inci maddesi mucibince muamele ifa edilir. Raporlarda imar ve aşının ikmal olunmadığı ve ruhsatname ahkâmına riayet edilmediği tesbit edilenler için 12 ve 15 inci maddeler ve diğer Devlet ormanlarına tecavüz vuku bulduğu takdirde haklarında orman kavanin ve nizamatı ahkâmı tatbik olunur.

Madde 18 — Aşılanacak ağaçların aşılanması ve arazinin imarı için bir şahıs veya şirkete veyahut köylülere verilen ruhsatname ahkâmı tamamen icra edilmedikçe aynı eşhas ve şirket ve ehaliye bu yolda başka ruhsat verilmez.

Madde 19 — Devlet ormanları içinde bulunan yabani ağaçları kökünden söküp kendi toprağına nakil ile fidanlık ve bahçe teşkil etmek isteyenlere tesis edeceği fidanlık ve bahçenin genişliğine göre orman memurlarının resmî müsaadesile bir seneye mahsus olmak üzere ruhsatname verilir ve aşılama için çıkarılacak ağaçlardan orman bedeli alınmaz.

Madde 20 — kanunun intişar ettiği tarihe kadar ruhsat almaksızın yabani ağaçları aşılamış olanlara araziyi temizlemiş bulunduğu takdirde hemen ve temizlenmediği görüldüğü halde tarihi tebliğden itibaren bir sene zarfında temizlediği surette bu arazi 17 inci maddeye tevfikan temlik olunur. Bu gibi mahaller arazi vergisine tabidir.

Madde 21 — Bağ, meyva, bahçe, ve fidanlıklarını fennî surette imar eden yani budama, gübreleme ve hastalıktan korumasını, cinsin eyileştirilmesini, arazinin işletilmesini iyi yapanlara mükâfat verilir.

Meyva ve fidan müsabakalarında bu gibi mükâfat kazanmış bağ ve bahçe ve fidanlık sahipleri müsavi şeraitte diğerlerine tercih edilir. Mükâfat miktarı ve verilmesi şekli İktisat vekâletince tesbit olunur.

Madde 22 — Meyva bahçelerini kâmilen veya kasdı ticaretle kısmen köklemek veya kesmek ancak ziraat memurlarının müsaadesile yapılır Kereste olarak kullanılacak meyvalı ağaçlar orman veya ziraat memuruna damgalattırıldıktan sonra kesilebilir.

Madde 23 — Ağaç kesenler veyahut sökenler veya yaralayanlar veyahut ağacın kabuklarını soyanlar Türk ceza kanununun 516 ıncı maddesinin altıncı fıkrasına tevfikan cezalandırılırlar. Bu ef'ali icra halinde tutulan eşhas için orman, köy ve bağ ve kır bekçilerinin en yakın karakolda tanzim ettirecekleri zabıt varakası aksi sabit oluncaya kadar mamulünbihtir.

Madde 24 — Ziraat veya orman memurları bu kanunun ahkâmına muhalif olarak ağaç kesenleri veya tahribat yapanları müddei umumiliğe ihbar ile mükelleftirler.

Madde 25 — Meyvalı ağaçlar sahalarında her kim hayvanatını otlatırsa Türk ceza kanununun 518 inci maddesine tevfikan cezalandırılır. 23 üncü maddenin son fıkrası hükmü bunlar hakkında da caridir.

Madde 26 — Aşılanan ağaçlar zeytin ise zeytinlik içinde ta'sirhane inşa etmek hükûmetten mezuniyet almağa mütevakkıftır.

Aksi takdirde inşa olunacak ta'sırhane işlettirilmez.

Madde 27 — Şosalarda ve yollarda dikilmiş meyvalı ve meyvasız ağaçları sökenler veya kesenler, yahut yaralayanlar veya kabuklarını soyanlardan emsalinin tedariki ve dikilmesi için lâzın gelen ve mahallî memurları tarafından miktarları takdir edilen masrafın iki misli tazminat olarak alınmakla beraber bunlar altı aya kadar hafif hapis ile de cezalandırılırlar. İşbu fiilin yapanı bulunmadığı takdirde tazminat şosa veya yolların hududu dahilinde bulunduğu köy ihtiyar meclisine tahmil olunur. 23 üncü maddenin son fıkrası bunlar hakkında da caridir,

Madde 28 — Bilinen veya bilinmeyen her hangi bir hastalık hususî ormanlar müstesna olmak üzere sahipli arazideki ağaçlara tahribat yaptığı zaman sahibi veya kiracısı keyfiyeti orman veya ziraat idaresine ve ziraat ve orman memuru bulunmayan yerlerde en büyük mülkiye memuruna bildirmeğe ve hastalık nümunesini vermeğe veya göndermeğe ve hükûmet tarafından ilân edilecek mücadele usul ve şeraitine göre tedavide bulunmağa mecburdur. Vaktinde ihbar etmeyen ve hastalık numunesini vermiyenlerden birinci def'asında on lira cezayi naktî alınır. yapılan ilâna rağmen ağaçlarını tedavi ettirmeyenlerin masarifi bidayeten ziraat memurunun yapacağı keşf üzerine vilâyet bütçesince muvakkaten tesviye edilmek ve bilâhare sahibinden veya kiracısından tahsili emval kanununa tevfikan tahsil olunmak üzere hükûmetçe tedavi ettirilmekle beraber bu gibi hastalığı haber vermiyenler hakkında tatbik edilen ceza ile de cezalandırılırlar. Hastalık çok salgın bir hal alırsa alâkadarlar orman veya ziraat memurunun tanzim edeceği proğram dahilinde hep birden mücadelede çalıştırılabilir. Bu baptaki davete icabet etmiyenlerin yerine kullanılacak amelenin ücreti kendilerinden beş misil olarak istifa ve ameleye verilen-

den maadası vilâyet bütçesine ithal ve mücadeleye sarfedilir.

Madde 29 — Sahipsiz topraklardaki her nevi ağaçlarda mevcut olup hastalığın başkasına geçmesine ve salgın olmasına sebebiyet verecek hastalıklar umumî bütçedeki tahsisatile ve çekirge kanununda beyan edilen mükelleflerin iştiraki ile tedavi ve imha edilir.

Madde 30 — Ağaçlara sirayet edecek her nevi hastalıklarla bulaşmış maddelerin Türkiyeye sokulmasını men'e hükûmet mezundur.

Madde 31 — Dışarıdan sokulacak ağaç, fidan, kök, çubuk ve sairenin Türkiye gümrüklerinden ithalinde usulen menşe ve sağlık şehadetnamesi bulunması lâzımdır.

Madde 32 — Fidan ve aşı temini ve mükâfat itası için her sene İktisat vekâleti ve Vilâyetler bütçelerine icap eden tahsisat vaz'olunur. Evkaf, Devlet demiryolları müdiriyeti umumiyeleri ile vilâyet idarei hususiyeleri ayrıca İktisat vekâletinin tesbit edeceği yerlerde ve miktarda fidanlık yapmak ve kurslar açmak için lüzumu olan tahsisatı bütçelerine koymağa mecburdurlar.

Madde 33 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 34 — Bu kanunun ahkâmını icraya Adliye, Dahiliye, Maliye ve İktisat Vekilleri memurdur.

10 - 16 - 1929.

H. V. KARARLARI

Katil maddesinden mahkûm Nazif oğlu Hasanın kalan cezasının affı hakkında

Kararname No. 8328

Adliye Vekâletinden yazılan 9 - 9 - 1929 tarih ve 423 numaralı tezkerede, katil maddesinden dolayı sureti kat'iyede yedi buçuk seneye mahkûm ve İsparta hapishanesinde mahpus bulunan Nazif oğlu Hasanın hastalığı mahallî hükûmet doktorunun tıbbıadlî müessesesinden musaddak raporuna ve vilâyet idare heyetinin mazbatasına göre geri kalan cezasının affını icap edecek derecede görüldüğünden affı teklif olunmuştur.

Keyfiyet İcra Vekilleri Heyetinin 12 - 9 - 1929 tarihli içtimaında görüşülerek Nazif oğlu Hasanın hastalığı hasebile Teşkilâtı Esasiye kanununun kırk ikinci maddesine tevfikan affı kararlaştırılmıştır.

12 - 9 - 1929

* * *

Yol kesmek maddesinden mahkûm Abdullah oğlu Ziyanın kalan cezasının affı hakkında

kararname No: 8330

Adliye Vekâletinden yazılan 28 - 8 - 1929 tarih ve 476 - 388 numaralı tezkerede; yol kesmok maddesinden dolayı sureti kat'iyede yedi sene ağır hapse mahkûm ve Sivas hapishanesinde mapus bulunan Abdullah oğlu Ziyanın hastalığı, mahallî hükûmet doktorunun tıbbıadlî müessesesinden musaddak raporuna ve vilâyet idare heyetinin mazbatasına göre kalan cezasının affı icap edecek derecede görüldüğünden affı teklif olunmuştur.

Keyfiyet İcra Vekilleri Heyetinin 12 - 9 - 1929 tarihli içtimaında görüşülerek merkum Ziyanın hastalığı hasebile Teşkilâtı Esasiye kanununun kırk ikinci maddesine tevfikan affı kararlaştırılmıştır.

12 - 9 - 1929

297

Katil maddesinden mahkûm raif oğlu
Hayrinin kalan cezasının affı hakkında

kararname No: 8332

Adliye Vekâletinden yazılan 18 - 8 - 1929 tarih ve 457 - 371 numaralı tezkerede, katil maddesinden dolayı sureti kat'iyede on beş seneye mahkûm ve 18 - 5 - 340 tarihindenberi İstanbul hapishanesinde mahpus bulunan Raif oğlu Hayrinin hastalığı mahallî hükûmet doktorunun tıbbıadlî müessesesinden musaddak raporuna ve vilâyet idare heyetinin mazbatasına göre geri kalan cezasının affını icap edecek derecede görüldüğünden affı teklif olunmuştur.

Keyfiyet İcra Vekilleri Heyetinin 12 - 9 - 1929 tarihli içtimaında görüşülerek Raif oğlu Hasanın hastalığı hasebile Teşkilâtı Esasiye kanununun kırk ikinci maddesine tevfikan affı kararlaştırılmıştır.

12 - 9 - 1929

* * *

Müteaddit cürümlerden yirmi sene hapse mahkûm
Mustafa oğlu İsmetin kalan cezasının affı hakkında

kararname No: 8335

Adliye Vekâletinden yazılan 11 - 8 - 1929 tarih ve 447 - 362 numaralı tezkerede, müteaddit cürümlerden dolayı kat'î surette yirmi sene hapse mahkûm ve İstanbul hapishanesinde mahpus bulunan Mustafa oğlu İsmetin hastalığı mahallî hükûmet doktorunun tıbbı adlî müessesesinden musaddak raporuna ve vilâyet idare heyetinin mazbatasına göre geri kalan cezasının affını icap edecek derecede görüldüğünden affı teklif olunmuştur.

Keyfiyet İcra Vekilleri Heyetinin 12 - 9 - 1929 tarihli içtimaında görüşülerek mahkûm İsmetin hastalığı hasebile Teşkilâtı Esasiye kanununun kırk ikinci maddesine tevfikan affı kararlaştırılmıştır.

19 - 9 - 1929

* * *

Katil maddesinden mahkûm Halit oğlu
Bahaettinin kalan cezasının affı hakkında

Kararname No : 8338

Adliye vekâletinden yazılan 29 - 8 - 1929 tarih ve 503 - 411 numaralı tezkerede; ihnakan katil maddesinden dolayı sureti kat'iyede yedi buçuk

seneye mahkûm ve 15 temmuz 1926 tarihindenberi Balıkesir hapishanesinde mahpus bulunan Halit oğlu Bahaettinin hastalığı, mahallî hükûmet doktorunun tibbiadlî müessesesinden musaddak raporuna ve vilâyet idare heyetinin mazbatasına göre geri kalan cezasının affını icap edecek derecede görüldüğünden affı teklif olunmuştur.

Keyfiyet icra vekilleri heyetinin 12 - 9 - 1929 tarihli içtimaında görüşülerek Halit oğlu Bahaettinin hastalığı hasebile teşkilâtı esasiye kanununun kırk ikinci maddesine tevfikan affı kararlaştırılmıştır.

12-9-1929

* * *

Katil maddesinden mahkûm Halil paşa oğlu Kemal Beyin kalan cezasının affı hakkında

kararname No: 8294

Adliye vekâletinden yazılan 1 - 8 - 1929 tarih ve 513 - 336 numaralı tezkerede; katil maddesinden dolayı sureti kat'iyede altı sene hapse mahkûm ve 12 - 8 - 1929 tarihindenberi Uşak hapishanesinde mahpus bulunan Halim Paşa oğlu Kemal beyin hastalığı, mahallî hükûmet doktorunun tıbbıadlî müessesesinden musaddak raporuna ve vilâyet idare heyetinin mazbatasına göre kalan cezasının affını icap edecek derecede görüldüğünden affı teklif olunmuştur.

Mumaileyhin hastalığı hasebile teşkilâtı esasiye kanununun kırk ikinci maddesine tevfikan affı, İcra vekilleri heyetince 25 - 8 - 1929 tarihinde kararlaştırılmıştır.

25 - 8 - 1929

* * *

İzak Rişar Şitaygart ile karısı Margaritin Türkiye vatandaşlığından çıkarılmasına dair

kararname No: 8295

Resmî izin almaksızın tabiiyetini değiştirdiği anlaşılan İzak Rişar Şitaygart ile karısı Margaritin vatandaşlık kanununa göre Türkiye vatan-

daşlığından çıkarılması, Dahiliye vekâletinin 5 - 7 - 1929 tarih ve 791 numaralı tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra vekilleri heyetince 25-9-1929 tarihinde tasvip ve kabul olunmuştur.

25 - 8 - 1929

* * *

Millet mekteplerine ait yeni talimatnamenin mevkii mer'iyete vazına dair

kararname No. 8410

Millet Mektepleri talimatnamesinin bir senelik tecrübeye göre tadil edilen yeni şekline ait olmak üzere hazırlanan merhut talimatnamenin tatbiki Maarif Vekâletinin 334 numaralı tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 22 - 9 - 1929 tarihli içtimaında kabul olunmuştur.

22 - 9 - 1929

[Merbut talimatname kısmı mahsusunda münderiçtir]

* * *

Türkiye ve Fransa arasında imzalanan Dostluk ve İyi Komşuluk mukavelenamesinin meriyete vazına dair.

kararname No: 8218

26 - 6 - 1929 tarih ve 8174 numaralı kararnameye zeyldir:

30 mayıs 1929 tarihli Dostluk ve Eyi Komşuluk mukavelenamesinin tatbik şekillerini gösteren ve hududun nezaretine, hudut rejimine, hududu geçen sürülere tatbik edilecek malî usule ve göçebe ahalinin kontoroluna mütaallik olup Ankarada 29 haziran 1929 tarihinde Fransa Sefiri Mr. De Chambrun ile imza edilmiş olan protokol mündericat ve ahkâmına göre muamele ifası için ait olduğu vekâletlere tebliği hakkında bir karar ittihazı Hariciye Vekâletinin 3 - 7 - 1929 tarih ve 68645 - 346 numaralı tezkeresile teklif elimiştir.

Keyfiyet İcra Vekilleri Heyetinin 3 - 7 - 1929 tarihli içtimaında görüşülerek teklif veçhile mezkûr protokolun vekâletlere tebliği tasvip ve kabul olunmuştur.

3 - 7 - 1929

Hududun nezaretine, hudut rejimine, hududu geçen sürülere tatbik edilecek malî usule ve göçebe ahalinin kontroluna müteallik protokol

FASIL: 1

Hududun nezareti

İşbu faslın hükümleri 30 mayıs 1929 tarihli Dostluk ve Eyi Komşuluk mukavelesile tesbit edilmiş olan hudut mıntakasına tatbik edilir.

Madde 1 — Bir veya müteaddit eşhas münferiden veya müçtemian komşu devlet arazisinde şekavet fiilleri veyahut işbu devlete zarar verecek mahiyette olan fiilleri hazırlamak için hudut mıntakasından istifade etmeğe kalkarlarsa bunların harekâtına her iki hükûmet ellerinde bulunan bütün vesait ile mani olmağı karşılıklı olarak teahhüt ederler.

Madde 2 — Salâhiyettar makamlar, hudut mıntakasında şekavet fiillerinin veya komşu devlete zarar verecek mahiyette olan fiillerin ikaı için bir veya müteaddit eşhas tarafından hazırlıklar yapıldığını öğrendikleri zaman derhal biribirlerini haberdar edecekler ve bu hususta elde edebilecekleri bilcümle malûmatı yekdiğerine bildireceklerdir.

Salâhiyettar makamlar her ne mahiyette olursa olsun kendi arazileri üzerinde işlenen ve failleri için komşu memlekete iltica etmek imkânı bulunan bütün şekavet fiillerini karşılıklı olarak biribirlerine bildireceklerdir.

Bir veya diğer memleketin makamları, gerek bu tecavüzatın önüne geçmek ve gerekse faillerinin hududu aşmalarına mani olmak için bütün faideli tedbirleri ittihaz edeceklerdir.

Madde 3 — Yukarda tesbit edilen hudut mıntakasında bir cinayet veya şekavet fiili ika edilir ve fiilleri komşu memleketin hudut mıntakasına iltica ederlerse, işbu memleketin makamatı mücrimleri derhal tevkif ve ika eyledikleri zararın telâfisi için lâzımgelen bütün tedbirleri ittihaz eyleyeceklerdir.

Eğer mücrimler cinayetin ika edildiği devlet tebaasından iseler başka hiç bir muameleye hacet kalmaksızın mezkûr devlete teslim edileceklerdir. Eğer mücrimler arazisine iltica ettikleri devlet tebaasından iseler işbu memleketteki kanunlara tevfikan orada takibata duçar olacaklardır.

Kanunî tazminatın temini zımnında silâhların, ganimetin, ve icabında emvalin müsaderesi derhal icra edilecektir.

Madde 4 — Şekavet fiillerinin failleri her halde hudut mıntakasından uzaklaştırılacaklardır. Ve bu faillerin hudut mıntakasında ikametine müsaade edilmiyecektir.

301

Madde 5 — Hudut mıntakasının silâhtan tecridi tedricî ve mümkün mertebe sür'atle yapılacaktır. Salâhiyettar makamlar, silâhtan tecridine karar verilen kısımda mahallî icabatı nazarı itibara alınarak bu tedbirlerin hududun her iki tarafında ve aynı zamanda icrasını temin için uyuşacaklardır.

Her köyde o köyün ehemmiyetine göre (bazubent, madenî bir levha) ve saire gibi bariz bir işareti lhami azamî dört silâhlı bekçi bırakılabilecektir. Şurası muhakkaktır ki bu bekçiler her halde mes'ul mekamat tarafından tayin edilecekler ve itibarı tam sahibi ahalii asliye arasından intihap olunacaklardır.

FASIL: 2

Hudut rejimi

İşbu fasıl ahkâmının tatbik edilebileceği mıntaka hududun her iki tarafındaki 5 kilometroluk bir sahadır.

Maazalik huduttan itibaren 10 kilometroyu geçmeyen bir mıntaka dahilinde komşu devlet tebaalarına ait emlâk gurupları bulunduğu takdirde işbu ahkâm on üçüncü maddede zikredilen Daimî Hudut Komisyonunun her grup için vereceği karar üzerine mezkûr emlâk gruplarına tatbik olunacaktır.

Madde 6 — İşbu protokolun imzası tarihinde hududun öte veya beri tarafında emlâki bulunan veya ray, hayvanları sulama veya zer hakları olan mukim veya nim göçebe ahali eskisi gibi haklarından istifade etmeğe devam edeceklerdir.

Bunlar mukim bulundukları mıntakanın idarî makamları tarafından verilen senelik bir hudut vesikasının ibrazı üzerine intifa hakları icabı olarak hududu serbestçe geçebilecekler ve yukarda tarif olunan sahada dolaşabileceklerdir.

Bunlar bu mıntakanın hudutları dahilinde hayvanlarını, sürülerini yavru ve mahsulâtını işletmeğe mahsus ziraî alât ve edevatlarını, arabalarını, tohumlarını ve arazilerinin mahsulâtını hiç bir gümrük, ray ve sulama rüsumu ve komşu araziye geçmeğe mahsus her hangi bir resim tesviye etmeksizin hududun bir tarafından diğer tarafına geçebileceklerdir.

Buna mukabil yukarda mevzuubahs ahali gayri menkul mallarına ait arazi vergilerini bu mallar hangi ülke dahilinde bulunuyorsa o ülkenin hükûmetine vermeğe mecburdurlar.

İşbu emlâkin işletmesine yarayan hayvanlar ve alât ve edevatı ziraiye için tarholunan vergi ve resimler sahibinin tebaasından bulunduğu hükûmetin

kendi ülkesi dahilinde vuku bulacak talebine tevfikan işbu hükûmete tediye olunacaktır.

Sarî insan, hayvan ve nebatat hastalıkları vukuu halinde iki hükûmet hususî tedabiri sıhhiyeyi ve memlekette ısdar olunan ithalât ve ihracat memnuiyetlerini hudut mıntakasına tatbik hakkını muhafaza ederler,

FASIL: 3

Hududu geçen sürülere tatbik edilecek malî usul

Madde 7 — Hududu geçen sürülerin çobanları gerek mukim ve nim göçebe, gerekse göçebe ahalinin hizmetinde bulunanlar hayvanlarının adedini bu sürülerin hangi usule tabi olmak üzere hududu geçeceklerini ve icabında mütemail olan ray hakkını istimal edeceği mıntakayı gösteren bir vesikayı hamil olmak mecburiyetinde bulunacaklardır. Bu sürülerden ray hakkını haiz olanlar, ray için geldikleri memlekette hiç bir rüsuma tabi tutulmayacaklardır.

Serdedilen ray hakkı için ihtilâf zuhurunda, bu ihtilâf 13 üncü maddede zikredilen Daimî Hudut Komisyonuna tevdi edilecektir.

Ticaret veya transit maksadile iki memleketten birine giren sürüler gümrük resmine tabidirler.

FASIL: 4

Göçebe ahalinin kontrolu

Madde 8 — Türkiyeye yahut Suriyeye tabi ve komşu devletin bazı arazisi üzerinde teamülen ray hakkını haiz olan kabileler hududu geçmezden evvel salâhiyettar makamlardan icabeden müsaadeyi almağa mecburdurlar.

Bunun için kabile reisi veya mes'ul muhtar mensup olduğu ülke makamatını geçmek arzusundan haberdar edecektir. Mumaileyh çadırlarının adedini, kabilenin efradı adedini ve kabilenin malik bulunduğu eslehai nariyeyi; ray için giden hayvanların nevileri itibarile adedini; kafilenin hududu geçeceği noktayı, gideceği yeri, ve komşu devlet ülkesinde geçirmeği tasmim eylediği müddeti bildirecektir.

Bu talepten haberdar edilen makam, kabilenin kendi ülkesinden çıkmasına müsaade ederse, işbu makam hududun geçilmesi için tasmim olunan tarihten en az on gün evvel yukardaki bilcümle malûmatı bildirmek suretile keyfiyetten komşu memleket makamını haberdar edecektir.

903

Komşu memleket makamı, mevzuubahs kabilenin gittiği memlekette ikameti esnasında intizam ve emniyeti âmmeye müteallik kanun ve nizamların ve bilhassa sarî insan ve hayvan hastalıkları zuhuru halinde sıhhati umumiyeye mütedair kaidelere riayet etmesi şartile mürur müsaadesini verecektir.

13 üncü maddede zikredilen Daimî Hudut Komisyonu her senenin ilk içtimaında mensup bulunduğu memleket haricinde ray haklarına malik ola her kabilenin sürülerinin muhafazası için taşımasına müsaade edeceği tüfeklerin adedini tesbit edecektir.

Daimî Komisyon tarafından bu cihet tesbit edilmediği takdirde ve komisyonca mevzuubahs edilmeyen ahvalde kabilenin gittiği memleketin makamatı, bu kabilenin taşımağa mezun olacağı tüfek adedini tesbit edecektir.

Mukim, nim göçebe veya göçebe ahaliye ait sürülerin çobanlarına bu sürülerin girdikleri memleket makamatı tarafından sürülerinin muhafazası için lâzımgelen silâhları taşımak izni verilebilir.

Madde 9 — Yağmagerlik halinde yaylağa ve kışlağa çıkan kabileler sebebiyet verilen zararın derhal telâfisine mecbur tutulacaktır.

Eğer bu zarar telâfisi kabilenin tabi bulunduğu devlet ülkesine avdetinden evvel tamamen yapılmamış bulunuyorsa, mezkûr devlet ika olunan zararın tesviyesini bütün faideli tariklere müracaatla kolaylaştırmağı teahhüt eder.

Aynı kabile zarar tamamen telâfi edilmezden evvel, zararın ika olunduğu memlekete avdet ederse Daimî Hudut Kamisyonuna tevdi edilecek ve komisyonun kararı bilcümle turuku kanuniye ile mevkii icraya konulacaktır.

Madde 10 — Hudut mıntakasındaki kabileler veya kabile arasında çıkacak ihtilâflar aşağıdaki beşinci fasılda zikredilen makamlar tarafından tesviye edilecektir.

Madde 11 — Tabi bulundukları memleket idaresine karşı kıyam edecek ve komşu devlet arazisine girecek her hangi kabile veya kabile cüzü o memlekette melce buldukları takdirde bir daha tecavüzlerine devam edemiyecek ve bunları tekrarlayamayacak tarzda silâhtan tecrit ve huduttan teb'it olunacaklardır.

FASIL: 5

Umumî ahkâm

Madde 12 — İki hükûmet aşağıda gösterilen vazifeleri yapacak olan salâhiyettar makamatı tayin edeceklerdir.

304

A) Mahallî istihbaratın ve müstacel muhaberatın teatisi ve aynı zamanda acele tedabiri istilzam eden hadiselerin tesviyesi,

B) Mafevk makam: İttihaz edilecek tedbirlerin tertip ve tanzimi ve bunların mes'uliyeti.

Madde 13 — Mümkün olan en kısa bir zaman zarfında iki hükûmet tarafından tayin olunan müsavi adette mürahhastan mürekkep daimî bir hudut komisyonu teşkil edilecektir.

Bu komisyon en az altı ayda bir defa ve ahval icap ettirdiği takdirde daha sık olarak münavebe ile Türkiye ve Süriyede içtima edecektir.

Bu komisyon işbu protokolun tatbikine müteallik bilcümle meseleleri dostane bir surette ve yukardaki maddeye tevfikan tavzif edilen makamlar arasında itilâf hasıl olmayan sair bilcümle hudut meselelerini halletmeğe çalışacaktır.

İlk içtima teşrinievvel 1929 da Berutta aktedilecektir.

İki hükûmet her içtima için tesbit edilen tarihten en az bir ay evvel murahhaslârının isimlerini biribirlerine tebliğ edeceklerdir.

Madde 14 — İki hükûmet işbu protokolun imzası tarihinden evvel ve bu protokolun ahkâmına muhalif olarak istifade edilen bilcümle vergi ve rüsumdan dolayı biribirlerini ibra ederler.

İşbu protokolun bilhassa arazi vergilerine müteallik bulunan ahkâmı 1 kânunusani 1930 dan itibaren tatbik olunacaktır.

Madde 15 — Derhal mevkii mer'iyete girecek olan işbu protokol 30 mayıs 1929 tarihli Dostluk ve İyi Komşuluk mukavelenamesinin tatbikına mütedairdir.

Ankarada 26 haziran 1929 tarihinde yapılacaktır.

Dr. T. Rüşlü *Ch. de Cambrun*

TALİMATNAMELER

Millet Mektepleri Talimatnamesi

Mahiyet ve gaye

Madde 1 — Türkiye halkını okuyup yazmağa muktedir bir hale getirmek ve ona hayat ve maişetinin istilzam ettiği ana bilgileri kazandırmak maksadile Millet Mektepleri teşkilâtı vücuda getirilmiştir.

Madde 2 — Millet Mekteplerinin umumî teşkilâtı sabit ve seyyar olmak üzere (A) ve (B) dersanelerinden, halk okuma odalarile köy yatı dersanelerinden mürekkeptir.

Madde 3 — Şehir ve kasabalarda ve mektebi bulunan köylerde açılan millet mektebi dersanelerine sabit; mektepsiz köylere bir devre için muallim göndermek suretile açılan dersanelere de seyyar dersaneler denir.

Madde 4 — Sabit ve seyyar (A) dersanelerinin vazifesi hiç okuma yazma bilmeyen veya arap harflerini öğrenmiş olan yetişkinleri okur yazar bir hale getirmektir. (A) dersanelerinde tedrisat her sene 1 teşrinisanide başlayıp şubat nihayetinde hitama erer.

Madde 5 — Sabit ve seyyar (B) dersanelerinin hedefi (A) dersanelerini ikmal etmiş ve okuyup yazmayı öğrenmiş olan vatandaşları hayat ve maişetlerinin ve vatandaşlık sıfatlarının istilzam ettiği ana bilgilerle teçhiz etmektir. Bu dersanelerde de tedrisat (A) dersanelerinde olduğu gibi 1 teşrinisanide başlayıp şubat nihayetinde hitama erer.

Millet mekteplerinin miktarı ve müdavimleri

Madde 6 — İlk mektep bulunan her yerde mevcut ilk mektep muallimi adedince ve mektepsiz köylerde de talimatnamenin seyyar dersanelere ait maddelerinde muharrer şartların istikmali derecesile mütenasip olarak 15 ilâ 40 talebeden mürekkep millet mektebi dersaneleri küşadına çalışılır.

Madde 7 — Millet mektebi dersanelerinde yaşları 16 ile 45 arasında bulunan bilûmum kadın ve erkek vatandaşlar okutulur.

Teşkilât

Madde 8 — Kadın erkek her Türk vatandaşı millet mektepleri teşkilâtının yardımcı uzuvları ve aslî talebesidir.

Madde 9 — Millet mektepleri teşkilâtının Umumî Reisi ve millet mekteplerinin Başmuallimi Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal Hazretleridir.

Madde 10 — Büyük Millet meclisi Reisi, Başvekil, İcra Vekilleri; Büyük Erkânıharbiye Reisi ve Halk Fırkası Kâtibi Umumisi bu teşkilatın reisleridir.

Madde 11 — Maarif Vekâleti millet mekteplerinin umumî teşkilât ve faaliyeti için veçhe gösterir ve emir verir

Madde 12 — Maarif Vekâleti tarafından irae edilen veçhe ve verilen emirler dairesinde memleket dahilinde millet mekteplerinin tesis, küşat ve idaresi vazifesi valiliklere mevdudur.

Madde 13 — Millet mektebi dersanelerine muallim tayini bu dersanelerin nev'inin tesbiti tedrisatın irae edilen veçhe ve verilen emirler dahilinde cereyanının temini gibi meslekî vaziferin ifası da derece derece Maarif idarelerine ait olup maarif memurları bu vazifeleri kendilerine rehberlik etmek üzere vücuda getirilen dahilî talimatname ahkâmına tevfikan ifa ederler.

Vilâyetler

Madde 14 — Millet mekteplerinin umumî teşkilât itibarile cüzütamlarını vilâyetler teşkil eder.

Madde 15 — Her vilâyette millet mekteplerinin ihzar ve idaresi derece derece vilâyetteki mülkî taksimat ve teselsüle müvazi olarak teşekkül eden vilâyet, kaza, nahiye, köy veya mahalle heyetlerine mevdudur. Vilâyet Heyeti valinin riyaseti altında Maarif Müdürü (Heyetin umumî kâtipliğini yapar) Encümeni Vilâyetten müntehap bir aza Halk Fırkası Mutemedi, Belediye Reisi, Türk Ocağı Reisinden terekküp eder. Bu heyet icabında karar vermek ve işleri tedvir etmek hususundaki salâhiyetlerini Vali, Maarif Müdürü ve Halk Fırkası mutemedinden mürekkep bir encümene bırakabilir.

Madde 16 — Vilâyet İdare heyetinin vazifeleri şunlardır.

A) Her sene vilâyet dahilinde azamî mıkyasta vatandaşı okutmaya

30X

müsait olacak şekilde vilâyet hususî bütçesinin Maarif kısmına millet mektepleri için tahsisat vazını temin etmek.

B) Millet mekteplerine yer ihzar etmek levazım ve tedrisat vesaiti temin etmek,

C) Bu talimatnamenin verdiği salâhiyetleri kullanarak mütenevvi irşat ve teşvik faaliyetlerine tevessül veya talimatnamenin tasrih ettiği müeyyidelere müracaat ederek vatandaşların millet mekteplerine devamlarını temin etmek,

D) Millet mekteplerinde okutulacak kitapları ve alelûmum halk için yapılan neşriyatı zamanında celp etmek ve halka tevziini temin etmek,

E) Şehir, kasaba, ve köylerin münasib mahallerinde Emlâki Milliye binaları dahilinde veya umumun menfaatlerine hadim müessese-lerinde halk okuma odaları tesis etmek ve bu odaların tefriş , teshin , tenvir , tathir ve idaresi ve halh neşriyatının celbile umumun istifadesine vaz'ı için tedbirler almak - okuma odalarının tesis ve idare tarzı bu hususta rehberlik etmek üzere hazırlanan talimatname ahkâmına tevfik olunur ,

F) Halk terbiyesine müteallik işlerde maarif teşkilâtı ile teşriki mesaiyi kabul etmiş olan ve gayelerinde halkın seviyesini yükseltmek mündemiç bulunan halk Fırkası ve Türk ocağı nev'inden millî müesse-selerinin mahallî teşkilatile bunların ne suretle yardım edeceklerine ait programlar tesbit etmek,

G) Gerek millet mektepleri faaliyetini temin, gerekse halk okuma odaları tesisi için bu maddenin (F) fıkrasında mevzuubahis müesseselerden ve diğer hayırlı maksatların husulü için çalışan teşekküllerden veya fertlerden teberrular dercetmek,

H) Malî şeraiti istikmal eylediği takdirde her vilâyet ve kaza merkezinde veya yalnız münasip görülecek yerlerde birer köy yatı dersanesi tesis ve vilâyet merkezinde açılanını bizzat idare ettirmekle mükelleftir,

İ) Köy yatı dersanelerinin tesis şartları ve idare tarzı bu hususta rehberlik etmek üzere vücuda getirilen dahilî talimatname ahkâmile tespit olunmuştur.

Madde 17 — Vilâyet millet mektepleri idare heyeti reisi sıfatile valiler her sene şu iki raporu Maarif Vekâletine göndermekle mükelleftirler,

A) Birinci rapor: 15 kânunuevvele kadar gönderilmiş olacak ve bu raporda vilâyet dahilinde muhtelif neviden ne kadar millet mektebi dersanesi açıldığı, kaç muallimin tedrisatla tavzif edildiği ve kaç vatandaşın devama başladığı bunların cinsiyetlerile kurslara sureti inkısamları bildirilecektir,

B) İkinci rapor: 14 nüsha olarak martın 15 inde mahallerinde postaya verilmiş olacaktır. Bundan da valiler birinci raporlarında arzettik-

leri vaziyette husule gelen ihsaî tahavvülleri , millet mekteplerini ikmal eden vatandaşların miktarını , cinsiyetlere ve muhtelif kurslara sureti inkısamını ve halkın okuma faaliyeti hakkındaki umamî mütalealarile temennilerini bildireceklerdir.

Madde 18 — Millet mektepleri idare heyetleri umumî kâtibi sıfatile maarif müdürleri şu vazifelerin ifasile mükelleftirler.

A) Valinin tasvibi ile vilâyet idare heyetine ait vazifelerin ifasını teshil ve temin edecek sürette müzakere ruznameleri tertip ve ne nevi tedbirlere tevessül edilmek lâzım geldiğini gösteren bir mesai programı hazırlayarak valiye vermek,

B) Tahsillerini ikmal ederek imtihanda muvaffak olan vatandaş - lara vesika ita etmek.

Madde 19 — Millet mektebi teşkilâtının kaza heyeti kaymakamın riyaseti altında kaza maarif memuru, - heyetin umumî kâtipliğini yapar - Belediye reisi, halk fırkası mutemedi varsa Türk ocağı reisinden terekküp eder . Bu heyet de kaymakam, maarif memuru ve halk fırkası müte - medinden müterekkip bir encümen intihap edebilir. Kaza heyetleri de 16 ıncı maddenin B, C, D, E, F, G, H fıkralarındaki vazifeleri kendi sahaları dahilinde ifa ederler.

Madde 20 — Millet mektepleri teşkilâtının nahiye heyetleri nahiye müdirile mektep başmuallimi veya muallimden ve mevcutsa belediye reisile Halk fırkası nahiye mutemedinden terekküp eder.

Madde 21 — Köy ve mahallelerde ihtiyar heyetlerile köy veva mahalle muhtarları ve köy muallimi millet mektepleri teşkilâtının ilk faaliyet nüvelerini temsil ederler ve gerek bunlar gerekse nahiye hey - etleri 16 ıncı maddenin B, C , D , E , F, G , fıkralarında muharrer ahkâmı kendi sahaları dahilinde tatbik ederler.

Ücretler

Madde 22 — Millet mekteplerinde ders okutan her muallime dört aylık hizmetine mukabil maktuan en az 50 lira verilir. Mektebinde iki- den fazla millet mektebi dersanesi küşat edilen başmuallimlere ve kaza maarif memurlarına munzam vazifelerine mukabil maktuan 50, ilk tedrisat müfettişlerine 60 maarif müdürlerine de bir devre için 90 lira ücret ita olunur.

Madde 23 — Millet mekteplerinin maarif müdürü ve ilk tedrisat müfettişleri tarafından teftişini mümkün kılmak üzere her sene vilâyet maarif bütçesinin hususî faslına kâfi miktarda harcirah konur.

Millet mektepleri dersanelerinin nevileri ve tedrisat zamanları

Madde 24 — Münhasıran erkeklere veya kadınlara veya müştereken her iki cins vatandaşlara mahsus olmak üzere üç nevi dersane açılabilir.

Madde 25 — Bir mahalde açılacak dersanelerin nevini tayin ve her neviden ne kadar dersanenin nerelerde açılacağını tesbit etmek hakkı mahallin Millet mektepleri idare heyetine aittir.

Madde 26 — Her millet mektebi dersanasinde cumadan gayri günlerde her gün birer saat olmak üzere haftada altı saat tedrisat yapılır.

Mahallî şerait 6 saatlik tedrisatın daha az günlere sıkıştırılmasını istilzam ettiği takdirde mahallî idare heyetinin kararile nihayet tedrisat icra edilecek günlerin adedi üçe kadar indirilebilir. Ancak hiç bir suretle aynı sınıfta bir günde iki saatten fazla tedrisat icra edilemez .

Madde 27 — Millet mekteplerinde tedrisatın günün hanği saatinde icra edileceği mahallî idare heyeti tarafından tesbit olunur.

Derslere başlangıç ve imtihanlar

Madde 28 — Millet mekteplerinde tedrisata başlanmadan bir kaç gün evvel idare heyeti tarafından gazete ve mevkutelerde neşriyal yapılarak beyannameler neşredilerek münadiler çıkarılarak davul, yafta ve bunlara mümasil her nevi neşir ve tebliğ vasıtalarından istifade olunarak millet mekteplerinde tedrisata başlanacağı bu müesseselere devam etmenin fertlere ve cemiyete bahşedeceği mazhariyetler vatandaşlara ilân olunur.

Madde 29 — 1 teşrinisanide köy , şehir ve kasabalar bayraklarla donatılmak, mekteplerde orkestralarla konserler tertip etmek, halkı büyük meydanlarda, içtimaa müsait mahallerde toplayarak nutuklar irat etmek suretile küşat günü tes'it olunur .

Madde 30 — Her millet mektebinin ilk dersinde muallim millet mektebinin gayesi , okuyup yazmanın lüzum ve faidesi hakkında nihayet onbeş dakika sürecek bir musahabe yapar, bunu müteakip tedrisat başlar.

Madde 31 — Millet mektepleri (A) ve (B) dersanelerinin dörder aylık tedrisatı nihayetinde müdavimler imtihana sevkolunur. Muvaffak olanların mezuniyet vesikaları mart ayı içinde verilir .

Her iki nevi dersaneyi ikmal edenlere verilecek vesikanın suretleri talimatnameye merbutturt.

210

Seyyar dersaneler ve muallimler

Madde 32 — Mektebi olmayan köylerin halkını okutmak için bu köylerde seyyar millet mektepleri dersaneleri küşat ve seyyar muallimler istihdam olunur .

Madde 33 — Mektebi olmayan köylerde seyyar dersaneler açılabilmesi vilâyet bütçesine mevzu tahsisatın kifayetine ve 37 inci maddede muharrer şartları haiz anasırın mevcudiyetine ve köy halkı tarafından da 39 uncu maddede yazılı hususatın istikmalinin teahhüdüne muallâktır .

Madde 34 — Seyyar muallimler de memur edildikleri köyde sabit millet mekteplerinde olduğu gibi teşrinisani iptidasından şubat nihayetine kadar çalışırlar .

Madde 35 — Seyyar dersanelerin tedrisat nizamı da sabit millet mektebi dersanelerinde olduğunun aynıdır .

Madde 36 — Seyyar muallimler öğleden evvel köyün yaşları 12 - 16 arasında bulunan çocuklarını öğleden sonra da yaşları 16 - 45 arasında tefavüt eden yetişkinlerini okuturlar. Yetişenler için ayrı kurslar tertip olunabilir .

Madde 37 — Seyyar muallimler vilâyet maarif idaresi tarafından eminliğin de tasvibine iktiran eylemek şartile şu zevat meyanından intihap olunur :

A) Kadro fazlası muallimler.

B) Kadro fazlası muallim bulunmadığı veya mevcudu kâfi gelmediği takdirde muallimlik evsafını haiz münevverler .

Madde 38 — Seyyar muallimlikte istihdam edilecek münevverlerden orta tahsilini görmemiş olanlar imtihanla seçilirler. Namzetler maarif müdürünün riyaseti altında bir ilk tedrisat müfetişile tam devreli muallim mektebi mezunlarından ve maarif müdürü tarafından intihap edilecek bir muallimden mürekkep komisyon marifetile imtihan edilirler .

Madde 39 — Seyyar muallimlerin tedrisat yapacakları mahal köy ihtiyar heyeti tarafından temin olunur.

Bu yerin tedrisat icrasına müsait olacak şekilde ihzarı , tenvir ve teshini ; tathiri köy ihtiyar heyetlerine ait vazifelerdendir. Bu hususatta ihtiyarı icabeden masarif , varsa köyün tasarruf sandığından tesviye olunur . Sandık mevcut olmadığı takdirde ihtiyar heyeti köy halkını yardıma davet eder .

Madde 40 — Seyyar muallimlerin çalıştıkları köylerde kaç nevi kur tertip olunacağı ve bunlarda tedrisatın günün hangi saatlerinde tcra edile-

BILLI KÜTÜPHANE ANKARA

ceği köy ihtiyar heyetile muallim tarafından bilmüzakere tesbit olunur.

Madde 41 — Seyyar muallimlere gidecekleri yerlere tebeşir, kâğıt, kalem, defter ve kitap və siyah mat muşamba veyahut buna müşabih portatif kara tahta gibi malzemeyi beraberlerinde götürürler.

Madde 42 — Seyyar muallimler 41 inci maddede muharrer levazım bedelile hususî kanuna tevfikan verilecek harcirahtan maada ayrıca idare heyetlerince münasip görülecek miktarda bir ücret verilir. Bu miktar ayda elli lirayı geçemez.

Madde 43 — Seyyar muallimler üssülharekelerini çalıştıkları köye en yakın nahiye merkezlerinde tesis, kendilerine vuku bulacak emirleri tebelluğ etmek ve kitap, mecmua ve sair levazım ve vesaiti tedrisiyeyi celbetmek üzere bu merkezlerle daima irtibatı muhafaza ederler.

Madde 44 — Seyyar muallimler kendilerine lâzım olan tedris vesaitini beraber taşıyacaklarından köylü için müz'iç olacak metalipten ihtiraz ederler.

Devlet müesseselerinin, hapishanelerin, hususî ve ticarî müesseselerin vazifeleri

Madde 45 — Devlet müesseselerile şehremanetleri ve belediyeler, inhisar idareleri , banka , demiryolu ve liman idareleri daimî müstahdemleri ile hammallarını okutmakla mükelleftirler.

Madde 46 — Hapishanelerde bulunan vatandaşlara da okumak yazmak öğretilecektir. Altı aydan fazla mahkûmiyeti olanları hakkile okutup yazdırmadan çıkaran hapishane müdürleri mensup oldukları vekâletçe mes'ul edilecektir. Hapishane müdürleri mühtaç oldukları muallimleri maarif idarelerinden talep ederler. Hapishaneler dahilinde tesis edilecek millet mektebi dersanelerinde tedrisat nizamı aynen diğer dersanelerdeki gibi olup bunlar gibi teftişe tabidirler.

Madde 47 — Daimî asgarî yirmi memur, amele yahut rençper çalıştıran şirket, fabrika, müteahhitler ve çiftlik sahipleri maarif teşkilâtına dair kanunun altıncı maddesi mucibince istihdam ettikleri anasıra okuyup yazmağı öğretmek vazifesile mükelleftirler.

Bu vazifeleri kendi anasırile yapmayanlar bulundukları mahal maarif idaresine müracaat ederek muallim temin ederler.

Bu müessese ve müteşebbisler açacakları mekteplerin her nevi levazım ve vesaitini temin ve muallimlerin ücretlerini, harcirahlarını tediye ederler

32

İrşat ve teşvik faaliyetleri

Madde 48 — Halkın millet mekteplerine incizap, alâka ve devamının temini için millet mektepleri idare heyetleri tarafından irşat ve teşvik faaliyetleri ihdas olunur.

İdare heyetleri bilhassa şu tedbirlerden istifadeye çalışacaklardır:

A) Vilayet gazete ve mevkutelerile neşriyat yaptırmak.

B) Köy ve mahalle ihtiyar heyetlerini halkın tenvir ve teşviki hususunda tahrik ve tavzif etmek.

C) Esnaf teşkilâtı ve müessesatı mümessillerile temas ederek onlar vasıtasile teşkilât mensuplarını mekteplere tergip ve teşvik etmek, bir esnaf teşekkülüne mensup vatandaşları bir araya toplayarak bunlara konfransçılar göndermek.

Millet mekteplerinin mazhar olacakları müsaadat ve devam etmeyenlerin karşılaşacakları memnuiyetler

Madde 49 — Köy veya mahalle ihtiyar heyetlerine aza olabilmek veya 45 ve 47 inci maddelerde muharrer hizmetlere kabul edilebilmek için 1931 mayısından itibaren taliplerden okur yazar olduklarına bir millet mektebinde okuduğuna dair vesika aranacaktır.

Kasabalarda mektepli köylerde ikamet etmiş olup ta sıhhî bir mazereti olmayan ve maişet şeraiti de millet mekteplerinin tedrisat zamanlarında devama mani teşkil etmemiş vatandaşlar mezkûr vesikayı irae etmedikleri müddetçe bu hizmetlere alınmayacaklardır.

Madde 50 — 49 uncu maddenin ikinci fıkrasında zikredilen mani şeraitten azade bulunduğu halde millet mekteplerine devam etmeyen vatandaşlardan idare heyeti kararile ve istidadının derecesile mütenasip olarak idarei vilâyet kanununun 68 inci maddesi ahkâmına tevfikan idare heyetince takdir edilecek miktarda cezai naktî alınır.

Müteferrik maddeler

Madde 51 — Her hangi bir şehirde millet mekteplerine devam etmek isteyenlerin miktarı mevcut dersanelerin okutabileceği miktarın fevkinde bulunduğu takdirde bu şehir Türk ocağı kendi azasından muallimlik evsafını haiz münevverleri istihtam etmek suretile (A) ve (B) kursları açabilir. Bu dersanelerde tedrisat nizamı diğer dersanelerin aynı olup onlar gibi teftişe tabidir.

MİLLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

Madde 52 — Maarif Vekâleti müfettişleri millet mektepleri teşkilâtının her nevi faaliyetlerini teftiş ve tahkik ederler.

Madde 53 — Mülkiye müfettişleri bu talimatnamenin 15, 16, 20, 21, 45, 46, 47, 49, 50 inci maddelerinde zikredilen vazifelerin sureti ifasını teftiş ve murakabeye salâhiyettardırlar.

Madde 54 — Millet mektebi teşkilâtının 10 uncu maddede zikredilen 13 reisi her sene nisan ayı içerisinde başvekilin davetile içtima ederek valilerden gelen raporları tetkik ve her valinin mesai ve muvaffakiyetinin derecesi hakkındaki mülâhazatını tesbit ve lâzımgelen kararları ittihaz ederler. Reisler heyetinin raportörü maarif vekilidir.

Madde 55 — Bu talimatname neşri tarihinden itibaren muteber olup 11 - 11 - 1928 tarih ve 7284 numaralı millet mektepleri talimatnamesi mefsuhtur.

Madde 56 — Bu talimatname ahkâmının icrasına icra vekilleri heyeti memurdur.

22 - 9 - 1929

* * *

Davlet memurları maaşatının tevhit ve teadülüne dair kanunu izahnamesi

- MABAAT -

1929 bütçesine merbut (D) cetvelinde posta - telgrafa ait kısmında gösterilen 8,5 lira maaşlı ve Elazizde bulunan bir hat memurunun maaşı o memur hariçten gönderilmiş bulunduğu takdirde şu şekilde hesap edilecektir.

Elaziz % 40 uzaklık ve pahalılık zammına tabi olduğuna göre elyevm bu memura tevkifatsız

8,50	lira maaşı aslî,
27	» tahsisatı fevkalâde,
8, 4	» pahalılık zammı.
43,54	Yekûn

Lira maaş verilmekte ve bundan muayyen tevkifat yapılmakta idi, Teaddül kanunu bu memuru şumulü haricinde bıraktığından kemafissabık maaş, tahsisat ve pahalılık zammı verilecektir. Yalnız bunlar eskiden olduğu gibi ayrı ayrı değil tevhit edilerek tesviye edilecek ve teadül kanununun 3 üncü maddesi mucibince bir gûna vergi ve tevkifata tabi tutulmayacaktır ve tevhit edilirken tahsisatı fevkalâde ve pahalılık

zamları ilga edilmiş olduğundan bu namlarla verilmiyerek doğrudan doğruya bir kalem olarak maaş tertibinden tesviye kılınacaktır. Şu kadar ki Barem kanunile pahalılık zammı mülga olduğundan 1 eylûl 1929 tarihinden sonra teadül kanunu haricinde bırakılan ve evvelce pahalılık zammına tabi bulunan memuriyetlerden birine tayin edilirse bu memura tevhiden verilecek olan ve hiç bir tevkifata tabi olmayan maaş yalnız asıl maaş ile tahsisatı fevkalâdesi mecmuudur. Ve yine bu gibi mahallerde olupta pahalılık zammı almakta iken pahalılık zammına tabı olmayan bir mahalle nakledilen bu gibi memurlara da yalnız asil maaşlarile tahsisatı fevkalâde mecmuu tevhiden ve bir gûna tevkifata tabi olmayarak verilecektir.

Meselâ, Vanda bulunan ve yukariki misalde zikredilen 8,5 lira maaşlı hat çavuşluğuna 1 eylûl 1929 dan sonra bir memur tayin edilirse kendisine 8,5 lira maaşı aslî ile 27 lira tahsisatı fevkalâde mecmuu olan 35,5 lira tesviye olunmak lâzımdır. Kezalik elyevm Vanda 8,5 lira maaş almakta olan hat çavuşu pahalılık zammına tabi olmayan Sivasa nakil ve tahvil edildiği takdirde kendisine verilecek maaş yalnız maaşı aslî olan 8,5 lira tahsisatı fevkalâdesi bulunan 27 liranın baliğidir ki 35,50 liradan ibarettir.

25 — İnhilâl eden memuriyetlerde vekil istihdamı halinde maaş kanununun 8 inci maddesi mucibince verilecek vekâlet maaşının müddeti azamî altı aydan ibarettir. Bürada nazarı dikkatte tutulması icap eden nokta verilecek vekâlet maaşının 6 aydan fazla olmayacağıdır. Bir zat altı ay vekâlet ettikten sonra diğer bir zat gelip yine altı ay vekâlet eder demek değildir. Binaenaleyh münhal bir makama eşhas teaddüt etse bile ceman altı aydan fazla vekâlet maaşı verilmez. Bu kabil münhal memuriyetlere hariçten gönderilen memurlara yevmiye dahi verilmez. Ücretli vazifelerde de aynı hüküm caridir. Esasen münhal olmayıp ta işten men edilmek veya mezuniyet ve hastalık sebebile vekâleten idareye mecburiyet bulunan memuriyetler bu hükme tabi değildir, Bunlara vekâlet maaşı memurin ve maaş kanunları ahkâmına tevfikan 6 aydan fazla da olsa verilir.

26 — Alelûmum mütekaidin ile eytam ve eramile ve hidematı vataniye tertibinden maaş alan zevata maaşı aslilerile tahsisatı fevkalâdeleri birleştirilmek ve 8 şubat 1341 tarihli terfih kanunundan müstefit olan malûllere de terfih zamları ilâve edilmek suretile bir kalem olarak verilir.

27 — Alelûmum mütekaidin ile eytam ve eramile ve hidematı vataniye tertibinden maaş alan zevata tevhiden verilecek maaşat teadül kanununun 3üncü maddesi mucibince hiç bir tevkifat ve vergilere munzam kesirlerine tabi değildir.

28 — İşbu talimatnamenin 23 ve 24 üncü maddelerinde izah edildiği

veçhile tevhiden verilecek maaşatta yarım liradan dun kesirler mevcut olduğu surette ve kesirlerin bir seneliği hesap ve tahakkuk ettirilerek üçüncü üç aylık maaşlarile birlikte tediye olunur.

Bu suretle tediye edilecek elli kuruştan dun kesirlerin senelik baliğinden kalacak yarım liradan dun kesirler yarım liraya yarım liradan fazla kesirler bir liraya iblâğ olunur. Bilfarz Barem kanununa göre tekaüt maaşı 360 kuruş tutan bir mütekaide üçer aylığı 350 kuruş üzerinden tesviye edilecek ve her elli kuruştan artan 10 kuruş kesrin seneliği bilhesap üçüncü üç aylıkla birlikte verilecektir. Bu hükümden maksat elli kuruştan dun veya fazla kesirlerin hesap edilmek suretile muamelâtı basitleştirmek ve tahassül edecek kesirlerin bir kalemde seneliğini birden tesviye ettirmektir. Bu suretle her aydan artan onar kuruşun bir seneliği olan 120 kuruşun 20 kuruşu da yarım liraya iblâğ ile 150 kurüş olarak üçüncü üç aylık maaşlarla beraber tesviye edilecektir.

29 — Mütekaidinden olup ta bütçeden tahsisat veya ücret alanların bu vaziyetleri devam ettikçe tekaüt maaşları tahsisatı fevkalâdeleri ilâve edilmeksizin verilir. Şöyle ki tahrirde, kadastroda istihdam olunan mütekaidinden birine umumî bütçeden ücret verilmesine göre bunların tekaüt maaşlarının aslı verilerek tahsisatı fevkalâdeleri verilmez.

30 — Mütekaidinden olup ta maaşlı bir hizmete tayin edilenlerin tekaüt maaşları temamen katolunur, Ciheti askeriyede maaşlı vazife kadrolarında sivil ücretli memur istihdam olunabilir kaydına istinaden mütekaidinden birisi ücretle tayin edilmiş olsa bile tekaüt maaşı kat olunur Ancak teadül kanununun 14 üncü maddesinin son fıkrasile 2 haziran 926 tarih ve 900 numaralı kanun ahkâmı mahfuz tutulduğundan bilûmum mütekaidinden muallimliğe ve mütekait tabip, eczacı, baytar ve kondoktorlardan hükûmet idarei hususiye ve belediye tababet ve eczacılık ve baytarlık ve mühendislik ve kondoktorluklarına tayin olunanların tekaüt maaşları kesilmez ve tekaüt maaşile içtima caiz olduğu yukarıda gösterilen memuriyetlerin maaşından ve ilâveten verilen tekaüt maaşından teadül kanununun üçüncü maddesi mucibince bir gûna vergi ve tevkifat katedilmez.

31 — Alelûmum memurlara Barem kanunile tayin edilen maaştan gayri ücret ve tahsisat ve hakkı huzur namlarile ne umumî ve ne de hususî bütçelerden bir şey verilebilir. Yalnız vazifei asliyeleri cümlesinden olmayan ancak kanunun tahmil etmediği munzam bir vazifeye veya ihtisas dolayısile teşkil olunacak komisyonlara memur edilenlere mesaî saatlerinin haricindeki iştigallerinden dolayı işin muvakkat olması halinde o işin hitaminda ve uzun müddet devam edecek işlerde ait olduğu vekâletin tensip edeceği zamanlarda icra vekilleri heyetinin kararile bir ücret ita olunur.

32 — Devlet teşkilâtina dahil olup umumî bütçeden tahsisat veya ücret alanların kadroları kemakân bütçe ile tayin olunur.

36

Bu vaziyette bulunanların ayrıca bir kanunu mahsus tanzim edilinceye kadar tahsisat, zamaim ve ücretleri bütçelerle yapılan tadilât hariç olmak üzere 1928 bütçesile kabul olunan esas ve miktarlara göre tediyeye devam olunur.

33 — Yeniden memuriyete alınacaklar için memurin kanununun namzetlik hakkındaki 7 inci maddesi hükmü bakidir. Ve maaşlara namzet olarak tayin edilecekleri memuriyetin derecesine göre teadül kanununun 3 üncü maddesi mücibince emsali hasılı üzerinden hesap ve tesviye olunur. Ve bunlardan Ankarada bulunanlara muvakkat tazminat ta verilir. Namzetlere verilecek maaştan aidatı tekaüdiye tevkif edilmeyip kazanç verğisi ve sair tevkifatın icrasından sonra maaşları sair memurlar misilli peşin olarak tesviye olunur.

34 — Memurin kanununun memurlara verilecek takdirnamenin kıdem zammına ve inzibatî cezalar dolayısile kıdem tenziline müteallik hükümleri mahfuzdur. Şu halde teadül kanununa mafevk dereceye terfi için 8 inci maddesinde muayyen müddetler terfi edilecek memur hakkında müddeti hizmetinden başka memurin kanununun kıdem zam veya kıdem tenzilini icap eyleyen ahvalin mevcut olup olmadığı da nazarı dikate alınacaktır.

35 — Halen açıkta bulunupta açık maaşı almakta olan memurlara elyevm aldıkları maaş ve tahsisatı fevkalâde tevhiden verilir.

36 — 1928 kadrosuna nazaran unvanı değişmeksiziu Teadül kanunile aynı sınıf memurlar maaşlarının tevhidi ve bir dereceye konulması neticesi olarak maaşı aslileri tezayüt eden memurlara ikinci maddeye merbut cetvelde gösterilen maaş verilir.

37 — 1928 bütçesile almakta olduğu maaş miktarından bir derece olmadığı takdirde o maaşa en yakın olan üst taraftaki derece maaşı bu memurun derecesi olup bu derece kendisi için terfi addedilmiyecek ve kıdemlerinde eskiden nail oldukları maaşın tarihi mebde olacaktır.

38 — Gerek Barem kanununa merbut cetvelde memuriyeti tasrih edilmiş bulunsun gerek tasrih edilmemiş olsun bir memurun 1928 senesinde aldığı maaşa göre daha yüksek maaşlı bir dereceye dahil olduğu takdirde bunlar dereceten terfi edilmiş olup bundan sonra terfi müddetinin mebdei 1 eylûl 1929 tarihi olmak lâzımdır.

1928 senesi Muvazenei umumiye kanununa merbut cetvelinde yazılı memuriyetlerde muvazzaf memurlar bu kanunun merbut 2 numaralı cetvelde sarahaten tayin ve ithal edilmiş olan derecelerine dahil olacaklarından bunlar için ayrıca salâhiyettar makamın tasvip ve tasdikine iktiran ettirilmesine mahal olmayıp 1 eylûl 1929 dan itibaren dahil oldukları derece maaşlarının kendilerine tesviyesi lâzımdır.

317

Şu kadar ki hangi dereceye dahil oldukları sarahaten zikredilmemiş olan memuriyetlerde bulunan memurların derecelerinin tayini o memuru tayine salâhiyettar olan makama aittir.

Bilfarz iki numaralı cetvelin maliye kısmında vilâyet memurları meyanında 4 Defterdar altıncı dereceye ithal edilmiş ve fakat bunların hangi vilâyet defterdarı oldukları tasrih edilmemiştir, bu defterdarların hangi vilâyet defterdarları olduğu ve o defterdarların dahil oldukları derece maaşını alabilmeleri makamı vekâletin tasvibile tayin ve tasrih edilecektir.

Şu kadar ki işbu tayinlerde mevcut kanunlarla Teadül kanunu esasatının nazarı dikkate alınması lâzım geldiğinden buna itina edilmek lâzımdır.

39 — Mülhak ve hususî bütçelere dahil memurlardan alelûsul tekaüt aidatı (Tekaüt aidatına tabi ise) kazanç vergisi, maarif vergisi ve munzam kesirler tevkif edilecektir.

Kezalik alelûmum ücretle müstahdem olanlardan ve kadrolardaki meşruhata istinaden maaşlı yerlerde ücretle müstahdem bulunanlardan kazanç ve sair vergilerle kesri munzamlar tevkif olunur.

40 — Hakkı müktesep olarak verilen mebaliğ meyanında pahalılık zammı mevcut olan bir memur daha yüksek nisbette pahalılık zammına tabi bir mahalle gönderildiği pahalılık zammı farkı ayrıca hakkı müktesebine ilâve edilmez.

41 — Münhal memuriyetlere tayin edilen vekillere altı aydan fazla vekâlet maaşı verilmemek keyfiyetinin mebdei Barem kanununun mevkii tatbika girdiği 1 eylûl 1929 tarihidir. Yani bu tarihten itibaren ancak altı ay vekâlet maaşı verilir.

42 — Müstehikini ilmiye ve hademei hayrat maaşları eski ahkâma tabi olup bunlardan mevcut kanunlar ahkâmına göre eskisi gibi tevkifat yapılır.

43 — Müstahdem olan memurların terfi zamları müstahdem bulundukları daire bütçesinin maaş tertibinden verilir.

Bir sebeple mesken tazminatı almazken o sebep zail oldukta sebebin zevalini takip eden aydan itibaren mesken tazminatı verilir.

MÜTALEALAR

HUKUKÎ MÜTALEALAR

İstanbul C. müddei umumiliğine tebliğ edilmiştir.

Tekaüt hakkı hukuku hususiye sahasından mütevellit bir hak değildir. Tekaüt kanunu miras hukukuna müstenit ve matuf olmadığı gibi sun'î nesep münasebetini de derpiş etmemiştir. Tekaüt kanunu hususî bir kanun olup kimlere maaş tahsis edileceğini hasır suretile saymış ve bunlardan başkasının hakkı olmadığını da tasrih etmiştir. Bu itibarla evlâtlığa maaş tahsis edilemiyeceğinin tefhimi mütemennadır efendim.

16 - 7 - 929

CEZAÎ MÜTALEALAR

Yozgat C. M. U. liğine Tğ. E.

Davaya dahil olan kimsenin vaziyeti açılmış olan hukuku amme davasına iltihakla şahsî hakkını talep etmesinden ibaret olup hukuku amme davasına müessır bulunmamasına ve maznunların beraetleri veya tahkikatın düşmesi halinde kendilerinin muhakeme masrafile mahkûm edileceklerine dair ceza muhakemeleri usulu kanununda bir sarahat bulunmamasına nazaran davaya dahil olan kimselerin muhakeme masraflarile mahkûm edilmeleri kanuna muhalefet teşkil eder. Şu kadar ki suçtan zarar gören bir müsted'inin vakı itirazı üzerine 168 inci madde mucibince hukuku amme davası açılmış ve bu kabil ahvalde 414 üncü madde delâletile 413 üncü maddenin ikinciden beşinciye kadar olan fıkraları hükümleri daresinde muamele ifasının icap edeceği beyan olunur.

16 - 11 - 929

Zonguldak C. müddei umumiliğine Tg. E.

İcra ve iflâs kanununun 70 inci maddesine muhalif olarak borçlunun beyanatta bulunmaması faslında Türk ceza kanununun 343 üncü maddesinin şumulü dairesine dahil olup olmayacağının tetkikine mahal yoktur.

Çünkü : 70 inci maddedeki fasıllardan dolayı mezkûr 343 üncü maddeye tevfikan ceza verileceği icra ve iflâs kanununun 322 inci maddesile atf ve tasrih olunduğundan bu kabil usulde mezkûr maddeler delâletile 343 üncü madde mucibince ceza tayin ve takdir olunmak icap eder.

Keyfiyetin olveçhile bu hususta istilâmda bulunan Çanak kale sulh hakimliğine tebliği.

17 - 11 - 929

Maraş C. M. U. liğine Tg. E.

Ceza muhakemeleri usulü kanununun son tahkikatın açılması kararı ünvanlı faslı mahsusunda musarrah olduğu ve sulh mahkemelerine ait olup 205 inci maddede gösterilen haller müstesna olmak üzere evvel emirde karar hâkimliğince son tahkikatın açılmasına karar verilmedikce mahkemeler işe vaziyet edemezler. Binaenaleyh inhisar idarelerine ait olup asliye mahkemelerinin vazifesi dahilinde bulunan mesail için de son tahkikatın açılması kararı verilmek icap eder. O dairede muamele ifası.

18 - 9 - 929

Kastamonu C. müddei umumiliğine Tg. E.

Mülga Usulü muhakematı cezaiye kanununun 458 inci maddesinde yazılı olan mevkufin veya mahpusinden birinin tevkifhane ve hapishane memurlarile sair mevkuf ve mahkûmlar hakkındaki işleyecekleri tehdit ve tahkir ve cebir ve şiddet fiilleri ceza kanunu hükümlerine göre esasen suç teşkil etmekte olmasına mebni bu hususta dolayı kanunî takibat icra edilmekle beraber mezkûr maddede zikredilen inzibatî ve intibahî tedbirler hapishaneler nizamnamesinin 85 inci maddesinde tatbik olunması iktiza edeceği ve binaenaleyh usulü cezaiye kanununun ilga edilmesile mahkûmlar hakkındaki tedbirlerin mesnetsiz kalmadığı mütaleaten beyan olunur.

24 - 9 - 929

5279

Sinop C. M. U. liğine Tğ. E.

Tebliğ ve infaz edilecek kararların C. M. U. sine verilerek M. U. tarafından tebliğ ve infaz edileceği ceza muhakemeleri usulü kanununun 34 üncü ve lâzım gelen celplerin yazılması ve saire gibi duruşma hazırlığının M. U. tarafından ifa olunacağı 207 inci maddeleri ahkâmı sarihasından bulunmasına göre maznunlara tebliğ edilecek son tahkikatın açılması kararlarının da M. U. tarafından tebliğ olunması lâzım gelir. Gerçi mezkûr maddelerden 34 üncü maddenin son fıkrasında müstantik kararlarının doğrudanan doğruya tebliğ ve infaz edilebileceği yazılı bulunmuş ise de son tahkikatın açılması kararları müstantiklerin kararlarından madut olmayup karar hâkimliğine ait kararlardan bulunmasına göre bu kabil kararlar mezkûr fıkra ahkâmının dairei şümulüne dahil olamaz. O dairede muamele ifası.

27 - 10 - 929

Uşşak C. M. U. liğine Tg. E.

Cezanın infazı keyfiyeti bazen mahkûm veya ailesi için mahkûmiyetin haricinde ağır bir zararı, meselâ hürriyeti tahdit eden bir cezanın hasat zamanında infazı ziraatle teveggul eden mahkûmun yahut ailesinin perişanlığını mucip olabileceğinden bu gibi hallerde bazı kuyut ve şurut tahtında olarak cezanın infazının tehir edilebileceği ceza muhakemeleri usulü kanununun 400 üncü maddesile kabul edilmiştir. İnfazın ağır zararı mucip olacağı iddia ve cezanın tehiri infazı talep edildiği takdirde infazı cezaya memur olan M. U. ler keyfiyeti her hangi vasıta ve suretle tahkik ve tesbit ederek cezanın infazını tehir edebilirler. Bu tehiri ceza keyfiyeti gıyaben veya vicahen mahkûm olup ta cezasının infazına başlanacağı sırada mevkuf olmıyan eşhas hakkında carî olduğu cihetle esasen mevkuf iken mahkûmiyetine karar verilen veya cezasının infazına başlanıp ta cezasını çekmekte olanlara teşmil edilemez.

3 - 11 - 929.

Yüksek Başvekâlete yazılmıştır.

23 - 10 - 929 tarihli derkenarla havale buyrulan Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâleti Celilesinin 20 - 10 - 929 tarih ve 160 - 7575 numaralı tezkeresi mütalâa olundu.

Emrazı zühreviyenin men'i si-

24

rayeti hakkındaki 5 teşrinevvel 331 tarihli nizamnamenin 63 üncü maddesile emrazı zühreviyeye musap olanların cebren hastahaneye sevk olunacakları ve imtina eden tebeai ecnebiyeden ise hudut haricine çıkarılacağı kabul edilmiş olmasına ve ahiren mer'iyete geçen ceza muhakemeleri usulü kanununda mezkûr madde hükmünü sarahatən veya zımnen mer'iyetten iskat edecek bir hüküm mevzu olmayıp âmmenin menfaatı namına emrazı zühreviyeye müplelâ bulunan fuhuş saliklerinin cebren muayeneye tabi tutulmaları hakkındaki hüküm hususu elyevm baki ve mer'i bulunduğuna göre bu bapta yeniden kanunî bir teklif ihzarına mahal olmadığı ve keyfiyetin bütün Cümhuriyet müddei umumilerine tamim edildiği mütaleaten arzolunur.

9 - 11 - 929

Ordu vilayetine Tg. E.

Ceza muhakemeleri usulü kanununda yazılı bulunan zabıta makam ve amirlerinden maksat, vali, kaymakam ve nahiye müdürleri olmayıp B. M. M. since Adliye encümeninin mazbatasında tasrih edildiği üzere polis müdürlerile jandarma kumandanlarının ve mahalline göre amir mevkiinde bulunan polis, jandarma mensuplarından ibaret olduğu beyan olunur.

17 - 11 - 929

koca-eli C. M. U. liğine Tg. E.

Ceza muhakemeleri usulü kanununun 116 ıncı maddesinde gösterilen hallerde mevkufun demire vurulması ve sair tedbirlerin alınması hâkimin kararına bağlıdır. Maddedeki hâkim tabirinden maksat; sulh hâkimi, müstantik, hâkimi münferit ve sair kaza hakkını haiz olanlardan ibaret olmasına göre iş hanği hâkimde ise bu tedbirler de o hâkimin kararile alınır. Meselâ sulh hâkimi tarafından tevkif edilmiş ise sulh hâkimi müstantik tarafından tevkif edilmiş ise müstantik rafından karar verilir.

Mülga usulü muhakematı cezaiye kanununun 458 inci maddesinde yazılı mevkufin ve mahkûminin işleyecekleri tehdit, tahkir ve cebrü şiddet fiillerinin Ceza kanunu hükümlerine göre esasen suç teşkil etmekte olmasına mebni bu hususta dolayı kanunî takibat icra edilmekle beraber mezkûr maddede zikredilen inzibatî ve intibahî tedbirler muahhar tarihli olan hapishaneler nizamnamesinin 85 inci maddesinde aynen mevcut bulunmuş olduğundan mezkûr maddenin tatbik olunması iktiza edeceği ve

binaenaleyh usulü cezaiye kanununun ilga edilmesile mahkûmlar hakkındaki tedbirlerin mesnetsiz kalmadığı ve işbu tedbirlerin kemakân M. U. ler tarafından alınması icap edeceği beyan olunur.

17 - 11 - 929

Ankara C. müddei umumiliğine Tg. E.

Teberrüatı zimmetlerine geçiren Tayyare Cemiyeti memurları hakkında Türk ceza kanununun 202 inci maddesinin tatbiki memuriyet icabile olmayip cem'i ianat nizamnamesinin 11 inci maddesi hükmünden bulunduğuna nazaran bu kabil cürümlerin mahiyeti ve asıl devlet memuriyeti vazifesine ademi taallûku hasebile 1441 numaralı kanun mucibince tecile tabi bulundğu ve Temyiz Mahkemesi dördüncü ceza dairesinin içtihadı da bu merkezde olduğu beyan olunur.

17 - 11 - 929

ADLÎ ŞÜUN

Büyük Millet Meclisinin üçüncü intihap devresinin üçüncü içtimaında

Reisicumhur Hazretlerinin

HEYETİ UMUMİYEDE İRAT BUYURDUKLARI

İFTİTAH NUTKU

Türkiye Büyük Millet Meclisi âlisinin üçüncü intihap devresi üçüncü içtima senesinin küşadı münasibetile Reiscümhur Gazi Mustafa Kemal Hazretleri tarafından heyeti umumiyede irat buyurulan nutuk berveçhi atidir:

B. M. Meclisinin muhterem azası:

Üçüncü B. M. Meclisinin üçüncü içtima senesini açıyorum. B. M. Meclisinin her toplanması bizim için yeni bir hayat ve gayret kaynağıdır.

Bu feyizli kaynağın karşısında bulunmaktan mütehassis olarak aziz arkadaşlarımı muhabbet ve hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)

Geçen sene memleketin dahilî hayatı, huzur ve asayiş içinde geçmiştir. Cümhuriyetin dahilî siyaseti vatandaşın yaşayışını hiç bir nüfuz ve tasallûtun tesirinde bırakılmaksızın temin etmektir. Bu siyaset dikkatle takip olunmaktadır. Bu hususta Cümhuriyet jandarma ve zabıtasının hizmet ve fedakârlığı yüksek takdirinize lâyıktır. Bunu memnuniyetle ifade ederim.

Memleketin fikrî ve iktisadî inkişafatta yüksek tarakki sahası olmasına çalışmak, idealimizdir. (Alkışlar) Fakat bu inkişafın medenî ve millî sınır haricinde cereyan almasını prensiplerimize muvafık bulamayız.

En yeni kanunlarla mücehhez olan adliyemizin basireti ve adaleti tatbik için gösterdiği dikkat milletin huzur ve nizamını masun tutmağa kâfi ve muktedirdir.

Geçen sene memleketin sıhhati mühim bir arızadan müteessir olmaksızın geçmiştir.

Her nevi sıhhî mücadeleyi, mümkün olan derecede seri ve geniş bir surette takip etmek başlıca hedeflerden olmağa layıktır.

Dahilî idarede tam teşkilli nahiyeler arttırılmalıdır. Bunu bilhassa tavsiye etmek isterim. Yeni nahiyelerin açıldığı yerlerdeki vatandaşlar, mazhar oldukları kolaylıktan memnuniyet göstermektedirler.

Diğer taraftan bazı vilâyetlerde, hususî bütçelerindeki tediyenin intizamsızlığı görülüyor. Bu intizamın tek çaresi, hususî bütçelerin hayâlden uzak, hakikî adetlere, hakikî hesaplara istinat ettirilmesidir.

Hükûmetin bu hususu murakabede bulundurması matluptur. Meclisinizin en büyük eseri olan Türk harfleri, memleketin umumî hayatına tamamen tatbik olunmuştur. İlk müşkülât milletin mefkûre kuvveti ve medeniyete olan muhabbeti sayesinde kolaylıkla yenilmiştir. Millet mektepleri normal tedrisat haricinde kadın ve erkek. yüz binlerce vatandaşın nurlanmasına hizmet etti. (Alkışlar) Bu mekteplerin daha fazla bir gayret ve şevkle idame edilmesi lâzımdır.

Cümhuriyetin Kara, Deniz ve Hava kuvvetleri her hususta kıymetli takdirinize ve itimadınıza lâyıktır. (Şiddetli alkışlar) bunu tam ve kat'î kanaatle söyleyebilirim.

Milletin muhterem vekilleri;

Hariciyede dürüst ve açık olan siyasetimiz bilhassa sulh fikrine müstenittir. (alkışlar) Beynelmilel her hanği bir meselemizi sulh vasıtalarile halletmeği aramak bizim menfaat ve zihniyetimize uyan bir yoldur.Bu yol haricinde bir teklif karşısında kalmamak içindir ki emniyet prensibine ve onun vasıtalarına çok ehemmiyet veriyoruz . Beynelmilel sulh havasının mahfuziyeti için Türkiye Cümhuriyeti iktidarı dahilinde her hanği bir hizmetten geri kalmayacaktır.

Aziz arkadaşlarım;

Memleket iktısadiyatı bütün dikkat ve faaliyetimizi bilhassa cezbetmektedir.

Ziraatte geçen istihsal senesi bazı mıntakalarda tabiî tesirattan ziyade zarar oldu; bununla beraber vaziyet evvelki senelerin darlığına nisbetle umumiyetle normale yaklaşmıştır denilebilir. Ziraî enstitülerin bir an evvel vücuda getirilmesine ehemmiyet veriyoruz. Bu sene ziraî kooperatif teşkilâtına başlanmış olması bilhassa memnuniyetimizi mucip oluyor. Bu kooperatifleri memleketin her tarafına teşmil etmeği ziyade iltizam ediyoruz. Kezalik çiftçiye arazi vermek de hükûmetin mütemadiyen takip etmesi lâzım gelen bir keyfiyettir. Çalışan türk köylüsüne işliyebileceği kadar toprak temin etmek memleketin istihsalâtını zenginleştirecek başlıca çarelerdir. (alkışlar)

Ticaret sahasında normal şeraitin tesis ve takviyesine devam olunacaktır. Bir sene zarfında teşekkül eden türk şirketlerinin temsil ettikleri sermaye onbeş milyon lirayı geçmektedir. Bu ve ticaret tahsili için görülen ziyade rağbet ticarette intibahın kuvvetli delilleridir. Deniz ticaretini ve bilhassa Seyrisefain idaresinin tarakkilerini hazla zikrederim. Seyrisefaini gerek deniz vasıtaları gerek fabrikalarile geniş mikyasta kuvvetlendirmek lâzımdır. Bu lüzumu dikkat ve alâkanıza arzetmek isterim.

Yeni ticaret muahedelerinin müzakere ve intacı, umumiyetle iyi bir mecradadır. Büyük ticaret münasebetlerimizi tanzim eden muahedelerden bir çoğu bitirilmiştir; bunlar bu devrede meşgalenize

325

başlıca mevzu olacaklardır. Gene bu devrede iştigal buyuracağınız iktisadî kanunların ehemmiyeti pek ziyadedir. İş kanunu, Yeni maden kanunu, Orman kanunu, bunların başlıcalarıdır.

Muhterem Efendiler;

B. M. Meclisinde son beyanatımızdan bu güne kadar geçen bir sene zarfında, vatanda yeniden (445) kilometro demir yolu döşenmiştir. Bir seneye kadar da yeniden (500) kilometro döşenilmesi mukarrerdir. (alkışlar)

Erzurum hattına ait, fennî ve ihzarî ameliyat hararetle devam etmektedir.

Mersin - Adana demir yolu, Devlet demiryolları işletmesine ilhak edilmiştir. Kanaat ve itimat veren bu sade rakkamlar ve hadiselerle beraber arzedeyim ki, yeni açılan demir yollarının ilk seneleri için zarurî olan işletme açıkları dahil olduğu halde, umum işletme kendi kendini idare etmektedir.

Yol vergisi hasılatının tamamen elde edilmesi, ehemmiyetle takip olunmak lâzımdır.

Su işlerinin teşkilâtı, etütleri henuz başlangıcındadır. İktısadiyatımızın ana tedbirlerinden olan su işleri umumî idaresinin fennî kabiliyet ve kudreti, çok sağlam kurulmak lâzımdır.

Mühendis ve fen memuru, süratle ve daha çok adet ve ehliyette yetiştirmek içim yeni tedbirler almak icabeder.

Maliyemiz çetin bir seneyi muvaffakıyetle geçirmektedir. Haricî borçların tediyesi, Anadolu hattı taksitlerinin ödenmesi ve teadül kanununun tatbikı; malî bünyenin sağlamlığı ve bütçemizin hakikî ve hesaplı olması sayesinde başarılmaktadır. (alkışlar)

Senelerdenberi malî sahada devam eden ıslahat, bu seneki faaliyetimizde de yeni mevzular bulacaktır. Ücretli memurlar ücretlerinin tanzimi, yeni Müzayede ve münakasa kanunu, bu cümledendir.

Büyük meclise takdimi mukarrer olan askerî ve sivil tekaüt kanununun ehemmiyeti üzerine de bilhassa dikkatınızı celbetmek isterim.

Devlet bankasının teşkiline dair kanun da büyük meclise takdim olunacaktır.

Aziz arkadaşlarım; Semereli işlerle geçen faaliyet senelerinizin biri daha mühim mevzularla sizi bekliyor. Sizin için büyük muvaffakıyet dilerim. Sizin muvaffakiyetiniz milletin saadetidir, selâmetidir. (şiddetli sürekli alkışlar)

Aramızdan Ebediyen Ayrılanlar

Ebubekir Sami Bey

Midyat hâkimi Ebubekir Sami Bey 3 - 7 - 929 tarihinde vefat eylemiştir; tercümei hali berveçhi atidir :

«Hüseyin Hüsnü Efendi mahtumu Ebubekir Sami bey İbradide 1292 senesinde doğmuş olup İbradi mektebi iptidaisi ve medresede tahsil ederek mektebi Kuzattan bilimtihan sınıfı hamis derecesinde ehliyetname almıştır.

Mumaileyh Bodurum mahkemei şeriye kitabetine aidatla tayin edilerek istifaen Hizan, Ayintap, Diyadin, Çapakçur, Konya Ereylisi, Mihalıççık niyabetlerinde ve Trabzon, Taşköprü, Ilgın, Orhangazi mahkemei şeriye baş kitabetlerinde ve Kars, Zülkadriye kadılık ve mahkemei asliye azalığında ve Ceyhan azalığında ve Cezre müddei umumiliğinde ve Midyat hâkimliğinde ifayı vazife eylemiştir.»

***

Sadettin Bey

Şarköy hâkimi Hasan Sadettin Bey 27 - 7 - 929 tarihinde vefat eylemiştir. Tercümei hali berveçhi atidir :

«Hüseyin Şükrü Efendi mahtumu Hasan Sadettin Bey 1280 senesinde Aksekide doğmuş ve mektebi rüşdiyede tahsil ederek 328 senesinde mektebi Kuzattan bilimtihan sınıfı hamis ehliyetnamesi almıştır.

Mumailyh Ilgın, Gedüs, Bigadiç kazası mahkemei şeriye kitabetlerinde ve Sühut, Dinar niyabetlerinde ve Söke kazası mahkemei şeriye kitabetinde ve Konyada Hamidiye ve Arapgir, Akdağmadeni, Develi, Gedüs ve Giresun, Konakpınar ve Palat Niyabetlerinde ve Gürdüs, Balâ, Edremit kadılıklarında ve Edremit mahkemei asliye azalığında ve Şarköy hâkimliğinde bulunmuştur.

* * *

Mehmet İhsan Bey

Urla hukuk hâkimi Mehmet İhsan Bey 23 - 4 - 929 tarihinde vefat etmiştir. Tercümei hali berveçhi atidir :

«Mehmet İhsan Bey Yusuf Ziya Beyin mahtumudur. 1304 senesinde İstanbulda doğmuş ve mektebi Hukukta okuyarak karibi âlâ dereceden şehadetname almıştır. 3-12-330 dan 30 - 4 - 335 tarihine kadar mektep muallimliğinde ve 1 - 5 - 335 tarihinden 20 - 5 - 340 tarihine kadar meclisi meb'usan ve mahkeme zabıt kitabetlerinde ve 21 - 5 - 340 tarihinden 23 - 4 - 929 tarihine kadar İstanbul müddei umumî muavinliği, sulh hâkimliği ve Gebze azalığı ve Urla hukuk kâhimliğinde bulunmuştur.»

* * *

Halil Hakkı Bey

Çorum müstantiki Halil Hakkı Bey 25 - 10 - 929 tarihinde vefat etmiştir. tercümei hali berveçhi atidir :

«Halil Hakkı Bey; Hasan Efendinin mahtumu olup 1291 de Osmancıkta doğmuş tahsili iptidaisini ikmal ederek 339 da aliyülâlâ dereceden şehadetname almıştır.

Mumaileyh 4 temmuz 310 dan 1 kânunsani 335 e kadar muhtelif mahal mertebei ulâ memuriyetlerinde ve 3 kânunevvel 336 dan 9 kânunsani 926 ya kadar Hüseyinabat müstantikliğinde ve 21 kânunsani 926 dan 13 haziran 927 ye kadar Amasya müstantikliğinde ve 28 haziran 928 den 25 teşrinevvel 929 a kadar da Çorum müstantikliğinde bulunmuştur.»

* * *

Adliye Ceridesi merhumlara mağfiretler temenni ve kederdide ailelerine taziyet beyan eyler.

Türk Temyiz Mahkemesi Kararları

Zabıt varakalarının memurini aidesi tarafından tanzimi lâzımdır.

1 — Memurini müteallikası tarafından tanzim edilmeyen zabıt varakaları medarı ihticaç vesaiki kanuniyeden değildir.

2 — Yekdiğerine mübayin şehadatın te'lifi muktazi ve aksihal nakzı hükmü müeyyittir.

İstanbul mahkemei asliye üçüncü ceza dairesinden sadır olan 13 teşrini evvel 928 tarih ve 2271 numaralı hükmün temyizen tetkiki mahallî müddei umumiliğile mahkûmunaleyh taraflarından istida kılınmasına binaen olbaptaki muhakeme zabıtnamesile temyiz istida ve lâyihaları maateferrüat baş müddei umumilik me'muriyeti aliyesinin 30 kanun evvel 928 tarih ve 8485 numaralı tebliğnamesile tarihi mezkûrda mahkemei temyiz birinci ceza dairesine tevdi kılınmağla mezkûr istidaların müddeti kanuniyesi zarfında ve mahkûmunaleyh tarafından şartı temyizin de ifa kılındığı anlaşılmağla bilkabul evrakı dava mütalâa olundu.

Mezkûr zabıtnamenin hülâsası: Bankaya götürülmek üzere kendisine verilen paradan birazını sirkatten maznunualeyh ve gayrı mevkuf Eminönü maliye tahsil şubesi odacısı Mehmet Saidin bahş olunan salâhiyeti kazaiyeye binaen bilmuhakeme bankaya isal edilmek üzere kendisine verilen paralardan bir lirasını ahz eylediği usulen sübut bulmuş ve ancak maznun para taşımakla muvazzaf olmadığı ve mezkûr paralar merkumun siyanetine tevdi edilmiş olmayıp bankaya nakl için tevdi olunmuş olduğu cihetle şeraiti sirkat gayri mevcut bulunmuş olduğundan olveçhile hizmet sebebile kendisine tevdi olunan paradan bir lirasını almak filinin mürtekibi olmak üzere mücrimiyetine ve kanunu cezanın 510 ve alınan paranın kıymetce pek hafif olmasına mebni 522 inci maddelerine tevfikan

329

ve tenzilen dört ay hapsine ve tecili cezaya mahal olmadığına vicahen ve müttefikan hükmü karar verildiğini natıktır.

Mahallı müddei umumiliğinin temyiz istidanamesinde: fiil maznun tarafından alelâde vazifesi olmayarak ve kendisine meslek ve sanat itibarile tevdi edilmeyerek mücerret bankaya verilen paradan adiyen sirkat olmasına nazaran hizmet sebebile sui istimalinden dolayı şeraiti cürmiyenin ademi vücudu ve 508 inci maddedeki emniyeti sui istimalin kuyut ve şurutu tahfifiye ve ihtiraziyesi gayri mevcut iken bu suretle mücrimiyetine karar itası suretile vasfı cürmün tebdili esbabı fıkrai hukmiyede biletraf zikir ve ityan ve sirkati adiyeden mücrimiyetine dair mesbuk iddia talebin esbabı mücibe ile reddedilmediğinden ve şu hale nazaran 510 uncu maddeye tevfikan tayini cezada da isabeti kanuniye olmadığından bilbahis muhalifi kanun olan ve mahkûmunaleyhin temyiz lâyihasında dahi: müşteki veznedar İsmail Hakkı efendinin taarüz ve adaveti dolayisile evelce noksan tadat etmiş olduğu paradan sirkat ettiğini iddia eylediği parayı aramak bahanesile elinde bulundurduğu bir lirayi kendi elile pantolonunun cebine sokup çıkararak işte lira sen çalmişsin diyerek hilâfı hakikat tanzim eylediği zabıt varakasına iptinaen mahkûmiyeti cihetine gidildiğinden ve bu baptaki iddia ve müdafaatının nazarı itibara alınmadığından ve saireden bilbahis hükmü mümeyyizün bihin nakzı istida kılınmıştır.

Zikrolunan tebliğnamede dahi hukuku umumiye şuhudundan Kâzım efendi ile diğer şuhudun yekdiğerine mübayin ifadatının telif edilmemesi ve levayıhı temyiziyede mesrut itirazat dahi varit görüldüğünden kararı mümeyyizünbihin nakzı talep edilmiştir.

Tetkikatı temyiziye ledelicra, zabıt varakası memurini müteallikası tarafından tanzim edilmediğinden münderecatile ihticaç caiz olan vesaiki kanuniyeden madut olmadığı gibi ellerinde para olup olmadığı hususundaki mütebayin şehadat dahi telif olunmamış ve hükmün müstenit bulunduğu maddei kanuniyenin de veçhi izah edilmemiş olması yolsuz ve hükme müessir ve müstelzimi nakz esbaptan bulunmuş ve levayıh temyiziye ile tebliğname münderecatı bu itibarla varit görülmüş olduğundan hükmü mümeyyizünbihin esbabı mezkûreye binaen usulü muhakematı cezaiye kanununun 314-319 uncu maddelerine tevfikan nakzına ve ahkâmı kanuniye dairesinde ifayi muamele olunmak üzere evrakın mahalline iadesine ve sekiz yüz kuruş nakız harcının ilerde haksız cıkacak taraftan tahsiline ve temyiz cezayı nakdisi bi kudret mazbatasile ifa edilmiş olduğundan bu hususta bir şey denilmeğe mahal olmadığına 31 kânunuevvel 928 tarihinde müttefikan karar verildi.

Temyiz mahkemesi birinci ceza dairesi	**Esas No. 8144** **Karar No. 8222**

İsviçre Federal Mahkemesi Kararları

Gayri menkul - satış - resmî senette yazılı meblağdan fazla bir miktarı ihtiva eden gayri resmî senet - aradaki farkın ödenmesi için satıcının davası - iddianın kısmen kabulü - istinaf - hükmü icra edilen mukavele - icra eden tarafından kapatılmış şekil noksanı - müddeinin davası bir hakkın sui istimali hadisesi teşkil eder - borçlar kanununun 20 inci maddesi - tasdik.

Gherpelliler (karı koca) Meyere karşı

I — İsviçre hukukunda, mevzuu gayrı menkulelerin nakli mülkiyeti olan mukaveleler ancak resmî şekilde yapıldığı takdirde muteberdir. (K. M. 657 « T. K. M. 634» ve B. K. 216 «T. B. K. 213»).

Bir beyi senedi zahirî bir bedeli ihtiva eder ve henüz ödenmemiş olan hakiki bedel gayri resmî bir senette gösterilmiş olursa beyi kabili iptaldir.

II — Fakat mukavele şeraiti esasiyesi itibarile icra edilmiş olur, tarafların arzu ettikleri gibi bulunur, ve şekli noksanı münhaısran beyi resminin (harcın) bertaraf edilmesi maksadile hakiki bedelin gizlenmesinden mütevellit bulunursa taraflar artık şekil noksanını ileri süremezler.

III — Kanunun alelâde tatbikile varılamıyacak bir gayeye vusul için bir hükmü kanuniyi mevzuu aslisinden çevirmek hadisesi hakkın sui istimalini vücuda getirir.

IV — Tarafların bir akitte, hazineyi (harç, resim noktasından) aldatmak istemiş olmaları borçlar kanununun 20 (T. B. K. 20) inci madde-

sinin tatbikile muamelenin kısmen ibtaline hükmettirecek mahiyette değildir.

Noter Moriaud tarafından 11 ağustos 920 tarihinde tanzim edilmiş senetle, Meyer Grand- Lancy de kâın bir gayri menkulü Gherpelli lere 5000 fıranga sattı. (Lancy Komununun 4082, 4083 ve 2822 kadastro nomaralı borçları).

Bundan başka Gherpelli ve Meyer aşağıdaki şekilde kaleme alınmış gayri resmî tarihsiz bir senet (1) imza ettiler: mösyö Meyere ait olan 4082 numaralı parçayı 7700 fıranğa sain almış olduğunu beyan ederim.

Mösyö Gherpelli 1920 senesinin 11 ağustosundan evel bu parçaya müterettip bütün burçları ödemeyi teahhüt eder, bu borçlar ödendikten sonra noter huzurunda yapılan hesabata nazaran geriye kalan meblâğ 1922 tarihinden itibaren tediye edilecek ve bu mütebaki meblâğ satış günü olan 11 agustostan itibaren 5 % hesabile ana faiz getirecektir. Bu senet baştanbaşa Gherpelli nin elyazısile yazılmıştır,

Gherpellilerin zilyetliğini aldıkları gayri menkul kendi namlarına tapu siciline kaydedilmiştir.

29 nisan 925 tarihli davetiye ile mösyö Meyer Gherpellileri Moriaud'nun tanzim ettiği senette muharrer ve kabzetmiş olduğu 5000 fırank ile yukarıda bahsi geçen beyannamede münderiç 7700 fırank arasındaki farkı temsil eden 2700 franğın ödenmesine davet teti.

Bilahare Meyer, gayri resmî senette yazılı olduğu veçhile Gherpellinin kendi için 6,459,60 fırank mıktarında tediyatta bulunmuş olduğunu izah ederek talebini 1,240,40 fıranğa indirdi. Ve bu ödenmelere mütaallik listeyi ibraz etti.

Müdafiler, kanunu medeninin 657 (T. K. M. 634) üncü ve borçlar kanununun 216 (T. B. K. 213) üncü maddeleri mucibince bir gayri menkul satışı mevzuubahis olduğu zaman buna taallûk eden bütün şeraitin senedi resmide münderic olması lâzım geldiğine istinat ederek gayri resmî senedin butlanından bahsile itiraz ettiler. Onlar kezalik bu senedin, hazinenin alacağı nakli mülkiyet resmini azaltmak için yapıldığını ileri sürerek, borçlar kanununun 20 (T. B. K. 20) inci maddesi hükmü altında bulunduğunu iddia ettiler.

Bilmukabele, 1, 175 fıranğı talep ettiler.

Nihayet senedin, yalnız, mösyö Gherpelli tarafından imza edildiği için, madam Gherpelliye ilzam edemiyeceğini iddia ettiler.

18 kânunuevel 925 tarihli birinci hüküm ile mahkeme «noter Moriaud tarafından 11 ağustos 1920 tarihinde tanzim olunan beyannamedeki bedeli tadil eden mukavele yahut gizli senedin makbul ve muteber oldu-

(1)Gayri resmî surette akitler arasında taati edilen bu gibi vesikalara fransızca «Contre-Lettre» derlerki biz bunu «gizli senet» diye tercüme ediyoruz. Istılâhatımız arasında bu manayı ifade eden başka bir tabir bulamadığımız için pek yerinde telâkki edilmemesi mümkün olan bu kelimeyi kullanmakta muztar kaldık.

ğunu» beyan ediyor. Bundan sonra mahkeme delil olarak taraflarca beyan olunan hadiselerin tahkikini emrediyor.

Mahkeme, bu hükmün esbabı mucibesinde noterlikçe tanzim olunan senetteki bedel zahirî olduğundan tarihsiz ve gayri resmî senedin, tarafların semeni mebi noktasındaki iradelerinin tefsirine hadim olması icap eden bir gizli senet olduğunu, diğer taraftan, gizli senedin tesbit ettiği mukavele ahlâka (adaba) mugayir, gayri muhik olmayıp yalnız umumî vergiye mütaallik kanunun müeyyedelerine maruz bulunduğu cihetle batıl olduğuna hükmedilemiyeceğini kabul etti.

Bu hüküm istinaf edildi, istinaf mahkemesi esasın tetkikine girişmeksizin istinafı usule mugayeret noktasından reddetti.

Müteakiben mahkeme tekrar ilk hâkimlerin huzurunda başladı; tahkikat istinabe suretile Cenevrede cereyan etti; sonra taraflar eski iddia ve mukabil iddialarında israr ettiler.

Meyer fazla olarak Gherpellilerin mukabil iddialarının mururu zamana uğradığına hükmedilmesini talep etti..

13 nisan 1928 tarihli hükmünde mahkeme: Az olan meblâğ mıktarında takas vaki olmak üzere:

1 - Gherpelliyi 1200,75 fırangı 29 - 4 - 929 tarihinden itibaren faizile birlikte Meyere tediyeye,

2 - Meyeri 150 fırangı 29 haziran 1925 tarihinden itibaren faizile birlikte Gherpelliye tediyeye mahkûm etti.

3 - Meyerin madam Gherpelliye karşı olan talebini reddetti.

4 - Gherpelliyi Meyerin muhakeme masraflarını tediyeye mahkûm etti.

5 - Mahkeme masraflarının faslasını takas etti.

Bu hükmün esbabı mucibesi hulâsaten berveçhi atidir:

18 kânunuevvel 1925 tarihli hükümde beyan olunan esbaba binaen semenin gayri sahih olarak gösterilmesi akdi beyin butlanına hükmetmeğe müsait değildir.

Bundan başka Gherpelli Meyere senedi resmîde yazılı meblâğın fevkinde bir para tediye ederek gayri resmî senetteki şeraitin bir kısmını ifa ve böylece kendisinin gayri resmî senetle bağlı telâkki ettiğini göstermiştir.

Gayri resmî senedin butlanını kabul etmek, federal mahkemenin yeni bir içtihadına tevfikan bir hakkın gayri izrar eden sui istimali sahihleştirmek (leigitimer) olacaktı.

Taraflardan tevdi olunan hesapları ve bilhassa Mösyö Gherpelli tarafından ibraz olunan 26 mart 923 tarihindeki tediyat suretini tetkik ederek mahkeme, Meyerin matlûbuna 7,705 fırank, Mösyö Gherpelli matlûbuna 6,504,25 fırak kabul ve böylece Mösyö Gherpellinin borcunu 1, 200, 75 fırank olarak tesbit ediyor; Madam Gherpelli gayri resmî senedi imza etmemiş olduğu için bundan mes'ul değildir, diyor

333

Mukabil davaya gelince, borçlar kanununun 120 (T. B. K. 118) inci maddesinin üçüncü fıkrasına istinaden Mösyö Meyer tarafından dermeyan edilen müruru zaman itirazını reddetti. Hakikatta, mahkeme, 9 şubat 919 tarihli mukaveleyi Meyer gayri mükemmel bir surette icra ettiği için, Gherpellinin 150 fırank tazminata hakkı olduğunu kabul ediyor ve mukabil davanın fazlasını delil mevcut olmadığından dolayı reddediyor.

2 Mayıs 928 tarihli davetname ile Gherpelliler, Madam Gherpelli kendisine karşı Mösyö Mayerin masarifi muhakemeye mahkûm edilmesini; ve Mösyö Gherpelli Mösyö Meyerin talebinin reddini ve 1175 fıranga mahkûm edilmesini talep ederek 18 kânunuevvel 925 ve 13 nisan 928 tarihli hükümleri istinaf ettiler.

Mösyö Gherpelli bidayet hâkimleri tarafından muteber olduğu kabul edilen gayri resmî senedin butlanına hükmettirmek için bidayet mahkemesindeki iddialarını tekrar ediyor.

Mösyö Meyer 150 fıranga mahkûm edilmesinin doğruluğuna itiraz etmekle beraber hükmün tasdikini talep ediyor.

18 kânunuevvel 925 ve 13 nisan 928 tarihli hükümlerin istinafı muvafıkı usul olmakla kabul edildi; halli icap eden mes'eleler berveçhi atidir:

1 - 18 kânunuevvel 925 tarihli hükmün istinafı doğru mudur?

2 - 13 nisan 928 tarihli hükmün istinafı doğru mudur.

3 - Masarifi muhakeme ne olacak?

Birinci mes'ele hakkında:

Nizalı gayri resmî senet, bidayet hâkimlerinin 18 kânunuevvel 925 tarihli hükümlerinde kabul ettikleri veçhile, Fransız kanunu medenisinin 1321 inci maddesi tarafından hiç olmazsa âkitler arasında muteber addedilen gizli senedi teşkil etmez. [1]

İsviçre hukukunda mevzuunu gayri menkul mülkiyetinin nakli teşkil eden mukaveleler ancak resmî şekilde yapıldıkları vakıt muteberdir. (Kanunu medenî, madde 657 «T. K. M, madde 634») ve (borçlar kanunu, madde 216 «T. B. K. madde 213») burada kanunun amir bir hükmü mevzuu bahistir.

Bir beyi akdinde bedel gayri hakiki (fictif) olup henüz ödenmemiş bulunan hakiki bedel gayri resmî bir senette gösterilmiş ise beyi kabili iptaldir.

Binaenaleyh, eğer Gherpelliler gayri menkulleri tasarrufları altına

(1) Fransız kanunu medenisinin 1321 inci maddesi : «gizli senetler ancak akit taraflar arasında hüküm ifade eder; üçüncü şahsa karşı gizli senetlerin asla hükmü yoktur.»

1912 senei maliyesinin varidat ve masarifinin umumî bütçesini tesbit eden 27 şubat 1912 tarihli fransız kanununun 7 inci maddesinden bir fıkra: «bir gayri menkul beyinde bedeli kısmen gizlemeğe matuf her mukavele batıldır, ve hiç bir hukukî netice hasıl etmez.

almamış olsalar ve yalnız gayri resmî senedin butlanına değil, fakat bizzat beyin butlanına hüküm verilmesini talep etselerdi onların bu talebi kabul edilirdi.

Hadisede vaziyet bu merkezde değildir.

Gherpelliler 8 senedenberi mutasarrıf bulunuyorlar ve o zamandan beri gayri menkullerin hakikî maliki olarak tanınıyorlar. Diğer taraftan, onlar yalnız noter Moriaud'nun tanzim ettiği 11 ağustos 920 tarihli senetteki bedeli değil nizalı gayri resmî senette gösterilen bedelin bir kısmını da ödediler.

Bu senedin, ki fazladan olarak Gherpellinin el yazısile yazılmıştır, butlanına hükmetmek bir hakkın gayri izrar eden sui istimalini teyit etmek olurdu.

Davayı hazıra pek büyük müşahebet arzeden bir vak'ada federal mahkeme, şeraiti esasiyesi itibarile icra edilmiş olan ve tarafların arzu ettikleri gibi bulunup şekil noksanı münhasıran hukuku hazineyi ihlâl etmek için hakikî bedelin gizlenmesinden tevellüt ettiği vakit tarafların artık bu noksanı ileri süremiyeceklerine karar verdi.

Federal mahkeme «kanunu medeninin ikinci maddesi (T. K. M. madde 2) davayı hazırada bu şekil noksanını ileri süren müddeiden kanunun himayesini esirgemesini istiyor» dedi. (Federal mahkeme; 9 mayıs 1927, Rutz c. Pauli, mehâkim gazetesi 1927, sahife 918 ve müteakibi)

Mehâkim gazetesi muharririnin işaret ettiği veçhile, Federal mahkeme kanunun alelâde tatbikinin temin etmediği bir gayeye vasıl olmak için kanunun bir hükmünü istihdaf ettiği noktadan ayırmak filini hakkın bir sui istimali gibi telâkki ediyor.

Gayri kabili reddü cerh bir surette davayı hazırada hal bundan ibarettir.

Gherpelli gayri menkul muamelesindeki menfaatı muhafaza etmekle beraber bu muameleden mütevellit borçlarından sıyrılmak için bizzat arzu ettiği bir «kaideye riayetsizlik» ten istifadeye kalkışmak suretile hüsnü niyet esaslarına muğayir olarak hükmü kanunu ibtal maksadile hareket ediyor.

Şu nokta şuphesizdir ki taraflar, bu suretle hareket ederek, hazineyi aldatmak istediler, fakat bu hadise, borçlar kanununun 20 (T. B. K. 20) inci maddesinin tatbikile muamelenin yalnız bir kısmının butlanına hükmetmeği icap edecek mahiyette değildir.

Bu şerait içinde mahkeme haklı olarak 18 kânunuevvel 925 tarihli hükmünde Meyer ile Gherpellinin nizalı gayri resmî senet ile bağlı olduklarını kabul ve tarafların paraya müteallik mütekabil iddiaları hakkında tenevvür için tahkikat emretti. Binaenaleyh bu hüküm hakkındaki istinaf muhik değildir.

İkinci mes'ele hakkında:

Bidayet hâkimleri tarafından gösterilen esbabı mucibeye müsteniden

istinaf mahkemesi tarafından kabul edilen hesaplara göre Meyerin alacağı 1, 200, 75 fırank, Gherpellilerin alacağı 150 fıranktan ibarettir.

Esas davayi kazanan ve küçük bir meblâğ tediyesine mahkûm olan Meyere karşı Gherpelliyi mahkeme masraflarına mahkûm etmekte kezalik bidayet hâkimleri haklıdırlar.

Nihayet mahkeme, Meyerin gayri resmî (hususî) senedi imza etmemiş olan madam Gherpelliye karşı vaki iddiasını da muhik olarak reddetmiştir.

Eğer madam Gherpelli yalnız bu noktayi tesbit ettirmekle iktifa etseydi mahkeme masrafları Meyere tahmil edilecekti.

Maamafih madam Gherpelli bu suretle hareket etmedi ve kocasının iddialarını benimseyerek bi iddiaların tabiratını temamen ve beyhude yere tekrar etti binaenaleyh madam Gherpellinin, mahkemenin mahkeme masraflarını takas ve mahsup etmesinden şikâyete hakkı yoktur.

13 nisan 928 tarihli hüküm tasdik edilmelidir.

Üçüncü mes'ele hakkında

Hukuk usulü muhakemeleri kanununun 122 ve 363 üncü maddeleri ve tarifenin 16 ıncı maddesine göre.

Bu esbabı mucibeye binaen istinaf mahkemesi . . , . esas itibarile mezkûr hükümleri tasdik eder.

[Adlî Hafta mecmuasından]

Kemal Galip

Alacakları rehinle temin edilmiş alacaklıların mahfuz hakları

Madde 81 Bir gayri menkulün haczi semerelerine ve diğer hasılatına da şamildir. Haciz gayri menkul kendilerine rehnedilmiş olan alacaklıların haklarına halel getirmez.

İcra dairesi gayri menkul kendilerine rehnedilmiş olan alacaklılarla kiracılara hacizden haber verir.

Daire gayri menkulün idare ve işletilmesi için lâzımgelen tedbirleri alır.

Mahsullerin toplanması, borçlunun hakkı

Madde 82 İcra dairesi mahsullerin toplanması için lâzımgelen tedbirleri alır.

Borçlunun geçineceği yoksa kendisinin ve ailesinin geçinmeleri için kâfi miktar mahsul veya para borçluya bırakılır.

İştirak halinde tasarruf edilen mallar

Madde 83 Bir intifa hakkı veya taksim edilmemiş bir miras ya bir şirket yahut iştirak halinde tasarruf edilen bir mal hissesi haczedilirse icra dairesi alâkadar üçüncü şahıslara haber verir.

Mahcuz malların muhafaza masrafları

Madde 84 Alacaklı haczedilen malların muhafazası masraflarını istenildiği takdirde peşin vermeğe mecburdur.

İstihkak iddiasına itiraz
A) Borçlunun zilyetliği
1 - İhzarî safha

Madde 85 Borçlu elinde bulunan bir malı başkasının mülkü veya rehni olarak gösterdiği yahut üçüncü bir şahıs tarafından o mal üzerinde mülkiyet veya rehin hakkı iddia edildiği takdirde icra dairesi bunu zabıtnameye geçirir ve zabıtname evvelce tebliğ edilmiş ise keyfiyeti iki tarafa bildirir.

İcra dairesi aynı zamanda istihkak iddiasına karşı itirazları olup olmadığını bildirmek üzere alacaklı ve borçluya yedi günlük mühlet verir.

Sükûtları halinde istihkak iddiasını kabul etmiş sayılırlar.

2 - Üçüncü şahsın istihkak iddiası

Madde 86 İstihkak iddiasına karşı alacaklı veya borçlu tarafından itiraz edilirse icra

MİLLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

37

dairesi üçüncü şahsı yedi gün içinde mahkemede iddiasını isbat etmeğe davet eder.

Mahkemeye müracaat olunursa dava bitinceye kadar münazaalı mal hakkında takibin talikini mahkeme emreder. Dava esnasında 95 inci maddedeki müddetler cereyan etmez.

Muayyen müddet içinde dava etmeyen üçüncü şahıs iddiasından vaz geçmiş sayılır.

Kendisine yukardaki hükümler mucibince iddiasını isbat imkânı bırakılmamış olan üçüncü şahıs haczedilen şey ve satılmışsa paraların taksimine kadar bedeli hakkında istihkak davası ikame edebilir.

Koca aleyhine yapılmış olan bir hacizde karı şahsî malları üzerindeki haklarını kanunu medeninin 160 ıncı maddesi hükmüne tabi olmaksızın kendisi takip edebilir.

3 - Çalınmış ve zayi olmuş şeyler

Madde 87 Çalınmış ve zayi edilmiş şeyler hakkında kanunu medeninin 902, 903 ve 904 üncü maddeleri tatbik olunur.

İcra dairesi tarafından pazarlık suretile yapılan satış kanunu medeninin 902 inci maddesinde mezkûr resmî arttırma hükmündedir.

B) Üçüncü şahsın zilyetliği

Madde 88 Haczedilen şey borçlunun elinde olmayıp ta üzerinde mülkiyet veya rehin hakkı iddia eden üçüncü bir şahıs nezdinde bulunursa icra dairesi o şahıs aleyhine mahkemeye müracaat için alacaklıya yedi gün mühlet verir.

Bu mühlet içinde dava ikame edilmezse üçüncü şahsın iddiası kabul edilmiş sayılır.

Hacze iştirak derecelerin teşkili

Madde 89 İlk hacizden sonra on gün içinde haciz talebinde bulunan alacaklılar o hacze iştirak ederler ve bir derece sayılırlar.

İcra dairesi müracaat vaki oldukça aynı derece alacaklılarının bütük alacaklarına kifayet edecek nisbette ilâve suretile yeniden hacizler yapar.

On gün bittikten sonra vuku bulan müracaatlar aynı suretle sonraki dereceleri teşkil eder ve bunlar için yeni hacizler vazolunur.

Evvelce bir derece alacaklıları tarafından haczedilmiş olan mallar onu takip eden derece için de haczolunabilir. Şukadar ki haciz evvelki derecenin alacaklarından artan miktar hakkında carî olur.

Ö ce icrası lâzımgelen merasime lüzum olmaksızın iştirak

Madde 80 Borçlunun karısı veya kocası ve çocukları ve vasi veya kayyimi olduğu şahıslar evlenme, vesayet veya velâyetten mütevellit alacakları için önce icrası lâzımgelen takip merasimine lüzum olmaksızın on beş gün içinde hacze iştirak etmek hakkını haizdirler. Şu kadar ki bu hak evliliğin vesayet ve velâyetin devamı esnasında yahut zevalini takip eden sene içinde istimal edilmek şarttır.

Bir dava veya takibin devam ettiği müddet hesaba katılmaz.

Borçlunun reşit çocukları kanunu medeninin 321 inci maddesinde mezkûr alacak için önce icrası lâzımgelen takip merasimine hacet kalmaksızın her zaman hacze iştirak edebilirler.

sulh mahkemesi dahi küçüklerle vesayet altında bulunanlar veya kendilerine kayyim tayin edilmiş olanlar namına hacze iştirak edebilir.

İcra dairesi bu suretle vaki hacze iştirak taleplerinden borçluyu ve alacaklıları haber-

dar ederek itirazlarını yedi gün içinde bildirmelerini kendilerine ihtar eder.

İtiraz vukuunda iştirak talebinde bulunan kimse hacze muvakkaten kabul olunur ve yedi gün içinde davasını açmazsa çıkarılır.

Dava seri muhakeme usulü ile görülür.

Haciz zabıt varakası
1 - Tanzimi

Madde 91 Her haciz için bir zabıt varakası yapılır. Zabıt varakasına alacaklı ve borçlunun isimleri, alacağın miktarı, haczin hangi gün ve saatte yapılacagı, haczedilen mallar ve takdir edilen kıymetleri ve üçüncü şahısların iddiaları yazılır.

Bu suretle yapılan zabıt varakası haczi icra eden memur tarafından imza edilir.

Evvelce ihtiyaten haczedilen şeylere icra haczi vazedildiği surette zabıt varakasına ihtiyatî haciz sahibinin dahi iştirak hakkı işaret olunur.

Haczi kabil mallar kâfi gelmez veya hiç bulunmazsa bu hal zabıt varakasına kaydolunur.

2 - Tebliği

Madde 92 Hacizden üç gün içinde zabıt varakasının birer sureti alacaklı ve borçluya tebliğ olunur. Kanuna göre zammı lâzımgelen müddetler mahfuzdur.

3 - Hacze iştiraklerin
Tebliği

Madde 93 Yeni alacaklıların iştiraki ve bu yüzden ilâve suretile yapılan yeni haczler zabıt varakasının altına işaret olunur.

Hacze iştirak eden her yeni alacaklıya zabıt varakasının tam bir sureti ve evvelce haciz vazedilenlerle borçlulara dahi yeni iştirak ve ilâveler hakkındaki zeyl tebliğ olunur.

4 -Borç ödemekten aciz
Vesikası

Madde 94 Haczi kabil mal bulunmazsa haciz zabıt varakası, 131 inci maddedeki borç ödemekten aciz vesikasını teşkil eder.

340

İcraca takdir edilen kıymete göre haczi kabil malların kifayetsizliği anlaşıldığı surette dahi zabıt varakası borç ödenmekten acze dair muvakkat vesika yerine geçerek alacaklıya 254 üncü maddenin 5 inci fıkrasile 268 inci maddede yazılı hakları verir.

II — Paraya çevirme

1 — Satış talebi

Talep için müddetler

Madde 95 Alacaklı haczedilen malların satılmasını, ilk takip talebinde istememiş ise borçlunun alacakları dahi dahil olduğu halde menkuller için hacizden en az on gön sonra ve nihayet bir ay içinde gayri menkuller için kezalik aynı tarihten en az on beş gün sonra ve nihayet üç ay içinde talep edebilir.

Birden ziyade alacaklılar hacze iştirak ettikleri takdirde müddetler son haciz talebinden itibaren cereyana başlar.

Talep hakkı

Madde 96 Her alacaklı mensup olduğu derece namına satış talebinde bulunabilir. 89 uncu maddenin son fıkrası mucibince hacizleri evvelki dereceden mütebaki bedeller için muteber olan alacaklılar dahi bu suretle mahcuz malların satışını isteyebilirler.

Muvakkat haciz halinde:

Madde 97 Haczi muvakkat olan alacaklı satış talebinde bulunamaz ve hakkında 95 inci maddedeki müddetler cereyan etmez.

Satışın şümulü

Madde 98 Paraya çevirme muamelesi 101 den 124 üncüye kadar olan maddeler hükümlerine göre yapılır.

Satış bedeli haklarında haciz kat'ileşmiş olan alacaklıların mecmu miktarına baliğ olursa satış tatil edilir.

Muvakkaten haczedilmiş olan mallar ancak 103 üncü maddenin son fıkrasında yazılı hallerde satılabilir.

Borçluya haber verme

Madde 99 İcra dairesi satış talebinden borçluya üç gün içinde haber verir.

Satış ilk takip talebinde istenmiş ise hacizden on gün sonra satışa salâhiyet gelir ve borçluya üç gün içinde malın satılacağı haber verilir. Kanuna göre zammı lâzımgelen müddetler mahfuzdur.

Takibin düşmesi

Madde 100 Satış talebi kanunî müddet içinde yapılmaz veya talep geri alınıp ta bu müddet içinde yenilenmezse takip düşer.

2 — *Menkullerin paraya çevrilmesi*

Müddetler

Madde 101 Menkul mallar ve alacaklar, satış talebinden ve ilk takip talebinde satış istenilmiş ise satışa salâhiyet geldiği tarihten ihbar müddeti de dahil olduğu halde en az beş gün sonra ve nihayet on beş gün içinde satılır.

Yetişmemiş mahsuller borçlunun muvafakati olmadıkça yetişmeden satılmaz.

Taksitler mukabilinde satışın tehiri

Madde 102 Borçlu muntazam taksitlerle borcunu vermeği taahhüt eder ve birinci taksiti de derhal verir ise icra memuru satışı tehir edebilir.

İcra memuru taksitlerin miktarını ve ödeme zamanlarını tayin eder, her taksit en aşağı borcun dörtte biri miktarında olmak lâzımdır. Taksitler aydan aya tediye olunur ve satış üç aydan fazla tehir edilmez.

Taksitler zamanında verilmezse mühlet kalkar.

Borçlu 309 uncu madde mucibince fevkalâde mühlete dair olan on dördüncü babın hükümleri tatbik edilecek kimselerden ise icra memuru satışı nihayet yedi ay tehir ede-

bilir. Bunlardan maada vaziyetlere bu madde hükümleri kıyasen tatbik olunur.

Vaktinden evvel satış

Madde 103 Alacaklının talep hakkı gelmeden dahi borçlunun talebile satış yapılabilir.

İcra memuru kıymeti sür'atle düşen veyahut muhafazası masraflı olan malların satılmasına her zaman karar verebilir.

Arttırma
1 - Hazırlık tedbirleri

Madde 104 Satış açık arttırma ile yapılır. Arttırmanın yapılacağı yer, gün ve saat daha evvel ilân olunur.

İlânın şekli, arttırmanın tarzı, yer ve günü icra memurluğunca alâkadarların menfaatlarına en muvafık geleni nazarı dikkata alınarak tayin olunur.

Resmî gazete ile ilân mecburî değildir.

Türkiyede malûm ikametgâhları veya mümessilleri olan borçlu ve alacaklılar ve alâkadar üçüncü şahıslar en az üç gün evvel satışın yapılacağı yer ve saat ve günden haberdar edilirler.

2 - Üstünde bırakılma ve geri bırakılması

Madde 105 Satılığa çıkarılan mal üç defa bağırıldıktan sonra en çok arttıranın üstünde bırakılır. Şu kadar ki arttırma bedeli, malın tahmin edilmiş kıymetine baliğ olmak ve haczi isteyenin alacağına göre rüçhanı haiz rehinli alacakların mecmu miktarından fazla bulunmak lâzımdır.

Arttırma kâfi miktarda olmazsa satış icra memuru tarafından geri bırakılır ve arttıranlar taahhütlerinden kurtulur.

3 - İkinci arttırma

Madde 106 İkinci arttırma da ilk arttırmayı takip eden on beş gün içinde yapılır. 104 üncü maddenin tatbiki kabildir.

İkinci arttırmada mal en çok arttıranın üstünde kalır; şu kadar ki arttırma bedeli haczi isteyenin alacağına göre rüçhanı haiz rehinli alacakların mecmu miktarından fazla bulunmak lâzımdır. Bu suretle kâfi bir bedel ile alıcı çıkmazsa satılığa çıkarılan mal hakkında takip düşer.

4 - Altın ve gümüş eşya

Madde 107 Altın ve gümüş eşya maden halindeki kıymetlerinden daha aşağı bir bedel ile verilemez.

5 - Satış bedelinin ödenmesi, üstünde bırakılma farklarının tahsili sureti

Madde 108 Satış peşin para ile yapılır. Ancak icra memuru müşteriye yedi günü geçmemek üzere bir mühlet verir. Her halde mal bedeli verildikten sonra teslim olunur. Verilen mühlet içinde müşteri bedelin hepsini vermezse icra dairesince mal yeniden arttırmaya konulur ve 106 ıncı maddenin ikinci fıkrası tatbik olunur.

İlk üstünde bırakılan kimse ve kefilleri iki arttırma arasındaki farktan ve diğer zararlardan mes'uldürler. Mahrum kalınan faiz yüzde beş olarak hesap edilir.

Bu fark ve mahrum kalınan faiz ayrıca hükme hacet kalmaksızın dairece tahsil olunur.

6 - Pazarlık suretile satış

Madde 109 Aşağıdaki hallerde satış pazarlık suretile yapılabilir:

1 - Bütün alâkadarlar isterse,

2 - Borsa veya piyasada fiatı bulunan kıymetli evrak veya diğer mallar için o günün piyasasında mukarrer fiat teklif edilirse,

3 - Arttırmada maden kıymetini bulmamış olan altın ve gümüş eşyaya bu kıymet verilirse,

4 - 103 üncü maddenin ikinci fıkrasında gösterilen haller bulunursa.

Ödeme yerine alacakların devri

Madde **110** Hacze iştirak eden bütün alacaklılar muvafakat ederlerse borçlunun borsada veya piyasada fiatı olmayan alacaklar ödeme yerine geçmek üzere itibarî kıymetlerile kendilerine veya hesaplarına olarak içlerinden birine devredilir. Bu halde alacaklılar, alacakları nisbetinde borçlunun haklarına halef olurlar.

Aynı suretle hacze iştirak edenlerin hepsi veya içlerinden birisi takip olunan kimsenin üçüncü bir şahıstaki alacağının tahsilini veya böyle bir şahsa karşı haiz olduğu dava hakkının kullanılmasını, masraf kendilerine ait olmak fakat haklarına halel gelmemek şartile üzerlerine alabilirler.

Bu suretle elde edilecek para ilk önce üzerlerine alanların alacak ve masraflarının ödenmesine karşılık tutulur.

Paraya çevirmenin diğer tarzı
A) İştirak halinde mülkiyet hisseleri

Madde **111** Bir intifa hakkı ya taksim edilmemiş bir miras veya bir şirket yahut iştirak halinde tasarruf olunan bir mal hissesi gibi yukarıki maddelerde gösterilmeyen başka nevi malların satılması lâzım gelirse icra memuru satışın nasıl yapılacağını icra reisinden sorar.

İcra reisi alâkadarları dinledikten sonra açık arttırma yaptırabileceği gibi satış için bir memur da tayin edebilir, yahut iktiza eden diğer her hangi bir tedbiri alabilir.

Aile mal ortaklığı hisseleri

Madde **112** Aile mal ortaklığında bir hissenin satışı 111 inci maddeye göre yapılır. Kanunu medeninin 331 inci maddesinin hükümleri mahfuzdur.

3 — Gayri menkullerin paraya çevrilmesi

Paraya çevrilme müddeti

Madde **113** Gayri menkuller satışı talebinden ve ilk takip talebinde satış istenilmişse satışa salâhiyet geldiği tarihten sonraki ikinci ay içinde icra dairesi tarafından açık arttırma ile satılır. 102 inci madde hükmü burada da caridir.

Arttırma şartları, şartnamenin açık bulundurulması

Madde **114** İcra dairesi o yerin adetlerine göre ve en elverişli tarzda arttırma şartlarını tesbit eder.

Bunları ihtiva eden şartname arttırmadan evvel en az on gün müddetle icra dairesinde herkesin görmesi için açık bulundurulur.

Mündericatı

Madde **115** Arttırma şartnamesinde gayri mekulün, üzerindeki irtifak hakları, gayri menkul mükellefiyetleri, ipotekler, ipotekli borç senetleri, irat senetlerile birlikte satıldığı ve borçlunun bu gayri menkul ile temin edilmiş şahsî borçlarının da müşteriye intikal eyleyeceği tasrih olunur.

İpotek ve ipotekli borç senedile temin edilmiş olup ta bu suretle müşteriye devrolunan borçtan asıl borçlunun kurtulması alacaklının müracaat hakkının mahfuz olduğunu üstünde bırakılmadan itibaren bir sene içinde kendisine bildirmemiş olmasına bağlıdır. (K. M. 803)

Gayri menkul rehinile temin edilmiş muaccel borçlar, müşteriye devredilmeyüp satış bedelinden tercihan ödenir.

Arttırma şartnamesinde hangi masrafların müşteriye ait olacağı tasrih olunur.

Ödeme usulü

Madde **116** Satış peşin para ile veya

veresiye olur. Ödeme mühleti dört ayı geçmez.

Üstünde bırakılmanın feshi

Madde 117 Üstünde bırakılma ile kazanılan mülkiyetin nez'i ancak üstünde bırakılmanın feshi hakkında itiraz merciine şikâyet suretile istenebilir.

Merciin vereceği kararın on gün içinde temyizi kabildir.

Ödeme mühleti içinde gayri menkulün idaresi

Madde 118 Satış bedelinin ödenmesi için mühlet verilmiş ise para verilinceye kadar hasar ve masrafı müşteriye ait olmak üzere gayri menkul, icra dairesi tarafından idare olunur. Bu müddet içinde icra dairesinin müsaadesi olmaksızın tapuca hiç bir tesçil yapılmaz. İcra dairesi satış bedelini temin için ayrıca teminat gösterilmesini isteyebilir.

Arttırmanın ilânı ve alâkadarlara ihtar

Madde 119 Arttırma, en az satıştan bir ay evvel ilân olunur.

İlânda :

1 - Satışın yapılacağı yer, gün ve saat.

2 - Arttırma şartnamesinin hangi tarihten itibaren herkes tarafından görülebileceği,

3 - Gayri menkul üzerindeki haklarını hususile faiz ve masrafa dair olan iddialarını evrakı müsbitelerile yirmi gün içinde icra dairesine bildirmeleri yazılır. Aksi halde hakları tapu sicillerile sabit olmadıkça satış bedelinin paylaşmasından hariç kalacakları hususu, ipotekli alacaklılarla diğer alâkadarlara ihtar olunur.

Bu ihtar irtifak hakkı sahiplerine de yapılır.

Ayrıca tebliğler

Madde 120 Malûm ikametgâhları veya mümessilleri var ise ilânın birer sureti borç-

347

luya ve gayri menkulün sahibi olan üçüncü şahsa ve tapu sicillinde kaydı bulunan bütün alâkadarlara tebliğ olunur.

Mükellefiyetlerin listesi

Madde 121 İcra memuru satışa başlamazdan evvel gayri menkul üzerinde bulunup ta tapu sicili suretlerile anlaşılan ve 119 uncu maddenin 3 numaralı fıkrasında yazılı olup ta sabit olan mükellefiyetlerin hepsinin bir listesini yapar.

İcra memuru bu listeyi haczedenle borçluya tebliğ eder ve itirazlarını bildirmesi için on gün mühlet verir. Burada 85 ve 86 ıncı maddeler hükümlerinin tatbiki kabildir.

Bundan başka icra dairesi gayri menkulün kıymetini takdir ettirerek alacakları ipotekle temin edilmiş olanlara tebliğ eder.

Birinci arttırma

Madde 122 Gayri menkul üç defa bağırıldıktan sonra en çok arttıranın üstünde bırakılır. Şu kadar ki arttırma bedelinin gayri menkule tahmin edilmiş kıymeti bulması ve o gayri menkul ile temin edilmiş olmasından dolayı haczi isteyenin alacağına rüçhanı olan alacakların mecmuundan fazla bulunması şarttır.

Böyle bir bedel elde edilmezse icra memuru ikinci arttırma için satışı geri bırakır ve arttıranlar taahhütlerinden kurtulurlar.

Bir alacak bir gayri menkul ile temin edildikten sonra o gayri menkul üzerinde alacaklının rızası alınmaksızın sonradan bir irtifak hakkı yahut bir gayri menkul mükellefiyeti tesis edilirse alacaklı gayri menkulün o hak ile birlikte veya yalnız olarak arttırmaya çıkarılmasını isteyebilir. Gayri menkul bu kayt ile satılırsa teklif olunan bedel alacaklının alacağına yetmez ve gayri menkul bu mükel-

lefiyet olmaksızın satıldığında daha çok bir bedel elde edileceği anlaşılırsa alacaklı tapu sicillinden mükellefiyetin silinmesini isteyebilir. Alacak ödendikten sonra geri kalan miktar ilk önce yeniden tesis edilen mükellefiyetin tahmin edilmiş kıymeti miktarınca alâkadara tahsis edilir.

İkinci arttırma

Madde 123 İkinci arttırma birinciyi takip eden kırk gün içinde yapılır ve bunda 119 ve 120 inci maddelerin hükümleri cari olur. Şu kadar ki arttırma satıştan en az yirmi gün evvel ilân olunur. İlânda birinci arttırmanın son bedeli gösterilir.

Gayri menkul en çok arttıranın üstünde bırakılır. Şu kadar ki arttırma bedeli. haczi isteyenin alacağına müraccah olan ipotekli alacakların mecmuundan fazla bulunmak lâzımdır.

Bu suretle kâfi bir bedel ile isteklisi çıkmazsa satılığa çıkarılan gayri menkul hakkındaki takip düşer.

Üstünde bırakılmanın feshi ve farkın tahsili

Madde 124 Gayri menkul üstünde bırakılmış olan kimse müddeti içinde parayı vermezse üstünde bırakılma kararı bozulur ve icra dairesince gayri menkul hemen arttırmaya çıkarılır.

Bu arttırmaya 123 üncü maddenin ikinci fıkrasının tatbiki kabildir.

Birinci defa üstünde bırakılan kimse ve kefilleri iki üstünde bırakılma arasındaki farktan ve diğer zararlardan mes'uldürler. Mahrum kalınan faiz yüzde beş üzerinden hesap olunur. Üstünde bırakılma farkı ve mahrum kalınan faiz ayrıca hükme hacet kalmaksızın dairece tahsil olunur.

Aile yurtları

Madde 125 Aile yurtlarına dair kanunu medenî hükümleri mahfuzdur.

4 — Paranın paylaştırılması

Paraların paylaştırılması zamanı, masraflar

Madde 126 Bir hacizde haczedilen mallar tamamile paraya çevrildikten sonra alâkadarlara paylaştırılır.

Muvakkat dağıtmalar her vakit yapılabilir.

Paraya çevirme ve paylaşma masrafları satış tutarından alınır.

Safî tutar alacaklılara takip masrafları ve işleyen faizler de dahil olduğu halde alacakları nisbetinde paylaştırılır.

Muvakkat hacizler için ayrılmış hisseler vaziyet anlaşılıncıya kadar sağlam bir bankaya, banka bulunmayan yerlerde mahkeme veya icra sandıklarına yatırılır.

İcra dairesinin tamamlama hacizleri

Madde 127 Satış tutarı bütün alacakları ödemeğe yetmezse icra memuru yeni hacizler yaparak haczi tamamlar, ancak bu suretle haczolunan mallar üzerinde sonra gelen derecelerin evvelce koydurdukları hacizler varsa bu hacizlerin doğurduğu haklara halel gelmez. Yeniden haczedilen mallar ayrıca bir talebe hacet kalmaksızın ve mümkün olduğu kadar çabuk satılır. müddetlere riayet mecburî değildir.

Defter yapılması

Madde 128 Satış tutarı bütün alacaklıların alacağını tamamen ödemeğe yetmezse icra dairesi alacaklıların bir sıra defterini yapar.

Alacaklılar 201 inci madde mucibince iflâs halinde hangi sıraya girmeleri lâzımgeliyorsa o sıraya kabul olunurlar. Bununla be-

rabe ilk üç sıraya kayt için muteber olan tarih haciz talebi tarihidir.

Defter suretlerinin tebliği

Madde 129 Alacaklılar sıra defterinin birer sureti icra dairesi tarafından alâkadarlara tebliğ edilir.

Deftere itiraz

Madde 130 Defter suretinin tebliğinden yedi gün içinde her alacaklı takibin icra edildiği mahal mahkemesine alâkadarlar aleyhine dava etmek suretile defter mündericatına itiraz edebilir.

Dava seri muhakeme usulile görülür.

Borç ödemeden aciz vesikası

Madde 131 Alacağının tamamını alamamış olan hâciz ödenmemiş miktar için borç ödemeden aciz vesikası alır.

Bu vesika 94 üncü maddede mezkûr senet mahiyetinde olup alacaklıya 254 üncü maddenin 5 inci numarasında ve 268 inci maddede yazılı hakları verir.

Alacaklı borç ödemeden aciz vesikasını aldığı tarihten altı ay içinde takibe teşebbüs ederse yeniden ödeme emri tebliğine lüzum yoktur.

Borç ödemeden aciz vesikasında yazılı alacak miktarı için faiz istenemez. Fakat kefiller, müşterek borçlular ve borcu tekeffül edenler bu miktar için vermeğe mecbur oldukları faizlerden dolayı borçluya rücu edemezler.

Bu borç borçluya karşı müruru zamana tabi değildir, fakat borçlunun mirasçıları mirası kabullerinden bir sene içinde alacaklı hakkını aramamış ise müruru zaman iddia edebilirler.

Senedin icra dairesine bırakılması

Madde 132 Alacağı tamamen ödenmiş alacaklı senedini borçluya verilmek üzere icra dairesine bırakmağa mecburdur.

Alacaklının yalnız bir kısmı ödenmiş olan alacaklı senedini alıkor. Şu kadar ki icra dairesi senede bundan sonra ne miktar para için muteber olacağını yazar veya alâkadar daireye bu suretle yazdırır.

Bir gayri menkulü paraya çeviren icra dairesi o gayri menkul üzerindeki irtifak haklarına, gayri menkul mükellefiyetlerine ve gayri menkul rehin haklarına dair kayıtların tapu sicillinden terkin ve nakıllerini de yaptırır.

DÖRDÜNCÜ BAP

Rehnin paraya çevrilmesi yolile takip

Takip talebi

Madde 133 Menkul rehni veya ipotekle temin edilmiş olan bir alacağın alınmasını isteyen kimse talebinde 47 inci maddede yazılanlardan başka merhunun ne olduğunu, ve merhun üçüncü şahıs tarafından verilmiş veya rehnin mülkiyeti üçüncü bir şahsa geçmiş ise onun da ismini zikre mecburdur.

Menkul bir rehnin paraya çevrilmesi için takip talebinde bulunan alacaklı merhun üzerinde sonra gelen bir rehin hakkı bulunan üçüncü bir şahıs varsa ona da haber verir. (K. M. 855)

Ödeme emri

Madde 134 Takip talebi üzerine icra dairesi aşağıdaki tadillere ve 49 uncu maddeye göre ödeme emri yazar.

1 - Ödeme müddeti, menkul rehinde yirmi gün, gayri menkul rehinde altmış gündür.

352

miktar para tam navlundan indirilir. İndirilen para navlunu hiç bir halde yarısını geçemez.

Madde 1126 Kiracı bekleme müddeti bitinceye kadar yük teslim etmemiş ise kiralayan mukaveleden çıkan borçlara riayet etmekle mükellef olmadığı gibi kiracı tarafından mukaveleden vazgeçilmesi halindeki haklarını da kullanabilir. (1121, 1124, 1125)

Madde 1127 Kiralayanın başka mal yüklemekle aldığı navlun, pişimanlık navlunundan indirilmez. 1125 inci maddenin birinci fıkrası hükmü mahfuzdur.

Kiralıyanın pişimanlık navlununa hak kazanması mukavelede gösterilen yolculuğun yapılmasına bağlı değildir.

Pişimalık navlunu kiralayanın sürastarya tazminatı istemesine ve ileri sürebileceği diğer taleplerine engel olmaz. (1155)

Madde 1128 Geminin bir cüz'ü veya muayyen yeri kiralanmış ise 1108 den 1127 inciye kadar olan maddelerin hükümleri aşağıdaki tahditlere tatbik olunur.

1 - Kiralayan bu hükümlere göre navlunun ancak bir kısmını alabileceği hallerde pişimanlık navlunu olarak tam navlun alınır.

Meğer ki kiracıların hepsi mukaveleden vazgeçmiş veya malları teslim etmiş olalar. Fakat tam navlundan teslim olunmıyan mal yerine kiralayanın yüklediği mal navlunu indirilir.

2 - 1122, 1123 üncü maddelerdeki hallerde boşaltma, yolculuğun gecikmesine veya aktarmaya sebep olabilecek ise kiracı malın boşaltılmamasını isteyemez, meğer ki bütün kiracılarla uyuşmuş ola. Bundan başka kiracı boşaltmanın zarurî masraflarını öder.

Kiracıların hepsi haklarından vazgeçerlerse 1122, 1123 üncü maddeler tatbik olunur.

Madde 1129 Kırkambar mukavelesinde kiracı kaptanın talebi üzerine gecikmeden yüklemeğe başlar.

MİLLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA
353

Kiracı gecikirse kiralıyan malen teslimini beklemez; eğer yolculuk mal teslim edilmeden başlamışsa kiracı kiralayana tam navlun öder. Fakat kiralayanın teslim edilmeyen mal yerine yüklediği malın navlunu indirilir.

Kiralayan geciken kiracıdan navlun isteyebilmek için yola çıkmadan bunu kiracıya haber verir. Haber vermezse hakkını kaybeder, bu haber 1112 inci madde hükümlerine göre verilir.

Madde **1130** Kiracı yüklemeden sonra da tam navlunu ve kiralayanın diğer bütün alacaklarını ödemek ve 1156 ıncı maddede gösterilen alacaklarını ancak 1138 inci maddenin ikinci numarasının 1 inci fıkrasına tevfikan tesviye veya temin etmek suretile mukaveleden vazgeçip malın geri boşaltılmasını isteyebilir.

Bu takdirde 1123 üncü maddenin 3 üncü fıkrası tatbik olunur.

Madde **1131** Kırkambar mukavelesinde yolculuk günü tesbit olunmamış ise hâkim kiracının talebi üzerine daha ziyade gecikmesi caiz olmıyan yolculuk gününü halin icabına göre tayin eder.

Madde **1132** Her türlü navlun mukavelesinde kiracı mal teslimini icap eden müddet içinde malın nakli için luzumlu evrakın hepsini kaptana vermeğe mecburdur.

Madde **1133** Boşaltma için kaptan gemiyi gönderilenin gösterecği yere ve eğer bunlar bir kaç kişi ise birlikte gösterecekleri yere demirlemeğe borçludur. Yer vaktinde gösterilmez veya gönderilenlerin hepsi tarafından aynı yer gösterilmez veya suyun derinliği geminin selâmeti, mahallin nizamları ve teşkilâtı verilen emirlerin yapılmamın mümkün kılmazsa kaptan gemiyi mutat boşaltma yerine yanaştırır.

Madde **1134** Mukavele veya boşaltma limanı nizamları bunlar da yoksa mahallin âdeti hilâfını tayin etmedikçe malın gemiden çıkarılması masraflarını kiralayan geri kalan boşaltma masraflarını da gönderilen öder.

MILLI KÜTÜPHANE ANKARA

Madde 1135 Gemi tamamının kiralanması halinde kaptan boşaltmağa hazır olunca gönderilene haber verir. Kaptan gönderileni tanımayorsa hazır olduğunu mahallin âdetine göre ilân eder.

Boşaltma müddeti ilânın ertesi gününden başlar. Mukavelede şart edilmedikçe boşaltma müddeti bittikten sonra kiralayan yükün inmesi için beklemeğe mecbur değildir. Sürastarya hilâfı şart koşulmadıkça boşaltma müddeti için hususî tazminat istenmez, buna mukabil kiralayana sürastarya tazminatı verilir. Sürastarya tazminatı miktarının tayinin de 1113 üncü madde hükümleri tatbik edilir.

Madde 1136 Boşaltma müddeti mukavele ile tayin olunmamış ise boşaltma limanının nızamlarına, bunlar yoksa mahallin âdetlerine göre tayin olunur. Mahallin âdetleri de yoksa bu müddet halin icabına göre tayin olunur. Mukavelede sürastaryadan bahsedilip te müddeti tayin edilmemiş ise bu müddet 14 gündür.

Mukavelede yalnız boşaltma müddeti için verilecek tazminat yazılı ise müddeti muayyen olmayan bir sürastarya kabul edilmiş sayılır.

Madde 1137 Boşaltma müddeti veya boşaltmanın bitmesi icap eden gün mukavelede yazılı ise sürastarya boşaltma müddetinin bittiği gün başlar, mukavelede böyle bir kayt yoksa sürastarya boşaltma müddetinin bittiği gün kiralayan tarafından gönderilene haber verilince başlar. Kiralayan boşaltma müddeti içinde bile bu müddeti hangi gün bitmiş sayacağını gönderilene bildirebilir, bildirmiş ise boşaltma müddetinin bitmesi ve sürastarya müddetinin başlaması için kiralayan tarafından yeniden haber ulaştırmağa lüzum yoktur.

Kiralayanın ikinci fıkrada yazılı haberlerine 1112 inci madde hükümleri tatbik olunur.

Madde 1138 Boşaltma ve sürastarya müddetinde günler arasız sayılır. Tatil günleri ile gönderilenin malı teslim alma-

sına umulmayan hal engel olduğu günler hesaba katılır. Ruzgâr, bozuk hava veya başka umulmayan hal sebebile:

1 - Yalnız boşaltılacak malın değil her türlü yükün karaya çıkarılmasına,

2 - Yükün boşaltılmasına,

Engel olan günler hesaba katılmaz.

Madde **1139** Boşaltma müddeti içinde olsa bile yükün karaya çıkarılmasına engel olan her hangi sebeple fazla beklediği günler için kiralayana tazminat verilir. Şu kadar ki malın boşaltılmasına engel olan sebeplerle fazla beklenen günler için bu engel sürastarya müddetinde çıksa bile sürastarya ücreti verilmez.

Madde **1140** Boşaltma müddeti için 1136 ıncı maddeye göre mahallin nizam ve adetlerine uymak lâzım gelirse boşaltma müddeti 1138, 1139 uncu maddelerin tatbiki suretile hesap olunur. Meğer ki mahallin nizam veya adetleri başka hükümler koymuş ola.

Madde **1141** Kiralayan boşaltmanın muayyen günde bitmesini şartetmiş ise gemiden karaya çıkarılması geciken her hangi yük için beklemez. (Madde 1138 fıkra 2 No. 1)

Madde **1142** Gönderilen malı almağa hazır olduğunu bildirip te teslim almağı tayin olunan müddetlerden sonraya bırakırsa kaptan gönderilene haber verdikten sonra malı bir umumî anbara veya emniyetli her hangi bir yere depo edebilir.

Gönderilen malı teslim almaz yahut 1135 inci maddede yazılı olduğu gibi teslim almağa hazır olduğunu bildirmez ve yahut ta bulunamazsa kaptan birinci fıkrada gösterilen tarzda hareket eder ve aynı zamanda kiracıya haber verir.

Madde **1143** Kaptanın kusuru olmaksızın gönderilenin gecikmesi veya malın depo muamelesinin uzaması yüzünden boşaltma müddeti gecikmiş olursa kiralayan sürastarya tazminatı

isteyebilir. Ancak geçen zaman şartedilmiş olan sürastarya müddetini de aşmış ise kiralayanın daha yüksek tazminat istemek hakkı düşmez.

Madde 1144 Geminin bir cüz'ü veya muayyen bir yeri kiralanmış ise 1135 den 1143 üncüye kadar olan maddeler de tatbik olunur.

Madde 1145 Kırkambarda kaptanın talebi üzerine gönderilen hemen malları teslim alır. Kaptan gönderileni tanımıyorsa talep mahallin adetine göre ilânla yapılır; kaptanın malı depo etmek hak ve mecburiyeti hususunda 1142 inci madde tatbik olunur. 1142 inci maddeye göre kiracıya verilmesi icap eden haber mahallin adetine göre ilânla olabilir.

Gönderilenin gecikmesi ve yahut depo muamelesinin uzaması yüzünden geçmiş günler için kiralayan sürastarya tazminatı (1135) isteyebilir; daha yüksek tazminat istemek hakkı mahfuzdur.

Madde 1146 Geminin tamamı veya cüz'ü ve yahut muayyen bir yeri kiralanmış ve kiracı tarafından kırkambar olarak tekrar kiraya verilmiş bulunursa birinci kiralayanın hak ve vazifeleri 1135 den 1143 üncüye kadar olan maddeler hükümlerine bağlı kalır.

Madde 1147 Kiralayan malın teslim alınmasile teslim edilmesi arasındaki müddette ziyaı veya avaryası yüzünden çıkan zarardan mes'uldür. Meğerki ziya ve avarya iyi bir kiralayanın özenmesile beraber önüne geçilmiyecek sebeplerden ileri gelmiş ola.

Madde 1148 Mahiyet ve kıymetleri yükleme zamanında kaptana bildirilmiş olmadıkça kiralayan kıymetli ve san'atlı şeylerden para esham ve tahvilâttan mes'ul olmaz.

Madde 1149 Malı teslim almadan evvel gerek kaptan ve gerek gönderilen salâhiyetli makama ve yahut bu husus için tayin olunmuş vukuf ehline malın halini, vaziyetini ve mık-

tarını muayene ettirebilir. Diğer taraf teslim yerinde olup ta halin icabı da elverirse muayenede bulunmağa çağırılır.

Madde 1150 Muayene teslimden evvel yapılmamış ise gönderilen teslim almağı takip eden iki iş günü içinde 1149 uncu maddeye göre muayeneyi yaptırmağa borçludur. Yaptırmazsa avarya veya kısmı ziyadan dolayı dava açmaya hakkı kalmaz. Ziya ve avaryanın meydanda olup olmaması arasında fark gözetilmez.

Madde 1151 Muayeneyi isteyen masrafını da öder.

Ancak muayene gönderilen tarafından istenir ve neticesinde kiralayanın mes'ul olduğu bir ziya veya avarya meydana çıkarsa masrafını kiralayan öder.

Madde 1152 Navlun mukavelesinde malın tamamı veya bir kısmı zayi olur ve zarar, ziyanın ödeneceği yazılı bulunursa bu zarar ziyan malın piyasa fiatı üzerinden, piyasa fiatı belli değilse aynı cins ve nevideki mallardan varma limanında boşaltma başladığı zamandaki ve eğer boşaltma varma limanında yapılmıyorsa varma tarihindeki fiatı üzerinden ödenir. Ziya sebebile tasarruf edilen gümrük resmi navlun ve diğer masraflar zarar ve ziyandan indirilir.

Malın gideceği varma limanına ulaşılamamış ise yolculuğun bittiği yer veya geminin ziyaı dolayısile yolculuğun kesilmesi halinde yükün emniyet altına alındığı yer varma limanı yerine geçer.

Madde 1153 1152 inci madde hükümleri 1143 üncü maddeye göre donatanın tazmin edeceği mallara dahi tatbik olunur. Mal satışının safî tutarı 1152 inci maddede yazılı fiattan çok ise bu tutar mezkûr maddede yazılı fiat yerine geçer.

Madde 1154 Mal avaryası için navlun mukavelesine göre tazminat verilmesi lâzım geldiğinde bu tazminat malın avaryalı kıymetile piyasa kıymeti, yahut geminin boşaltma zamanında malların teslim yerindeki avaryasız piyasa kıymeti arasındak

farktır. Bundan avarya sebebile tasarruf edilmiş olan gümrük resmi ve diğer masraflar indirilir.

Madde 1155 Gönderilen, malı teslim almakla navlun ve navlun teferruatından olan bütün masrafları ve sürastarya tazminatını mukavele ve konşimento hükümlerine göre vermeğe mecbur olacağı gibi kendi hesabına gümrük resmi verilmiş ve başka masraflar yapılmış ise bunları da ödemeğe ve kendine düşen diğer bütün borçları ifaya mecbur kalır.

Kiralayan, navlunun ödenmesi ve gönderilene düşen bütün borçların yerine getirilmesine karşı malı teslime mecburdur.

Madde 1156 Kiralayan büyük avarya kurtarma ve imdat masrafları ve denizödüncü yüzünden malı takyit eden alacaklarına mukabil bu alacakların tutarı olan parayı yahut o değerde teminatı elde etmedikçe malı teslime mecbur tutulmaz.

Denizödüncü donatan hesabına alınmış ise bu maddenin hükmü kiralayanın teslimden evvel malı denizödüncü kayıtlarından kurtarmak hususundaki borçlarına halel vermeden tatbik olunur.

Madde 1157 Kiralayan, bozulmuş veya avaryalanmış olsun olmasın malı navlun yerine kabule mecbur değildir. Bununla beraber akan şeylerle dolu kaplar yolculuk sırasında tamamen veya yarıdan fazla boşalmış ise bu kaplar kiralayana navlun ve ödenecek başka paralar yerine bırakılabilir. (1155)

Kiralayan akmadan mes'ul olmıyacaktır, diye mukavele edilmiş olması veya (Akma Frankodur) kaydının konulmuş bulunması bu hakkı ortadan kaldırmaz. Gönderilen kapları alır almaz bu hak düşer.

Navlun toptan mukavele edilmiş olur ve kapların yalnız bazıları tamamen yahut yarısından fazla boşalmış bulunursa akan kaplar kiralayana o nisbette navlun ve ödenecek başka paralar yerine bırakılabilir.

Madde 1158 Umulmayan halden dolayı zıyaa uğrayan

mal için navlun verilmez; eğer navlun peşin ödenmiş ise geri alınır. Meğerki hilâfına mukavele ola.

Navlun mukavelesi geminin tamam veya cüz'ü veya muayyen bir yeri üzerine yapılsa da o hüküm tatbik olunur. Böyle bir halde navlun toptan mukavele edilmiş ise mallardan bir kısmının ziyaı navlunun o nisbette indirilmesine hak verir.

Madde 1159 Tabiatı iktizası bilhassa içinde bozulma, kendiliğinden eksilme ve tabiî akma ve sızma yüzünden ziyaa uğrayan mallar ile yolda ölen hayvanlar için teslim edilmemeleri halinde bile navlun ödenir.

Büyük avarya yüzünden feda edilmiş olan mallar için ödenecek navluna gelince, bunun miktarı büyük avarya hükümlerine göre tayin olunur.

Madde 1160 Mal navlun kararlaştırılmaksızın yüklenmiş ise yükleme zaman ve yerindeki âdete göre navlun verilir.

Gemi kiracısı ile mukavele olunandan fazla nisbette mal yükletilmiş ise fazlası için mukavelede tayin olunan nisbete göre navlun verilir.

Madde 1161 Malın tartısı, ölçüsü ve sayısı üzerine navlun şartedilmiş ise, tereddüt edilince navlun mıktarı yükletilmiş malın değil teslim edilmiş malın tartı, ölçü ve sayısına göre tayin olunur.

Madde 1162 Navlun haricinde bahşiş, prim ve saire namile her hangi bir hak talep edilemez. Meğer ki hilâfına mukavele ola.

Hilâfına mukavele edilmedikçe kılağuz, liman, fener, romorkör, karantina, buz kırdırma masraflarile bunlara benzeyen başka adî ve fevkalâde deniz resimleri navlun mukavelesi hükmünce bu masraflara sebep olan tedbirleri almağa mecburiyeti olmasa bile yalnız kiralayana aittir.

Büyük avarya hallerine ve yükü muhafaza etmek, emniyet

altına almak veya kurtarmak için masraf yapılması hallerine ikinci fıkra hükmü tatbik olunmaz.

Madde 1163 Navlun müddet üzerine tayin edilmişse bu müddet hilâfına mukavele olmadıkça kaptanın malı almağa hazır olduğunu bildirildiği ve gemi yalnız safra ile yolculuk edecekse yolculuğa hazır bulunduğunu haber verdiği günün ertesinden başlar; yalnız safra ile yolculuğa hazırlık haberi yolculuğun başladığı günden bir gün evveline kadar verilmemiş ise navlun geminin kalkdığı günden hesap edilir.

Yükleme veya sürastarya zamanı için tazminat şartedilmişse müddet üzerine hesap edilen navlun bütün hallerde, ancak yolculuğun başladığı günden işler; boşaltmanın bittiği günden sonra işlemez.

Kiralayanın kusuru olmadan yolculuk gecikmiş veya kesilmiş ise müddet üzerine hesap olunan navlunun araya giren günler için dahi ödenmesi lâzımdır, 1178 - 1179 uncu maddelerin hükümleri mahfuzdur.

Madde 1164 Kiralayanın (1155) inci maddede yazılı alacaklarından dolayı mal üzerinde rehin hakkı vardır.

Mal alıkondukça veya depoda bulundukça rehin hakkı bakidir; teslimden sonra geçen otuz gün içinde mahkemeye müracaat olunduğu ve mal gönderilenin elinde bulunduğu takdirde bu hak teslimden sonra da devam eder.

Nakliye komisyoncusunun rehin hakkına dair olan 883 ve 884 üncü maddelerle borçluya yapılacak ihbara dair olan 766 ıncı maddenin 2 inci fıkrası ve kanunu medeninin 835 inci maddesi hükümleri kiralayanın rehin hakkına da tatbik olunur.

766 ıncı maddede yazılı rehinin satılacağı tebliği, gönderilene yapılır. Eğer gönderilen bulunmaz veya malı teslim almazsa tebliğin gönderene yapılması lâzımdır.

Madde 1165 Kiralayanın iddia ettiği alacak miktarında ihtilâf çıkarsa ihtilâflı para resmî bir vezneye yatırılır yatırılmaz kiralayan malı teslime mecburdur.

MİLLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

Kiralayan malı teslim ettikten sonra kâfi teminat vererek yatırılmış olan parayı alabilir.

Madde **1166** Kiralayan malı teslim ederse gönderilenin kendine borçlu olduğu paralardan dolayı kiracı aleyhine dava edemez. (1155) Fakat kiralayanın uğradığı zarardan kiracı istifade etmişse dava edebilir.

Madde **1167** Kiralayan malı teslim etmeyip te rehini satmak hakkını kullanır ve satıştan hakkını tamamile alamazsa ödenmemiş olan bütün alacaklardan dolayı navlun mukavelesi hükmüne göre kiracı aleyhine dava açabilir.

Madde **1168** Gönderilen. malı teslim almazsa kiracı kiralayana navlun mukavelesine göre navlunu ve diğer borçlu olduğu paraları ödemeğe mecburdur.

Mal kiracı tarafından teslim alındığı takdirde 1133 den - 1165 inciye kadar olan maddeler hükümleri tatbik olunur, şu farkla ki kiracı gönderilen yerine geçmiş olur. Bu halde kiralayan bilhassa 1164 üncü ve 1165 inci maddeler hükmünce haiz olduğu hapis ve rehin haklarile 1156 ıncı maddenin verdiği haklardan istifade eder.

Madde **1169** Yolculuk başlamadan ve umulmayan hal yüzünden aşağıdaki şartlarla bir tarafın öbürüne tazminat vermesine mahal olmaksızın navlun mukavelesi hükmünden düşer.

1 - Gemi ziyaa uğrarsa ve hususile:

Batarsa,

Tamire elverişli olmadığına (1020) hükmolunup geciktirilmeksizin alenen satılırsa,

Deniz haydutlarının eline geçerse,

Düşman malı diye yakalanır veya alıkonulur ve yahut ta ganimet olduğuna hüküm verilirse,

2 - Navlun mukavelesinde yalnız cins veya mahiyeti ile değil aynı zamanda hususî vasıflarile gösterilmiş olan mal zıyaa uğrarsa,

3 - Navlun mukavelesinde kendisine mahsus vasıfları tayin edilmemiş olan mal gemiye konulduktan veya yükleme yerinde gemiye yükletilmek üzere kaptan tarafından teslim alındıktan sonra zıyaa uğrarsa.

Birinci fıkranın üçüncü numarasında yazılı halde mal bekleme günleri (1120) içinde zıyaa uğrarsa kiracı zıyaa uğrayan mal yerine başka mal teslimine hazır bulunduğunu hemen bildirir (1103) ve gene bekleme günleri içinde bu malı teslime başlarsa navlun mukavelesi hüküm ifade etmekte devam eder. Kiracı bu malın yükletilmesini mümkün olduğu kadar kısa bir müdette bitirmeğe, bu yüklemenin munzam masraflarını üzerine almağa ve eğer bu yükleme bekleme günlerinin uzamasına sebep olursa bu yüzden kiralayanın uğradığı ziyanı ödemeğe mecburdur.

Madde **1170** İki taraftan her biri aşağıdaki hallerde tazminat vermekle mükellef olmaksızın mukaveleden vaz geçebilir.

1 - Yolculuğun başlamasından evvel:

Gemiye anbargo konmuş veya Türkiye Cümhuriyeti veya bir yabancı Devlet hizmeti için vaz'ıyet edilmiş olursa,

Varma limanı memleketi ile ticaret yasak edilmişse,

Yükleme limanı veya varma limanı abluka altına alınmışsa,

Navlun mukavelesi hükmünce taşınacak malın yükleme limanından ihracı veya varma limanına idhali yasak edilmiş ise,

En yüksek makamdan verilen emrile geminin çıkmasına veya yolculuğuna veya navlun mukavelesi hükmünce teslim olunacak malın yollanmasına meydan bırakılmamış olursa.

Bütün bu hallerde en yüksek makamdan verilen emirden çıkan engelin navlun mukavelesinden vaz geçmeğe sebep olabilmesi ancak bu engelin mevcut ihtimallere göre az zamanda ortadan kalkmıyacağı anlaşılmış olmasına bağlıdır.

2 - Yolculuk başlamadan bir harp çıkar ve bunun neticesi olarak gemiye veya navlun mukavelesi hükmünce taşınacak

363

mal veya her ikisine artık serbest nazarile bakılamaz olur, yahut bunlar zabt ve musadere tehlikesi altında kalırsa.

Bu hükümler kiracıya 1103 üncü madde ile verilmiş olan salâhiyetin kullanılmasına engel olmaz.

Madde 1171 Navlun mukavelesi yolculuk başladıktan sonra geminin umulmıyan hal yüzünden zıyaa uğramasile madde (1169, fıkra 1; numara 1) nihayet bulur; şu kadar ki emin bir yere konulmuş veya kurtarılmış mal varsa kiracı tamam yolculuğa nisbetle aşılan mesafe miktarında navlun verir (mesafe navlunu) Mesafe navlunu yalnız kurtarılmış olan mal kıymetinin müsaadesi nisbetinde verilir.

Madde 1172 Mesafe navlununun hesabında yalnız aşılmış mesafe ile kalan mesafe arasındaki nisbet değil, aynı zamanda yolculuğun kalan kısmına nisbetle aşılan kısmının vasatî olarak malolduğu masraflar, vakitler, tehlikeler ve zahmetler de göz önünde tutulur.

Madde 1173 Navlun mukavelesinin feshi kaptanın alâkadarların gıyabında yükün muhafazası için (Madde 1076 dan - 1078) geminin zıyaından sonra bile ziyadesile özenmek borcunu hiç değiştirmez.

Kaptan halin icabına göre ve acil hallerde önceden izin aramaksızın malı, gerek masrafları alâkadara ait olmak üzere başka bir gemi ile varma limanına taşıtmağa ve gerek bir yerde depo etmeğe veya satmağa izinli ve borçludur.

Yükün depo edilmesi veya daha uzak bir limana taşınması halinde kaptan lâzım olan vasıtaların elde edilmesi ve bunun muhafazası çarelerinin temin olunması için bir kısmını sattırmağa salâhiyetlidir. Daha uzak bir limana taşıttığı halde kaptan yükün tamamı veya bir kısmı üzerine denizödüncü yapabilir.

Şu kadar ki mesafe navlun ile kiralayanın başka alacakları (M. 1155) ve büyük avarya, emniyet altına alma, kurtarma ve denizödüncü yapmaktan dolayı yüke düşen borçlar tediye veya temin edilmedikçe kaptan yükü elden çıkarmağa veya daha uzak

bir limana taşımak üzere başka bir kaptana teslim etmeğe mecbur edilemez.

Donatan birinci fıkraya göre kaptana düşen borçların yerine getirilmesinden navlun ve bir şey kurtarılmış oldukça da gemi ile de mes'uldur.

Madde 1174 Yolculuk başladıktan sonra mal zıyaa uğrarsa navlun mukavelesi, iki taraftan biri ötekine tazminat vermeğe mecbur olmaksızın nihayet bulur.

1159 uncu maddeye göre hilâfına hüküm olmadıkça hususile navlunun ne tamamen ne de kısmen ayrıca ödenmesi lâzım gelmez.

Madde 1175 Yolculuk başladıktan sonra 1170 inci maddede yazılı hadiselerden biri çıkarsa iki taraftan her biri tazminat vermeksizin mukaveleden vaz geçebilir.

Ancak 1170 inci maddenin birinci fıkrasının birinci numarasında yazılı hadiselerden biri çıktığı takdirde vazgeçebilmek için gemi bir Avrupa limanında bulunuyorsa üç ay Avrupa harici limanda bulunuyorsa beş ay müddetle engelin kalması beklenir.

Bu müddet kaptan engeli bir limanda bulunduğu vakit haber alırsa haber aldığı günden, aksi takdirde haberi aldıktan sonra ilk girdiği limana yanaştığı günden işlemeğe başlar. Hilâfına mukavele olmadıkça yük vaz geçme bildirildiği sırada geminin bulunduğu limana boşaltılır.

Kiracı yolculuğun yapılan kısmı için navlunn öder. (1171, 1172) Engel dolayısile gemi kalkma limanına veya başka bir limana dönerse mesafe navlunu geminin varma limanına en yakın olmak üzere ulaştığı noktanın esas tutulması suretile tesbit olunan mesafe üzerinden hesap edilir.

Yukarıda yazılı hallerde de navlun mukavelesinin feshinden evvel olduğu gibi sonra da kaptan (1076 - 1077 - 1078) ve 1173 üncü maddeler hükümlerine göre elden geldiği kadar korumağa mecburdur.

Madde 1176 Yükü aldıktan sonra gemi 1170 inci maddede yazılı hadiselerden biri dolayısile yola çıkmadan yüklendiği limanda ve yolculuk sırasında bir ara veya barınma limanında kalmağa mecbur olursa büyük avarya şartları tamam olsa bile kalma masrafları gemi, navlun, yük üzerine taksim olunur; bu hususta mukavelenin yakında feshedileceğine veya tamamen tatbik olunacağına bakılmaz.

Kalma masrafları içine 1247 inci maddenin 4 üncü numarasının ikinci fıkrasında yazılı bütün masraflar konursa da engel dolayısile gemi bir barınma limanına girdiği takdirde giriş ve çıkış masrafları müstesna tutulur.

Madde 1177 Yolculuk başladıktan sonra yükün yalnız bir kısmı umulmayan hallerde kazaya uğradığı ve tamamının kazaya uğraması halinde (1169, 1170) inci maddeler mucibince iki tarafın mukaveleyi feshetmesi veya ondan vazgeçmesi mümkün olduğu takdirde kiracının mukavelede yazılı mal yerine taşıma dolayısile kiralayanın vaziyeti güçleşmemek şartile (M. 1103) başka yük yüklemeğe veya navlunun yarısını ve kiralayanın diğer alacaklarını ödemeği kabul ederek mukaveleden vaz geçmeğe hakkı vardır. (1121 -1122) Bu hakları kullanmak için kiracı mutat müddete riayet mecburiyetinde değildir. Fakat haklarından hangisini kullanmak istediğini geciktirmeden bildirmeğe mecburdur, başka mal yüklemek isterse bunu mümkün olduğu kadar kısa bir zaman içinde yapmağa ve hasıl olan fazla masrafları da üzerine almağa ve bekleme günleri bu sebeple uzarsa kiralayan bundan doğan zararları da ödemeğe mecburdur.

Bu iki haktan hiç birini kullanmazsa, umulmayan hal yüzünden zıyaa uğrayan yükün navlunu da dahil olduğu halde, navlunun tamamını ödemeğe mecbur. kalır. Her halde harp, giriş veya çıkış yasağı ve en yüksek makamın emri yüzünden serbest geçmek kabiliyetini kaybeden yük kısımlarını gemiden çıkarmağa mecburdur.

Umulmıyan hal yolculuk esnasında baş gösterirse kiracı, kazaya uğrayan yük kısımları için kaptan malı varma limanından başka bir limana boşaltmak zaruretinde kalıp ta sonra yoluna

gecikerek veya gecikmeyerek devam etse de, tam navlun ödemeğe mecburdur.

1158, 1159 uncu maddeler hükümlerine halel gelmez.

Madde **1178** 1170 den 1177 ye kadar olan maddelerde yazılı haller hariç olmak üzere tabiî bir sebep veya her hangi umulmıyan hal dolayısile yolculuğun başlamadan evvel veya başladıktan sonra gecikmesi iki tarafın haklarına ve borçlarına dokunmaz; meğer ki mukavelenin belli gayesi bu gecikme yüzünden kaybola. Bununla beraber umulmıyan hal yüzünden gecikilir ve bu gecikmenin uzun süreceği kestirilebilirse kiracı mes'uliyet ve masrafı kendine ait olmak üzere gemide bulunan malı vaikt ve zamanile yeniden yüklemek için teminat vermek şartile boşalttırılabilir. Yeniden yüklemeği ihmal ederse navlunun tamamını ödemeğe mecbur kalır. Her haldemalı boşalttırmasının sebebiyet vereceği zararları tazmine borçludur. Gecikme en yüksek makamın emrinden ileri gelmiş, navlun mukavelesi zaman esası üzerine yapılmış ise (M. 1163) gecikme müddetince navlun ödenmesi lâzım gelmez

Madde **1179** Yolculuk sırasında geminin kalafatlanmas lâzım gelirse kiracı muhayyerdir: ister navlunun tamamını ve kiralayanın başka alacaklının (M. 1155) ödeyerek geminin bulunduğu yerde yükü tamamen geri alır ve 1156 ıncı maddede yazılı paraları öder; veya ödenmesi için teminat verir, isterse geminin kalafatlanmasını bekler. Bu son halde navlun mukavelesi zaman esası üzerine yapılmış bulunursa kalafat müddeti için navlun lâzım gelmez.

Madde **1180** 1169 dan 1175 inciye kadar olan maddeler mucibince navlun mukavelesi fesholunursa malın gemiden çıkarma masraflarını kiralayan ve başka boşaltma masraflarını kiracı öder. Umumiyetle umulmıyan hal yalnız yükü kazaya uğratmışsa bütün boşaltma masrafları kiracıya düşer. 1177 inci maddedeki halde olduğu gibi yükün yalnız bir kısmını boşaltmış ise hüküm aynıdır. Böyle bir halde boşaltma için limanda mola vermek icap ederse kiracının liman resimlerini de ödemesi lâzımdır.

Madde 1181 1169 dan 1180 inciye kadar olan maddelerin hükümlerini, gemi yükü almak ve yükleme limanına gelmek için yüksüz yolculuk yapmak mecburiyetinde kaldığı halde de tatbik etmek lâzımdır. Fakat böyle bir halde yolculuk ancak yükleme limanından sonra başlamış sayılır. Mukavele, gemi yükleme limanına ulaştıktan sonra ve hatta bu limandan yolculuk başlamadan, feshedilirse kiralayan yüksüz yolculuk için mesafe navlunu (madde 1172) kaidelerine göre hesap edilecek tazminatı alır.

Bundan başka hallerdeki yolculuk serilerinde 1169 dan 1180 inciye kadar olan maddeler ancak mukavelenin mahiyeti ve ibaresi engel olmadıkça tatbik edilebilir.

Madde 1182 Navlun mukavelesi geminin tamamı için yapılmaz da ancak bir cüz'ü veya muayyen yeri için veya kırkambar olarak yapıtmış olursa 1169 dan 1181 inciye kadar olan maddelerin hükümleri aşağıdaki tadillerle tatbik olunur:

1 - 1170 ve 1175 inci maddelerdeki hallerde engel çıkar çıkmaz ne kadar süreceğine bakmadan her iki taraf mukaveleyi feshetmek hakkını haizdir;

2 - 1177 inci maddedeki halde kiracının mukaveleyi feshetmeğe hakkı yoktur;

3 - 1178 inci maddedeki halde kiracı ancak diğer kiracılar razı olurlarsa muvakkat boşaltma muamelesini yapabilir.

4 - 1179 uncu maddedeki halde kalafat zamanında mal nasıl olsa boşaltılacak idise bile kiracı navlunun tamamını ve kiralayanın diğer alacaklılarını ödemek şartile yükü geri alabilir.

1128, 1130 uncu maddelerin hükümlerine halel gelmez.

Madde 1183 Her yükletmenin bitirilmesinden sonra kaptan malın kabulü zamanında vermiş olabileceği muvakkat makbuzun iadesine karşı yükletene hemen istediği kadar nushada bir konşimento vermeğe mecburdur.

Konşimentonun bütün nushalarının metni ve tarihi aynı olmalı ve kaç nusha verildiği her nushaya kaydedilmiş bulunmalıdır.

Vaktinde mevcut curuhun muayeneleri hakkile icra ettirilip evsafı tamamile tesbit ettirilmiş olursa bilâhare tahkikatı adliye mes'elede bir cürüm kokusu alacak olursa tabibi adlî raporunu yeniden tetkik ettirerek vak'anın katil mi, yoksa intihar mı olduğunu veya hiç olmazsa hangi ihtimalin daha kavi olduğunu teemmül edebilir, tabiî her vak'ada tabibi adlî katil veya intihar ihtimaline temayülü teyit edecek mahiyette hususiyetler bulur ve onu intihar maksadile ika adilen curuh umumiyetle eslâhai nariye veya alâtı katıa ve vahize ile yapılır. Öyle balta, kazma gibi alâtı cariha ile intihar vukuatı yoktur. Maahaza kafasına büyük bir çekiç vurarak vefat etmiş bir intihar vak'ası ve keza kara ciğerine bir biçak sapladıtkan sonra alnına ve tepesine balta vurarak kendisini itlâf etmiş bir kadın mezkûrdur.

Mecnunlar pek çok intihar ederler; ve bunlarda en garip ve en gayri muntazam tarzda intiharlara tesadüf olunur. Bir mecnun başını yanan sobaya sokarak, bir başkası abdesthaneleri temizlemeye kullanılan süngeri yutarak, bir başkası banyo içinde başını suya gömerek, biri de başını su dolu bir kogaya sokarak, bir mecnun da agzını barutla doldurduktan sonra ateşliyerek, bir mecnun da başına çakiç ile çivi mıhlayarak intihar ettigi görülmüştür.

Şüphe yok ki intihar ihtimalini kabul edebilmek için cerihanın mevkiini ve istikametini, müntehirin kendi elile cerhayı ika edebilmesine müsait olmak iktiza eder. Müntehirlerin yaraları sade böyle ellerini yetişe bilecegı mahalde olmakla kalmayip aynı zamanda zedelenmesi mutlaka mevti mucip oldugu herkesce malûm olan kalp, dimağ. şahdamarları gibi azayı mühimme istikametine tesadüf eder.

Fakat katil her vakit bu nukata erişemez, ve magduruna tevcih ettiği silâhı bazen hedefinden inhiraf ederek tesadüfün isabetine vabeste kalır.

Meyt üzerinde yaranın müteaddit olması intihar ihtimallerini bertaraf etmez, çünkü bir çok müntehirlerin meselâ kalbine bir kurşun sıktıktan sonra ikinci bir kurşunda beynine sıktıkları vakidir.

MİLLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

Ustura, bicak gibi alâtı katıa ile intiharda cerihanın en ziyade boyunun ön tarafında görülür, bu vakayide eğer bıçak hançereye tesaduf eder ve hançere kesilmiş olursa cerihanın hançerede tevakkuf ettiği olur. Fakat müntehir evvelce bıçağı hançeresile azmi lâmî arasına sıkıştırıp yürütmüş ise ve hususile bıçağı eyice bilemiş ise ve kuvvetle çekilmiş ise şah damarları ve veridi de dahil olduğu halde boyunun bütün yumuşak aksamını keserek arkada amudu fıkariye, kemiğe kadar dayandığı vakidir; Hocam Viber merhum bir intihar vak'ası hikâye eder ki müntehir büyük bir mutbak bıçağı ile boynunun bütün yumuşak aksamını bu suretle kesdikten başka badelcerh kanı aktıkça hazırladığı çukura akabilmesi için başını çevirmeğe ve elindeki bıçağı yanına bırakabilmeğe vakıt bulmuş. Maahaza intihar vakayiinde boyundaki yaranın böyle her iki cihette de bu mertebe derin olması nadirdir. En ziyade kesmeğe başladığı tarafta yara daha ziyade derin olup mukabil cihette tedricen sathileşir; müntehir solak olmadığı takdirde hemen umumiyetle bıçağı sağ elile tutar ve yarayı soldan sağa ve umumiyetle bir az yukarıdan aşağı yapar; gerçi cerihanın bu istikameti intihar icin pek münasip olmakla beraber maahaza maktulün arkasında ve hatta önünde olduğu halde bile aynı istikamette yara açabilmesi mümkündür. Müntehir ekseriya bıçağı bir kaç kere sürter, ve bu sebeple gerek ciltte gerekse adalât ve hançerede yekdiğerine muvazi bir kaç ceriha eseri bulunur.

Bazı müntehirlerde kendilerini dirsek bükümünden keserek intihar ederler esasen nadir olan bu curuhda katil ihtimali hiç varit değildir. Eğer cerha iki yüzlü bir biçak veya bir kama saplayarak ika edilmiş ise bittabi cerihanın vaziyet ve istikameti müntehirin kendi elile ika edebileceği bir surette olmak iktiza eder. Bu suretle bazı curuh mevkileri ve istikametleri itibarile intihar ihtimalini selbederler.

Ayni mülâhazat ateşli silâhlarla açılmış yaralarda kabili tatbiktir. Maahaza hatırdan çıkarmamalı ki kurşunlar vücutta seyr ederken pek ziyade inhiraf edebilirler. Ruvelver ile intiharda silâh ekseriya ya nahiyei kalbiyeye ya alın, ya şakak, ya ağız içi veya çene altından başa tevcih edilir.

Maahaza müntehirler ekseriya muvazenei akliyeleri muhtel eşhas oldukları için intiharda da bazı garabetler ibraz edebileceklerini

düşünerek mevkii cerihanın mutadı nahiye olmamasına kat'i bir ehemmiyet vermeyüp bilhassa kendi elile irişüp irişmeyeceğine Pikkat etmeli. Alman tabibi adliyesinden Hufman bir vak'a zikr ediyor. Bir adam bir kahvehanede alâmeleinnas intihar ediyor, ve kurşunu kafasının arkasından sıkarak mermi beynine azmı kafayı delerek dahil oluyur.

Ateşli silâhlarla intiharda bu silâhlar hemen de ucu vücuda dokunarak endaht edildiklerinden ve müntehirler ekseriyetle ateş etmezden evvel ateş edecekleri nahiyeye silâhı çıplak dayadıklarından cerhanın olduğu yerde namlu ağzından çıkan alevin cildi yaktığı ve ihtirak etmeyen barut dumanının iz bırakdığı ve bir kısmı nesci cildi arasına girerek bir nevi dövme hasıl ettiğidir. maahaza müntehirlerin esvabını açmadığı veya silâhın namlusu saçlı ve kıllı bir maddeye tesadüf ettiği hasebile bu alâmin tekevvün edememesi de vakidir.

Ateşli silâhlarla intihar edenlerde mevcut olduğu vakıt intihar lehine pek kıymettar bir alâmet de silâhı sıktıkları ellerinde barut isi ve hatta barut dövmeleri mevcudiyetidir, bu hal topu namluya yi yetişmeyen silâhdan, bir de namlusu pek ziyade kısa revölverin vücuda dayanarak ateşlendiği vakıt ağzından çıkan dumanın bir kısmının geriye tepmesinden husule gelir. Kezalik bazan elde ve bilhassa baş parmak ile şehadet parmağı arasında silâhın ateşlendiği zaman geriye tepmesinden naşi çürük ve sıyrık tekevvün ettiği de olur.

Bir de müntehirin avucu içinde revölverin sıkılı bulunması da umumiyetle intihara bir delildir. Gerçi maktul vurulduktan sonra katilin silâhı maktulün avucu içine koyup, parmaklarını sıkıp bıraktığı halde sumlü adalî ile silâhın avuç içinde kalabileceği ve bu suretle adliyenin şaşırtılabileceği ihtimali hatıra gelebilirse de bu cihet tecrübe edilmiş, bir cenazenin eli içine bir silâh konarak avucu silâh üzerine kıvrılmış ve sumlü adalî bu halde tekevvün etsin için üzerine bir bağ ile elin kıvrık kalması temin edilmiş. Maahaza el kıvrık vaziyette duçarı sumul olmakla beraber bağ çözülünce silâhın düştüğü görülmüş. Halbuki buna mukabil müntehiren vefat ettiğinde kat'iyen şüphe olmayan bir çok cenazelerin avuçlarında silâhın sım sıkı tutulu kaldığı çok defa görülmüş. Bu hal

371

seri ölümlerde vefatın vukuuna derhal tekaddüm eden dakikalarda şiddetle mütekallis olan adalelerin bu vaziyetlerini badelvefat da muhafaza etmelerinden ve sumlü meytî ile bu vaziyetin büsbütün sabit kalmasından neşet eder.

Bu keyfiyet bilhassa muharebelerde alelgafle her hanği bir vaziyette iken bir mermi isabetile vefat edenlerde müşahede edilerek sabit olmuştur. Yalnız burada cayi teemmül nokta meytin kablelvefat katile karşı müdafaayı nefs için teşhiri silâh etmiş olduğu esnada maktul düşerek silâhının avucu içinde sıkılı kalmış olmasıdır. Bu halde silâhta merminin temam olup olmadığı ve yeni atılmış ise çıkan mermilerin isabet ettiği noktaların tetkiki lâzım gelir.

En mühim delâil meyt üzerinde münazaa ve mübareze asarının mevcudiyetidir meselâ eslâhai carihada maktul kendisine havale edilen silâhı inhiraf ettirmek için biçağa sarılır ve bu suretle elinde bu vaziyete delâlet eder surette curuh bulunur, kezalik maktulün avucu içinde katilin saç ve sakalından yolunmuş bir mıktar bulunabilir, ve nihayet meytin elbise veya cesedi üzerinde kanlı bir el izinin mevcudiyeti katlin delilindendir. Meğer ki meytin kendi eli ola ; bu halde yine bazan meselâ meytin sol kolu üzerinde bir sol el intibaı bittabi katlin delili olur.

Cenazenin elbisesinin tetkiki de ihmal edilmemelidir. Müntehirin ekseriya dediğim gibi evvelce vuracağı yeri aşar, katilin bu itinaya ne ihtiyacı ne de vakti vardır. Ve kezalik cenazenin elbisesinde yırtık ve perişanlık da mübarezeye delâleti itibarile mühimdir. Kezalik elbise üzerindeki kan lekelerinin vaziyeti ve bir elbisedeki delikle vücuttaki yaranın vaziyeti mütekabileleri meytin hini vefatında ne vaziyette bulunduğunu tayine medar olmak itibarile mühimdir.

Bazan mühlik curuh kazaen de tahaddüs ederek mevti intaç edebilir. Meselâ ihtiyatsızca bir tabancayı karıştırırken silâhın ateş alması yahut elde bıçakla koşarken düşerek veyahut bir kapı önünde bıçak elde iken kapının birden bire hızla açılması ile bıçağın vucuda saplanması gibi bir çok ihtimalât ile kazaen vefatlar olabilir. Bu gibi mesailde kazanın sureti tahaddüsü hakkında tahkikatı adliye ile elde edilecek malûmat mevcut curuhun vaziyet ve istikamet ve

evsafları hakkındakı tabibi adlî raporu mündericatı ile mukayese edilerek mes'ele halledilir. Bu işlerde en ziyade bahsi iğlâk eden sigorta kumpanyalarıdır. Çünkü bir çok hayat sigortaları intihar vukuunda ikramiye vermemek şartını havidirler. Ve böyle bir kaza hudusunda vak'anın kaza olmayup intihar olduğunu iddia ederler. Henuz bizde daha bu kabil ihtilâfat vaki olduğu yok, olsa da bu kabil iddialarını kumpanyalar kendi tabiblerinin beyanatı fenniyesine istinat ederler, ve bittabi sizin içinde sigortanın tabibinin mütaleatı ile fethi meyt raporunun mündericatını meclisi tıbbı adlîde tetkik ettirerek alınacak neticeye tevfikı muamele icap eder.

Mes'elenin daha pürüzlüsü bir adamın evvelce katledildikten sonra yüksek bir yerden atılarak veya şömendöfer yolu üzerine bırakılarak düşüp veya ezilüp öldü süsü verilmek istendiği hakkında bir şüphe mevcut olduğu vekayidedir. Bu kabil vekayide maktulün üzerinde bir ateşli silâh veya bir bıçak yarası bulunursa tabii iş kolaylıkla anlaşılır. Fakat maktul evvelce boğularak veya taş veya kama gibi alâtı sakilei radiye ile telef edilmiş ise o vakıt güçtür. ve bittabi fethi meyti pek dikkat ve itina ile icra etmek sayesinde bazen tabibi adlî münkati delâili cürmiye elde edebilir. Bittabi işin bu ciheti daha ziyade tabiî mahiyettedir. Tahkikatı adliye ile ne gibi ahvalden şüphe hasıl olmuş ise onları tabibi adlîye izah ederek fethi meyit ile bu ihtimali takviye veya selp edecek mahiyette delâil cem'i mümkün olup olmadığını talep etmek icap eder.

Ölümle neticelenmiyen yaralar

Bir çok vekayide adamlar öldürmeyecek surette yaralanırlar ve bu halde dava basit bir darp yahut cerh mes'elesinden ibaret kalur. Böyle bir dava vukuunda tahkiki icap eden mühim noktalar şunlardır:

Evvelâ müddeide filhakika bir yara varmı, ve bu yaranın tabiatı ve sebebi nedir? bu yara yaralıyıı şinden alıkoyacak mahiyette midireyi oluncaya kadar mecruh aşağı yukarı nekadar müddet iş ve gücünden mahrum kalacaktır? yara eyi olduktan sonra mecrohun

bir uzvunun temamen veya kısmen ifayı vazife edememesini intaç edecek bir malûliyeti daime bırakacakmıdır, bırakmıyacakmıdır?

Bütün bu hususat hakkında malûmat alabilmek için tabii mecruhu adliye tabibine muayene ettireceksinizdir. Burada bazan ahval, hekimi derakap talebinizi is'af edemiyecek bir vaziyette bulunudurur, o da bazı yaralar vardır ki ya tabiatları muktazası, yahut ki siz işe vaziyet etmeden akdem tatbik edilmiş olan tedavi veya müdahalenin hüsnü tesirine mani olmamak için hastayı bir müddet için muayene etmemek, yarasını karıştırmamak, hatta isticvap etmemek icap eder. Bu kabil vekayide Tabibi adlî size esbabını izah ederek talep ettiğiniz ihtibarın lûzumu fenniye göre kaç gün icap ediyorsa tehirini teklif eder.

Bu kabil vekayide muayenenin bir kaç gün tehiri delâili cürmiyenin zevalini mucip olmaz. Mümkünse bu takdirde mecruhu tedavi eden tabipten yaranın manzarai iptidaiyesi, sureti seyri vuku bulmuş ihtilâtatı hakkında tabibi adlî malûmat alır.

Bir defa daha ihtar edeyim ki tabibi adliden alacağınız raporda tabibin yaranın manzarasını; her gûna evsafını, mevkiini, istikametini, derecei vahametini, avakıbı muhtemelesini, alâtı carıhanın nevi ve cinsini, cerihanın ne gibi şerait dahilinde ika edildiğini ve saireyi en hurda tafsilâtını bile ihmal etmeksizin aynile ve tamamile tavsif etmiş olmasına itina ediniz.

Diğer taraftan mecruha, ne gibi şerait dahilinde yaralandığını, carihin ne gibi bir alât ile ikaı cerh ettiğini, yaralanır yaralanmaz ne olduğunu ne yaptığını iyice sorup tesbit etmelisiniz ki tahkikat ile tesbit ettiğiniz bu nukatı tabibi adliye söylediğiniz vakit o da müşahedatında bu beyanatı teyit veya tekzip mahiyetinde bazı alâim ve emarat mevcut ise onları nazarı dikkatten kaçırmasın.

Kezalik mecruhun elbisesini tetkik etmeği de ihmal etmemeli, çünkü elbise üzerinde kesik, yırtık ve deliklerde hamlenin havale eylediği istikameti ve alâtı carıhanın cins ve tabiatı hakkında bir fikir peydasına medar olur.

Bilirsiniz ki bir cerihanın mecruhu işinden gücünden yirmi

günden az mı, çok mu ? alıkoyacak mahiyette olduğunun tayini cürmün mahiyeti itibarile pek mühimdir.

Tabibi adlî yarayı ilk muayenesile bunu kestiremiyeceği vekayi olur. Ve bu halde size muvakkat raporlar verir, Bu halde yirmi gün mürurundan sonra mecruhu tekrar muayene ettirmek ve yaranın mecruhu el'an işinden ve gücünden alıkoyacak bir vaziyette olup olmadığını tayin ettirmek iktiza eder. Sonra bu iş ve gücünden alıkoyma, tatili uzv, malûliyet tabirleri de anlaşılmak iktiza eder. Çünkü bu tabirlerin carihin tayini cezası ile mecruhun zarar ve ziyanının takdiri bahislerinde manası değişir. Meselâ parmaklarda hafif bir ceriha alelâde işe güce mani olacak bir ehemmiyet ve vahametle olmadığı halde meselâ dikişçi, piyano muallimesi gibi icrayı San'at edebilmek için parmakların tamamile hassas ve kat'iyen kâffei harekâta muktedir olmasına muhtaç olan adamı uzun müddet işinden ve gücünden mahrum eder.

Binaenaleyh bilahare esnayı muhakemede bu kabil ihtilâfat zuhuru mümkün olan vakayide bir gûna şek ve ibhama mahal kalmamak için icap ediyorsa yaranın kaç gün alelitlâk iş ve gücüne mani ve mecruhun san'at ve mesleki itibarile kaç gün icrayı san'atı iktidarının salibi mahiyette olduğunu vazihen tesbit etmelidir.

Bazı yaralar vardır ki haddi zatında ehemmiyetsizdirler ve bir kaç gün içinde kapanırlar. Fakat hini ikaında hastaya pek ziyade kan gaip ettirdiği için sebep olduğu fakrüddem dolayısile yaranın tamamile teneddübünden sonra da uzun müddet mecruhu iş ve gücünden alakoyacak surette bırakır, Tabibi adlinin raporu cerihanın tamamen şifa ve teneddübü hakkında kat'iyülmefat olduğu halde mecruhun iddia ve şikâyeti devam eder. Burada mecruhun her hangi bir sebeple temaruz ve mübalaga etmesi ihtimali oldugu kadar tabibi adlinin de şu işaret ettigimiz noktayı ihmal edebilmiş olmasıdır. Binaenaleyh raporun kat'iyetine istinat ederek mecruhun hakkını iptal etmemeli tekrar tabibi adliye havale etmeli.

Kezalik bir takım curuh da vardır ki haddi zatında ehedmmiyetsiz ve hafif oldukları halde yılancık ve lenfanjit gibi bir

hastalıkla ihtilât etmesile teneddübü uzamış olur. Yahut mecruhun şeker ve kalp hastalıgı gibi bir malûliyet mukaddemesi sebebine yaranın şifası gecikir yahut ki mecruh yarasını pansuman etmeyerek, temiz tutmıyarak ihmal ve teseyyübü yüzünden veyahut ki cahil ellerde sui tedaviye ogratarak şifa gecikir. Şüphe yök ki tabibi adlî bu esbabı raporunda size zikredecektir. Maahaza ihmal etmiş olabilir; onun için lâbit gördügünüz vekayide tabibi adliden işi tekrar istilâm etmeli; şüphe yok ki bir carih ancak ika ettigi ceriha ile, bu cerihanın zuhuru mutat ve zarurî olan avakıp ve ihtilâtattan mes'uldür. Mecruhun kendi hatiat ve tesiratının netayici carihe tahmil edilmez.

Bir ceriha neticesi bir malûliyeti daime tekevvün ettigi vakit bu malûliyet münhasıran cerihanın ve cerihaya inzimamı mutat ve zarurî olan bir ihtilâtın neticesi mi yoksa mecruhun bir arızai mukaddemesi mi, veya sui tedavi yahut ki ihmal ve teseyyübü neticesi mi oldugunu da iyice tesbit etmek iktiza eder, çünkü bu cihet ceza noktai nazarından şayanı ehemmiyet olmasa bile zarar ziyan davasında cayi teemmül olur.

Ceraimi tenasüliye

Ceraimi tenasüliyenin saiki hissi tenasülî ve hedefi azayı tenasüliye olan ceraimi murat ediyorum: bunlara taaddiyatı ahlâk da derlerse de bu tabir o kadar vazih deyildir. Bir fiil mugayyiri ahlâkda olsa kanunen memnu olmadıkça cürüm olmaz. Bizim kanunu cezamızda cürüm olarak kabul edilen yalnız on beş yaşını bitirmeyen bir çocugun veya mecnun veya irade ve temyizi selp eden malûliyetle malûl olan yahut şuuru marazî inhisaf halinde bulunan kimsenin tav'an veya alelitlak her hanği bir şahsın cebren ırzına geçmek ile, on beş yaşını dolduran bir kızın alacağım diye kandırıp da kızlığını bozmak, ve alenen hayasızca vazı ve harekette bulunmak, ve alenen fili şeni icra etmek, kız ve erkek genç kimselere söz atmar, edebe muhalif surette halka görünmek veya bir yerini göstermek veyahut söz, şarkı ve sair suretle halkın edep ve nezahetine tecavüz eylemektir.

Kanunu ceza fili şeni tabirini tarif etmiyor. Fakat bunu ırza geçmekle izah edişine göre kasti hetki ırz olduğu anlaşılır. Hetki ırz ister kadın ister erkek olsun alelitlâk bir kimseyi rızası hilâfına vatyetmektir: İster şerç, ister ferçten olsun rızası hilâfına oldukça ister kadına ister erkege icra edilmis olsun hetki irzdır. İzalei bekir ise henuz kocaya varmamış bir kızı ilk defa olarak vatyederek gışayı bekaretini daha doğrusu bekrini izale etmekdirki on beş yaşını ikmal etmiş kızlarda rızası hilâfına veya vadi izdivaç ile igfalen olursa altı aydan bir seneye kadar hapsi istilzam eder. ve on beş yaşını ikmal etmeyenlerde velev rızasile de olsa alelitlâk hetki ırzdır.

Binaenaleyh ceraimi tenasüliyeyi mütalea için bir kere kadını ferci tarikile tasaruaf etmenin eşkâl ve mahiyetlerini ve saniyen gerek kadın ve gerek erkeği şerci tarikile vatyetmenin mahiyetini salisen de manayi sahihi ile ne önden, nede arkadan tasarruf etmemekle beraber mağdurun iffet ve namusunu ihlâl edecek mahiyette bulunan muamelâtı bahiyeyi mütalâa etmek icap eder, Bahsi kolayca kavrayabilmek için biz kadının rızası hilâfına fercinden tasarrufunu hetki ırz sernamesi altında mütalâa edecek ve izalei bekri de bu meyanda icmal ederek gerek erkek, gerekse kadının arkalarından tasarruflarını da fili şeni livata ünvanı altında mütalâa edeceğız. Taadiyatı ahlâkiyeyi ise ayrı bir bahs olarak icmal edeceğiz.

Hetki ırz deminde kısaca söylediğim veçhile, ister bakir, ister seyyip olsun bir kadını rızası olmaksızın yani ister aldatarak, ister gafil avlayarak tabii veya sun'i bir surette maddeten veya manen mukavemet edemiyecek bir halde bulunduğu esnada tasarruf etmeğe denir.

Bu tarifi nazarı itibara alınca görülür ki hetki ırz ya maddeten cebr ve zor ika ederek yahut ki maddî bir zor yapmaksızın ika edilebilir.

Maddeten cebir ve zor ikaile yapılan hetki ırz bu şekil hetki ırzın en tabii ve mutat nevidir. Filhakika da tabu tuvanı yerinde idare ve şuuruna tamamile sahip bir genç kız veya kadın bittabi bazan hatta katle kadar varabilecek bir cebr ve zora maruz bırakılarak maddî ve manevî mukavemeti kırılmadıkça tasarruf edilemez.

377

Mutaarrızlar birkaç kişi olursa bir kadın ne kadar güçlü ve kuvvetli olursa olsun pek kolaylıkla hakkından gelebileceklerine şuphe yok ise de mütaarrız bir tek kişi olursa gücü kuvveti yerinde bir kadına tek başına tasarruf edebilmesi gayri mümkün olacağı ve çünkü kadın sadece kalçalarını oynatarak sağa sola kaydırmakla duhulü men edeceği iddia olunur. Bu iddiaya taraftar olduğu anlaşılan Volter fikrini fıkrai atiye ile pek zarifane izah eder:

(Bana kalırsa hetki ırza maruz kaldıklarından şikâyet eden yapmacıklı kızlara evvel zamanda bir kıraliçenin böyle bir iddiada bulunan kadının davasını nasıl reddettiğini hikâye etmeli. Bu kıraliçe müştekiyenin eline bir kılınç vermiş, kınını da kendisi eline almış, kadına (haydi bakayım, kılıncı kınına sok) demiş kadın oğraştığı müddetçe kıraliçe de kınını aleldevam oynatırmış, en nihayet kadın muvaffak olamayınca (görüyorsuny a, kın sabit durmadıkça kılınç giremiyor.) demiş

Vakıa bir tek erkeğin bir kadın ile başa çıkabilmesi pek nadir olursa da gayri mümkün denemez. Çünkü olabilir ki taarruzun pek anî ve şedit olması sebebine kadın şaşırarak teslim olur; olur ki uzun müddet mukavemet ettikten sonra nihayet tabü tuvanı kesilir, kendisini bırakır; ve yine mümkündür ki kadın mütearrızın taaddiyatını son haddine vardırmaktan ve ihtimal ki hayatına da kast edebilmesinden korkarak ram olur, bu gibi ihtimalâta vekayii atiye pek eyi misaldir:

Birisi yetişkin ve güçlü kuvvetli bir kızı umumî bahçelerden birine götürür. Bağçede tam münasip bir mahalle geldikleri vakit birden bire kızı belinden kavrayıp yere çarpar, ve derhal eteğini başına geçirerek bu suretle her türlü mukavemetini izale ettikten sonra ırzını hetk eder.

Keza yirmi bir yaşlarında güçlü kuvvetli bir genç kız tenha bir mahalde yirmi beş yaşında bir delikanlıya tesadüf eder; o delikanlı kendisine yaklaşarak sadaka ister: kız reddeder, delikanlı kızın üzerine atılır, kızın ayağı kayar ve yere düşer. Delikanlı hemen üzerine çullanarak şiddetle buğazını sıkmağa başlar, o kadar şiddetle sıkar ki bir kaç gün sonra muayene edildiği vakıt kızın boynunda asarı cebriye görülür. Kız kendini müdafaa eder, ve

mütearrızın yüzünü gözünü tırmalar, maahaza delikanlı kızın bogazını bırakmaksızın eteğini kaldırır, ve boğacağı tehdidi altında can korkusuyla bi hareket kalan kızın ırzını hetk ettikten sonra bırakup gider.

Maddî cebir ve zor olmaksızın hetki ırz - : bu şekil çocuklara vaki olan hetki ırzda kaidedir. Filhakika bir çocuk kendisine ika edilmek istenen taaddii hetki ırzın netayiç ve avakıbını idrak edemiyeceği için mukavemet etmez, etmek istese de gücü kuvveti yetişmez, Binaenaleyh ırzı hetk edilmiş çucuklarda tesadüf edilen ve hatta bazan mühlik olan cebir ve zor asarı çocuğun mukaveme tini izale için ika edilmiş deyildir.

Yetişğin kızları, kadınları zorlamaksızın ırzlarının hetk edil' mesinde mukavemet etmemeleri ya kudreti maddiyeleri münselip olmaktan, yahut ki akıl ve şuurları bulunmamaktan olur.

Kadının kudreti maddiyesinin insilâbı da ya arızî, ya tabii, ya marazî yahut ki sun'i olur.

İzah edelim :

Bir kiz veya kadın güçlü ve kuvvetli ve tamamen aklı başında olduğu halde arızî olarak kazara öyle bir vaziyete düşmüş olabilir ki maddeten müdafaayi nefse imkân ölmadığı için bir mütearrızın hiçde cebr ve zor yapmaksızın ırzını hetk ile vatyetmesi karşısında bi kudret kalır.

Vekayi atiye bu ihtimalin en bahir misalleridir

Genç bir köylü kız kocaman bir ot demeti yapmış ve iple bağlamış, badehu bağlardan kollarını geçirerek demeti sırtına yüklenmek için ot demetinin üzerine kendini arka üstü atmış , kollarını bağlara geçirmiş, tam bu anda biri gelerek kendini vatyetmiş, kadıncağız bittabi müdafaayı nefse muktedir olamamış. Kezalik bir takım köylü kızlar kırda oynarlarken latife olsun için içlerinden biri kendisinin iki ellerini dizleri altından bağlatmağa razı olur, kızlar bu surette ellerini bağladıktan ve kolları arasına da bir deynek geçirdikten sonra kendisini bırakup giderler. ve köyün delikanlılarından birine hikâye ederler, delikanlı da gelir, bu vaziyetteki

kızı hiç bir cebir ve zor yapmaksızın ve bittabi hiç bir mukavemete oğramaksızın vatyeder.

Kezalik tahta silici bir kadın bir evde domalık vaziyette tahta oğarken bir şahs birden bire içeri girer ve kadın işin farkına varup doğrulmağa vakıt bulmadan evvel gafil avlayarak vatyeder.

Ahvali tabiiye dolayısile mukavemetin zevali de bilhassa uyku halidir. Kudema uykuda kolaylıkla hetki ırzın mümkün olduğu kanaatinde idiler. Bu gün pek okadar çok kabul olunmuyur; mahaza uykuda iken seyyip bir kadının ve hatta bir bakirin hetki ırzı kabil olduğu hakkında sıhhatından şubhe edilemeyecek vekayi vardır.

Seyyip kadınlara uykuda iken vaki olan hetki ırz vekayii heman hepsi de bir biçimdedir. Ya kadın gayet derin uykuya dalmıştır ve azayı tenasüliyesi muamelei cinsiye ile esasen eyiden eyi meluf olduğu için filin ikaına gayet müsaittir. Kadın ancak filin vukuundan bir müddet sonra her hanği başka bir sebeple uyanır, ve hetki ırzına muttali olur. yahut kadın pekderin uykuda deyildir; sade dalmıştır ve mukareneti cinsiye vuku bulmakta olduğuna şuuru müphem bir surette lâhik olur; fakat uyku sersemliği ile bunu bir münasibeti mu'tadei zevciye zan eder ve bilâ mukavemet mutavaat eder.

Bir İngiliz avukatının meşahiri etıbbayı adliden Taylöre nakl edişine göre bir kaç çocuk doğurmuş bir otelci kadın gündüzün pek ziyade yorulmuş olduğundan akşamlayın hemen soyunmağa bile eli varmaksızın olduğu gibi kendini yatağa atar, ve derin bir uykuya dalar, bir aralık üstünden bir adamın inmekte olduğu hasebile birdenbire uyanır, bakar ki bir adam ırzına tecavüz ettikten sonra üzerinden iniyor ve erkek filhakika kadını vatyettiğini itiraf eder.

Yine Taylör naklediyor ki altı seneden beri müteehhil ve üç çocuk sahibi bir kadında uykusu içinde bir şahsı ahirin cimaı gayri meşruuna duçar olmuş kadının kocasının gaybubetinden bilistifade bir gece kadın uykuda iken koynuna girer ve cimaa başlar kadın uykusunda fili duyar, fakat kocası sanır, ve hatasını ancak iş bittikten sonra anlar.

Pırağ mahkemesinde de 1877 tarihinde şöyle bir dava cereyan etmiştir.

Bir otelci kadın bir düğün münasebetile farti meşguliyetinden bir kaç geceler uykusuz kalır düğün biter bitmez hemen alelâcele yatak odasına gider kocasile beraber yatup uykuya dalar, zevcesi yatağın divar tarafında ve kendisi de kenarda imiş, ve oda tamamile karanlık imiş bir aralık birisinin üzerine çıkarak uzvu tezkirini mehbiline idhale çalışmakta olduğu hissile uykusundan uyanır, yarı uyanık odanin karanlık olmasindan şaşırarak üstündekini kocazı sanır, ve hiç bir mukavemet göstermeksizin ve hatta bir az da rağbet ile teslimi nefs eder, fakat bir aralik karyolanin tikırdisindan kocası uyanarak kımıldanmakla kadın kocasının el'an yanında yatmakta olduğunu ve binaenaleyh üstündekinin başkası olduğunu idrak ederek haykırmaga ve istimdada başlar bu hadisei gayri muntazıra üzerine mütearriz alelacele derlenip toplanarak savuşmak isterse de bir taraftan tam uzvu tezkirini kadının mehbilinden çıkardıgı esnada zevci meşruun elini uzatarak aletinden yakalaması ve diğer taraftan kadının feryadına otel müstahdemininin odaya hucumu sebebile cürmü meşhut halinde yakalanır.

Mücrim esnayı mahkemede kendisinin sarhoşluk tesirile tamamen şuuru zail iken bu hareketi icra ettiğini iddia ederek cürmünü mazur göstermeğe çalışmıştır.

Münasip düşmüş iken şu noktayı da arz edeyim ki hetki ırz ile müttehim mücriminin cürümlerini uykuda ve hali bişuuride ika ettikleri ifadesile kendilerini müdafaa ettikleri vakidir

Tardiyonun müşahedesi bunun eyi bir misalidir:

On dört yaşında bir kız biraderi tarafından ırzının hetk edildiğini dava eder, bu kız biri on altı, digeri on üç yaşında olan iki kardeşile bir odada yatarmış. Bir gece uykusundan büyük biraderinin kendisini vatyetmekte olduğunu görür. Çocuk müdafaasında kendisinin o gece uykusunda ihtilâm olduğunu ve uyku halinde ve tamamile şuuru haricinde tenebbühü bahisinin hemşiresinin şahsı üzerine initaf etmiş olduğunu iddia eder. Bu müdafaanın fennen ne dereceye kadar şayanı kabul olacağını Tardiyodan sorulur, bu tarzı tefsiri sureti kat'iyede reddedemez. Çünkü kendisine şayanı

itimat müteehhil iki kişi kendilerinin de uykuda oldukları ve tamamen bi haber bulundukları halde zevcelerile muamelei cinsiyede bulunmak başlarına geldiğini ve hatta böyle bir mukareneti cinsiyenin haml ile neticelendiğini itiraf etmişler imiş.

Bazı müelliflerin kavlince uyku halinin bir bakirin hetki ırzını bile teshil edebileceği kabul olunmak iktiza eder.

Alman etıbbayı adlîsinden İşterzman şöyle iki vak'a hikâye ediyor :

Aynı zamanda musiyesinin validesinin aşıkı da olan bir şahs musiyesinin ırzını hetk etmek ile ittiham olunur. On altı yaşında olan bu kızın ifadesine nazaran bir sabah uyandığı vakıt vasisini yatağında, üzerinde kendisini vatyederken bulmuş kızın muayenesinde gışayı bekâretinin yırtılmamış olduğu görülürse de işbu gışa gayet rakik bir şerit halinde ve bilâ temezzukda duhule müsait imiş. Binaen aleyh filhakika vatı duhul ile tamam olmuşmudur? yoksa uzvu tezkir methali ferçte mi kalmıştır? bu cihet sureti sahihrda fennen taayyün edememiş fakat bu dava münasebetile bir şahit dinlenmiş ki bu şahit müttehimin kendisinin filhakika musiyesinin yatağına girerek, iffet ve ismetini tecrübe için vatyetmek istediğini ve kızın da ses çıkarmadığını görünce filini itmam ettiğini itiraf ettiğine şehadet etmiş.

Keza bir furunda hizmetcilik eden bir kız bir kaç geceler diş ağrısından müztarıp olarak uykusuz kaldıktan sonra bir gece derin bir uykuya dalmış, bir az sonra karnında şiddetli ağrılar hiss ederek uyanmış; görmüş kü furun müstahdemlerinden bir genç yatağına girmiş bacaklarını ayırmış ve kendisini vatyediyor. Çırpınıp bağırmış, delikanlı kaçmış, fakat kız azayı tenasüliyesinde yaşlık bulmuş. On altı gün sonra icra kılınan muayenei tıbbiyesinde gışayı bekâreti dudaklı tabir edilen şekilde tabii yarıklarla mücehhez ve binaenaleyh yırtılmaksızın duhule gayet müsait olduğu görülmüş ve binaenaleyh tıbben izalei bekir sabit olamamış.

Ahvali maraziye dolayısile mukavemete iktidarın münselip olduğu vakayie gelince: bu şekilde evvel emirde nüzule müptelâ malûller gelir. Bittabi menzul ve meflüç bir kadının ırzını hetk için vaki olacak bir taaddiye mukavemeti imkânı yoktur. İkinci derecede yine bazı hastalıklar sebebile arız olan bayğınlık esnasında vuku bulacak hetki ırzlar vardır.

Yirmi iki yaşında bir kız varmış ki saralı imiş, sara nöbeti geçtikten sonra altı yedi saat beyhuş, baygın kalırmış. Bir gün yine bu kızın sarası tutarak minder üzerine devrilmiş, o esnada yanında bir amele bulunuyormuş ki kızın bu halini biliyormuş. Kız bayılınca tamamile beyhuş olduğuna emin olmak için bir kâat bükerek burnunu gıcıklayarak ve lâmbayı gözüne yaklaştırarak yokladıktan sonra tamamile bayğın olduğuna kanaat getirip fırsatın münasip olduğunu görerek kızı tasarruf etmiş.

Bu gibi nadir ve marazî hali beyhuşiler istisna edilince ekseri kızlar gayri meşru bir muamelei bahiyede kendilerini mazur göstermek için tehdit neticesinde veya havfi heyecandan yapıldıklarından baygınlık esnasında vatyedildiklerini iddia ederlersede bu ekseriya gayri sarihtir. Çünkü baygınlık hali muamelei cinsiyenin icap ettiği kadar uzun sürmez maahaza bunun mümkün olduğu tuvananın vak'ai atiyesi ile müberhindir:

12 Haziran 1900 tarihinde onaltı yaşında matmazel M. . . isminde bir kızın ırzı yirmi bir yaşında mösyö R. . . isminde biri tarafından hetk edilir ebeveyni kendisini oturdukları apartumanın üst kat merdiven dönümündeki musluktan su almağa yollar. Epi vakıt geçtiği halde kızın gelmediğini görerek kendileri de kalkıp üst kata çıkarlar, kızı merdiven dönümünde beyhuş yatarken bulurlar; kız mösyö R. . . tarafından ırzı hetk edildikten sonra baygın olarak merdiven başına bırakılmış bulunuyordu; kız musluktan su doldururken dairesi o katta bulunan mösyö R. . . birdenbire kapısını açarak kızın yanına dikilmiş, bu zuhuru nagihanîden fevkalâde korkan kız kendini gaip ederek bayılmış R. . . kızı kucağına alıp odasına götürerek ırzını hetk etmiş.

Vekayiin bu suretle cereyan ettiğini mücrim itiraf etmiş kızın 17 haziranda icra kılınan muayenei tıbbiyesinde gışayi bekâretinin yeni yırtılmış ve henüz yarası kapanmamış olduğu görülerek bekrinin izale edildiği sabit olmuş.

Böyle marazî hali bi şuuru içinde mukavemetin insilâbı istiryalılara arız olan uyku nöbetlerinde de mümkündür. Pek te mevsuk gibi görünmemekle beraber ümühatı kütübü tıbbiyei adlide şöyle bir vak'a mezkûrdur:

Seyahate çıkan bir genç rahip bir akşam bir köye gelir ve bir eve misafir olur. Tesadüfen o evde de bir kız varmış ki o gün

vefat ettiği zannolunmuş ve ertesi günü defni kararlaştırılmış, gece cenazeyi beklemek için bir adam lâzım olur, genç rahip arzı hizmet etmekle kendisi tabutun konduğu odaya götürülür. Genc rahip gece el ayak çekildikten sonra cenazeyi görmek niyetile tabutu açar ve müteveffiyenin yüzüne bakınca halâ üzerinden zail olmamış gencliğin ve güzelliğin asarını görür ve nefsi emmaresi teheyyüç eder.

Sahne hiç haves ve şehveti tahrik edecek bir mahiyette olmamakla beraber rahip nefsini tatmin eder. Ertesi sabah erkenden köyü terk eder; maahaza ertesi gün esasen istiryanın bir uyku nöbetine mübtelâ bulunan müteveffiye iadei hayat eder ve dokuz ay sonra gerek kendisinin gerek akrabasının behtü hayretleri karşısında bir erkek çocuk doğurur. o sıralarda ayni rahibin de yolu düşer. O köyden geçer, ölmüş zannettiği kadını hali hayatta görünce şaşırır, çocuğun babası kendisi olduğunu itiraf ederek valideyi nikâh eder.

Bir başka müşahede:

Yirmi iki yaşında, esasen zaifetülâkıl bir kız, bir balodan çıktığı esnada dört külhan beyi tarafından yakalanıp bir eve kapatılır ve bunlardan üçü tarafından ırzı hetk edilir, bu muamelei bahiye hemen iki saat kadar sürer ve bu iki saat zarfında vatyin en şeni ve müstehcen şekilleri kız üzerinde tatbik olunur. Bütün bu müddet esnasında kız tamamen şuuruna sahib bulunmadığını ifade eder.

Kız esnayı muhakemede ifadesi alınırken de yine birdenbire uyku nöbetine düşerek altı saat uyur kalır, berayı müşahede Laroşel tımarhanesine sevk olunması üzerine orada müteaddit defalar uyku nöbeti arız olarak hastalığı sureti kat'iyede sabit olur.

Mukavemeti salip ahvalin bir dördüncü nev'i de sun'i olur, demiştim. Bu tabirden maksat ta mağdure veya mağdurun münevvim ve muhadder bir ecza ile şuuru izale edildikten sonra ırzının hetk edildiği vekayiidir ki buda başlıca rakı, esrar içerek yahut kılorform koklatarak sızdırıp uyuşturduktan sonra taaddidir.

Kılorform ile bayıltarak hetki ırzda iki ihtimal vardır. Birinci ihtimalde mağdure bir ameliyat icra edilmek behanesile rızası tahtında kılorform ile bayıldıktan sonra ırzı hetk edilir.

Bu kabil vekayi pek nadirdir. Bu kabil müddeiyat en ziyade hastanın kılorform ile hissiyatı uyuşurken duçar olduğu evham tahtı tesirinde ırzı hetk edildiği zannına kapılıp hilâfı vaki iddiada